

T.C.

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**PANDEMİ SÜRECİNİN KONUT TERCİHLERİ VE YER
SEÇİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ; MARDİN ÖRNEĞİ**

Ahin ERKEK

Mardin 2023

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**PANDEMİ SÜRECİNİN KONUT TERCİHLERİ VE YER
SEÇİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ; MARDİN ÖRNEĞİ**

Ahin ERKEK

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Serdar TOKA

Mardin 2023

T.C.

**MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

TEZ ONAYI

Enstitümüz Mimarlık Anabilim Dalı 22201014 numaralı öğrencisi Ahin ERKEK'in hazırladığı “**Pandemi sürecinin konut tercihleri ve yer seçimi üzerindeki etkileri; Mardin örneği**” başlıklı çalışma, 23/06/2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavında oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri	Unvanı, Adı SOYADI	İmza
Başkan	Prof. Dr. Serdar Toka	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Evrim Düzenli	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Rojat Aksoy Işık	

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../20.... tarih ve/..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../.... /20...

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tez çalışmasının hazırlık, bilgi, belge, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun davrandığımı,
- Tez çalışmada kullanılan tüm eserlere eksiksiz atıf yaptığımı ve kullanılan tüm eserlere kaynaklar/kaynakçada yer verdiğimi,
- Tez çalışmasının özgün olduğunu,
- Tez çalışmasının Mardin Artuklu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı” ile tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabullendiğimi bildiririm.

İmza

Ahin ERKEK

02.08.2023

ÖZET

MİMARLIK ANA BİLİM DALI PANDEMİ SÜRECİNİN KONUT TERCİHLERİ VE YER SEÇİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: MARDİN ÖRNEĞİ

Ahin ERKEK

Bu araştırmanın amacı, Covid-19 pandemisinin konut tercihleri üzerindeki etkilerini tanımlamaktır. Covid-19 pandemi sürecinin konut alanlarına ilişkin etkilerini ölçmeyi ve geleceğe dönük konut alanları tasarımında temel istek ve talepleri belirlemeyi ve salgına dayanıklı bir konut tasarımı geliştirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada niceliksel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Konut kullanıcılarının deneyimlerini belirlemeye yönelik olarak görüşme ve anket formu kullanılmıştır. Anket yoluyla pandemide konut konusunda ortak eğilim belirlenmiştir. Görüşme ve anket formlarının oluşturulmasında literatür taramasından faydalanılmıştır. Literatür kapsamında, geçmiş pandemiler ve bu pandemilerin toplum ve mimarlık üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Araştırmanın içeriğini Mardin’de yaşayan bireyler oluşturmaktadır. 124 hane ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada veri analizleri SPSS programında yapılmıştır. Anket verilerine göre Covid-19 pandemisi, konut kullanıcıların %74’nün konut tercihini etkilediğini ifade etmiştir. Covid sürecinden sonra katılımcıların %70’i müstakil ve bahçeli bir evde yaşamak istediğini belirtmiştir. Araştırma sonunda, pandemilere dirençli bir konut tasarımı için öneriler sunulacaktır. Bu yönüyle bundan sonra yapılacak konut tasarımlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Konut, Mardin, Pandemi

ABSTRACT

DEPARTMENT OF ARCHITECTURE EFFECTS OF THE PANDEMIC PROCESS ON HOUSING PREFERENCES AND LOCATION; MARDİN EXAMPLE

Ahin ERKEK

The aim of this research is to identify the effects of the Covid-19 pandemic on housing preferences. It aims to measure the possible effects of the Covid-19 pandemic process on residential area and to determine the basic wishes and demands for the design of housing and residential areas for the future and to develop a pandemic-resistant housing design. Quantitative research method was used in this search. Interview and questionnaire forms were used to determine the experiences of housing users. Through the survey, a common tendency on housing in the pandemic was determined. A literature review was used in the creation of the interview and questionnaire forms. Within the scope of the literature, past pandemic and the effects of these pandemics on society and architecture were discussed. The content of this search consists of individual living in Mardin. 124 house holds were interviewed. Data analyses were performed in SPSS software. According to the survey data, 74% of the housing users stated that the Covid-19 pandemic affected their housing preference. After the Covid process, 70% of the participants stated that they wanted to live in a detached house with a garden. At the end of this search, suggestions for a housing design resistant to pandemics will be presented. In this respect, it is thought to contribute to future housing designs.

Key Words: Covid-19, Housing, Mardin, Pandemic

TEŞEKKÜR

Tezimde bana özveriyle rehberlik eden, değerli katkılarıyla bana yol gösteren ve beni cesaretlendiren danışmanım Prof. Dr. Serdar Toka'ya teşekkürü borç bilirim. Tez sürecinde beni destekleyen Prof. Dr. M. Serhat Yenice'ye teşekkür ederim. Tez çalışmam için bana zaman ayırdıkları ve deneyimlerini benimle paylaşma istekleri için Y. Mimar Önder Duyan ve Mimar Orhan Akgül'e çok teşekkür ederim.

Son olarak her zaman yanımda olan, desteklerini benden esirgemeyen çok kıymetli aileme ve dostlarıma sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

SayfaNo.

ETİK BEYAN	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
GİRİŞ	1
1. KONUT ve PANDEMİ	4
1.1.Konut Nedir?	4
1.1.1. Konutun tarihsel gelişimi	5
1.1.2. Konutun işlevleri.....	7
1.2.Konut ve Konut Çevresi Seçimi	8
1.2.1. Konut seçiminde tercih edilenler	8
1.2.2. Konut seçiminde kaçınılan özellikler.....	14
1.3.Konut veKonut Çevresi Memnuniyet Ölçümü	15
1.3.1. Francescatokonut memnuniyet modeli.....	15
1.3.2. Michelson’unbütünleşik modeli.....	16
1.3.3.Galster ve Hesser’in konut memnuniyet modeli	16
1.3.4. Maransve Sprecklemeyer kapsayıcı model	17
1.3.5. Enoshve arkadaşlarının konut memnuniyet modeli	17
1.3.6. Normatif-konut uyum modeli	18
1.3.7. Wiedemann ve Anderson konut memnuniyet modeli	18
1.3.8. Yol analizi modeli.....	19
1.3.9. Amerigove Aragonese’in konut memnuniyet modeli	19
1.3.10. Kellekcive Berköz’ün konut memnuniyet modeli	20
1.4. Türkiye’de ve Dünyada Konut Sektörü.....	21
1.4.1. Pandemiden önce ve sonra google trendlerde ‘konut’	25
1.5. Pandemi Nedir?	28
1.5.1. Endemi, epidemi, pandemi	28
1.6. Geçmişteki Salgınlar ve Günümüz Covid-19 Pandemisinin Kent ile İlişkisi.....	30

1.6.1. Atina vebası (M.Ö. 430)	31
1.6.2. Antonius vebası kenti yeniden şekillendirmesi (M.S. 165-180)	32
1.6.3. Jüstinyenveba Salgını (541-750)	33
1.6.4. Cüzzam (11. Yüzyıl)	33
1.6.5. Kara ölüm/veba'nın ortaya çıkışı ve kent dönüşümü (1347-1352)	34
1.7.6. İspanyol gribi (1918-1919)	37
1.7. Tarihsel Süreçte Yaşanan Pandemilerin Kent-Mimarlık İlişkisine Etkileri.....	39
1.8. Covid-19 Pandemisi ve Pandemi-Konut İlişkisi	41
2. MATERYAL VE METOD.....	44
3. ARAŞTIRMA BULGULARI	48
3.1.Mardin Kentinin Genel Özellikleri	48
3.1.1. İklim ve bitki örtüsü.....	50
3.1.2.Mardin kent dokusu	51
3.1.3.Geleneksel Mardin evleri	53
3.1.4.Kentin sokak yapısı.....	54
3.1.5.Mardin kent analizi	56
3.1.6.Mardin kent karakter analizi.....	61
3.1.7. Mardin çevre analizi.....	61
3.2.Mardin'de Covid-19 Pandemi Sürecinin Değerlendirilmesi	63
3.3.Mardin'de Pandemi Öncesi ve Sonrası Konut Tercihlerinin İnşaat Firmaları Açısından Değerlendirilmesi	64
3.4.Anket Verilerinin Değerlendirilmesi.....	68
SONUÇ	76
KAYNAKÇA	81
EKLER	90
ÖZGEÇMİŞ	98

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa No.

Tablo 3.1. Descriptives.....	46
Tablo 3.2. Güvenirlilik analizinin ankete uygulanması	47
Tablo 3.3. Reliability statistics (güvenilirlik analiz sonucu).....	47

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No.

Şekil 1.1. Türkiye’de deprem bölgeleri haritası.....	9
Şekil 1.2. Marans ve Spreckelmeyer modeli (çev. Hatipoğlu Şahin ve Tereci, 1981) ...	17
Şekil 1.3. Weidemann ve Anderson modeli (çev. Hatipoğlu Şahin ve Tereci, 1985.....	19
Şekil 1.4. Amerigo ve Aragones modeli (çev. Hatipoğlu Şahin ve Tereci, 1997).....	20
Şekil 1.5. Konut kullanıcısı konut ve çevresel kalite memnuniyeti ile ilgili geliştirilen kavramsal model (Kellekci ve Berköz, 2006).....	21
Şekil 1.6. Konut satış istatistikleri (TÜİK, 2022).....	22
Şekil 1.7. Türkiye’de yıllara göre konut adedi (TÜİK, 2022).....	23
Şekil 1.8. Yabancılarla yapılan konut satışları (TÜİK, 2022).....	23
Şekil 1.9. Gelir ve yaşam koşulları araştırması (TÜİK, 2021).....	24
Şekil 1.10. Türkiye’de ev sahipliliği (KONDA araştırma ve danışmanlık verileri, 2022).....	24
Şekil 1.11. Oturulan evin tipi (KONDA araştırma ve danışmanlık verileri, 2022).....	25
Şekil 1.12. Müstakil ev (2015-2023).....	26
Şekil 1.13. Bahçeli ev (2015-2023).....	26
Şekil 1.14. Geniş ev (2015-2023).....	26
Şekil 1.15. Balkonlu ev (2015-2023).....	27
Şekil 1.16. Evde sebze yetiştirme (2015-2023).....	27
Şekil 1.17. Teraslı ev (2015-2023).....	27
Şekil 1.18. Villa (2015-2023).....	28
Şekil 1.19. Endemi,epidemi, pandemi gösterimi (Denizli,2020).....	29
Şekil 1.20. Tarihteki salgın hastalıklar infografi (Gögebakan, 2020)	30
Şekil 1.21. Cüzzamlı hastaların yakılması (McGill, 2021).....	34
Şekil 1.22.Kentsel alanlardaki toplu mezarlar(Şahin, 2022).....	35

Şekil 1.23. Ölümün zaferi (PieterBruegel, 1569).....	36
Şekil 1.24. Vebadan kaçan londralılar taşralılar tarafından kovulmaları (new york halk kütüphanesi, 1625).....	36
Şekil 1.25. Floransa'da hastayı sedyede taşıyan ambulans görevlileri(Hulton arşiv).....	37
Şekil 1.26. İspanyol gribi sırasında Melbourne sergi merkezi'ninsalonunda hastane yatakları (Müzeler Victoria, 1919).....	37
Şekil 1.27. Kadınlar gripten korunmak için kumaş cerrahi maskeler takıyor (Hulton Archive, 1918).....	38
Şekil 1.28. İspanyol gribi salgını sırasında bir kadın grip maskesi takıyor (Hulton Archive, 1918).....	38
Şekil 1.29. San Francisco'da mahkeme, salgın nedeniyle açık havada bir parkta düzenleniyor takıyor (Hulton Archive, 1918).....	39
Şekil 2.1. Araştırma izlencesi.....	45
Şekil 3.1. Mardin haritası (lafşözlük, 2015).....	49
Şekil 3.2. 19. yüzyılda Mardin (Noyan, 2008)	50
Şekil 3.3. Mardin geleneksel kent kesiti (Gabriel, 1940).....	50
Şekil 3.4. Kale ve eğime yerleşmiş şehir (M. Valiliği, 2021)	51
Şekil 3.5. Mardin bina formu (2023).....	52
Şekil 3.6. Eski Mardin'in kompakt dokusu (Kalak ve Bakar, 2021).....	53
Şekil 3.7. Eyvan mavi, revak sarı, teras/dam turuncu, avlu kırmızı.....	54
Şekil 3.8. Eski Mardin'deki merdivenli sokaklar (2023).....	55
Şekil 3.9. Eski Mardin'deki merdivenli sokaklar (2023).....	55
Şekil 3.10. Kentteki Dar Sokak Örnekleri (2023).....	55
Şekil 3.11. Kentteki Dar Sokak Örnekleri (2023).....	55
Şekil 3.12. Eski Mardin, Yenişehir uydu görüntüsü (Google earth, 2023).....	57
Şekil 3.13. Yenişehir ve Eski Mardin'in mimari dilinin karşılaştırması(Google earth, 2023).....	57
Şekil 3.14. Yenişehir ve Eski Mardin'in mimari dilinin karşılaştırması(Google earth, 2023).....	57
Şekil 3.15. Yenişehir'de konut (2023).....	58
Şekil 3.16. Eski Mardin'de konut (2023).....	58
Şekil 3.17. Eski Mardin haritası; yoğun sokak dokusu (Mardin Valiliği, 2015).....	58
Şekil 3.18. Eski Mardin mahalle haritası (2023).....	59

Şekil 3.19. Mardin ana arter güzergah krokisi (Mardin valiliği, 2015).....	59
Şekil 3.20. Yenişehir, Eski Mardin, İstasyon (2023).....	60
Şekil 3.21. Eski Mardin'inin ana aksı olan 1.Cadde üzerindeki yoğunluk.....	60
Şekil 3.22. Mardin kent karakter analizi.....	61
Şekil 3.23. Mardin çevre analizi (Gülmüş, 2020).....	61
Şekil 3.24: Mardin kalesinden Mezopotamya ovasına bakış (2023).....	62
Şekil 3.25. Yenişehir'deki yapılaşmadan bir görünüm (2023.....	62
Şekil 3.26. Yenişehir'deki yapılaşmadan bir görünüm (2023).....	62
Şekil 3.27. Kendimi burada güvende ve mutlu hissediyorum.....	68
Şekil 3.28. Burası sosyal etkileşim için imkân sağlıyor.....	68
Şekil 3.29. Bulunduğum konut kişiliğimi yansıtıyor.....	68
Şekil 3.30. Bulunduğum konut doğal afetlere dayanıklı.....	69
Şekil 3.31. Evin manzarası beni mutlu ediyor.....	69
Şekil 3.32. Kendimi bulduğum eve ait hissediyorum.....	70
Şekil 3.33. Burada uzun süre yaşamak isterim.....	70
Şekil 3.34. Konutun bulunduğu yerin yeşil alana yakın olması önemli.....	71
Şekil 3.35. Konutun bulunduğu yerin sosyoekonomik düzeyi önemlidir.....	71
Şekil 3.36. Konutun doğal havalandırılması ve doğal ışık alması önemli.....	71
Şekil 3.37. Konutta yarı açık mekânların geniş olması önemli.....	71
Şekil 3.38. Konutun yeşil alanla iç içe olması önemli.....	72
Şekil 3.39. Konutta egzersiz/spor alanının olması önemli.....	72
Şekil 3.40. Covid sürecinde konutta bahçeye ihtiyaç duyuldu mu?	72
Şekil 3.41. Covid sürecinde konutta ekstra balkona ihtiyaç duyuldu mu?.....	72
Şekil 3.42. Covid sürecinde konutta çatı/dam kullanma ihtiyaç duyuldu mu?.....	72
Şekil 3.43. Covid sürecinde karantina yeterli alan var mıydı?.....	72
Şekil 3.44. Covid sürecinde konutta spor/egzersiz alanına ihtiyaç duyuldu mu?	72
Şekil 3.45. Covid sürecinde evde çalışma için yeterli alan var mıydı?.....	73
Şekil 3.46. Covid sürecinde çocuklar için oyun alanları var mıydı?.....	73
Şekil 3.47. Covid sürecinde çocukların eğitim alabilecekleri mekân var mıydı.....	73
Şekil 3.48. Covid sürecinde konutunuz yeterli işlevselliğe sahip miydi?.....	73
Şekil 3.49. Salgınların tekrar edeceğini düşünüp endişeleniyor musunuz?.....	74
Şekil 3.50. Covid sürecinde kaldığınız konutta dönüşen alanlar/mekânlar nelerdir.....	74

Şekil 3.51. Covid süreci konut tercihlerinizi etkiledi mi?.....	74
Şekil 3.52. Covid sürecinden sonra hangi tip konutta oturmak istersiniz?.....	74

KISALTMALAR DİZİNİ

Bu tez çalışmasında kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda belirtilmiştir.

Kısaltmalar

DSÖ	:Dünya Sağlık Örgütü
DPT	:Devlet Planlama Teşkilatı
İMF	:Uluslararası Para Fonu
M.Ö.	:Milattan Önce
M.S.	:Milattan Sonra
PPRR	:Önleme, Hazırlık, Müdahale ve Kurtarma
TDK	:Türk Dil Kurumu
YY.	:Yüzyıl

GİRİŞ

Dünya tarihi boyunca insanlar, yaşama şekillerini kökünden değiştiren pek çok salgınla karşı karşıya kalmıştır: M.Ö 430'da Atina'da ortaya çıkan Atina vebası, 1347-1351 yılları arasında Avrupa'da zirveye ulaşan Kara Veba(insanlık tarihinde kaydedilen en ölümcül salgın), 1918 de Birinci Dünya Savaş'ı sürerken, 50 milyon insanın ölümüne sebep olarak savaştan daha fazla can alan İspanyol Gribi...Bu salgınlar, yerel ve küresel ölçekte tarihinin seyri üzerinde önemli etkiler bırakmıştır. Sosyal, dini ve ekonomik gibi toplumun her alanında çalkantılar yaratmıştır. Kent yaşamında ve planında önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu salgınlar mimarlığı ve onun eklentisi olan mekân yeniden tasarlamış ve dönüştürmüştür(Thompson, 2020). Geçmişteki pandemiler ve günümüz Covid-19 pandemisi her bakımdan barınma ihtiyacımızı sorunsallaştırmıştır. 'Konut' sadece barınma ihtiyacımızı karşılayan bir mekân değil, içinde birden çok ihtiyaca karşılık gelen komplike bir fenomene dönüşmüştür. Pandemilerin etkilerini mekân özelinde irdelemek konut tasarımları için isabetli olacaktır.

Covid-19 krizi, gündelik temasta olduğumuz en yakın çevremizin, evlerimizin ve yakın kentsel çevremizin, temel insani ihtiyaçlar bağlamında yeterliliği konusunda bir yüzleşme yarattı. Covid-19 kısıtlamaları ve karantina süreçlerinde zamanımızın neredeyse tümünü geçirmek durumunda kaldığımız evlerimizin mekânsal kısıtları, doğal kaynaklara erişim deki sıkıntılar ve altyapı hizmetlerindeki organizasyon sorunları günümüz mekânlarını ve kentsel yapılarını anlamak ve dönüştürmek için yeni bilgilere ve bakış açılara ihtiyaç duyulduğunu gösterdi(Ataş ve Atmaca, 2022:345).

Bu araştırmanın sorusu, içinde bulunduğumuz dönemde de etkilerinin sürdüğü Covid19 pandemisinin, konut kullanıcılarının tercihlerini etkileyip etkilemediği veya nasıl değiştirdiğidir. Bu yönüyle araştırma geleceğe dönük konut ve konut alanlarının tasarlanmasına dair yeni problemleri ve eğilimleri sorgulamaktadır. Bu bağlamda

bundan sonraki tasarım sürecine yönelik birtakım ipuçları, öneriler geliştirilebilir. Pandemi sürecinin, konut tercihlerini nasıl etkilediği sorusuna cevap aranmaktadır. Kuramsal çerçeve çizilerek konunun sınırları bakımından ve teorik açıdan kavranmasını sağlayacaktır.

Çalışmanın Amacı

Her dönemin ihtiyaçları, o dönemin koşulları çerçevesinde yeniden şekillenmektedir. Ortaya çıkan salgınların, insanların özel ve kamusal alanlarda sağlıklı yaşayabileceklerine olanak tanıyan tasarım müdahaleleri ve davranış değişiklikleri gerektireceğini anlamak önemlidir. Pandemi süreci de insan hayatına etki eden birçok değişiklik ve yeniliği beraberinde getirmişken, bunu yapı tasarımlarından soyutlamamız mümkün değildir. Pandemiler, daha sağlıklı, daha dirençli konut ve konut alanları tasarlamamız için yaşam alanlarımızı yeniden düşünmeye zorlamaktadır.

Bilindiği üzere pandemi ve özellikle karantina veya evde bulunma sürelerinin artması ile birlikte, insanların çalışma, dinlenme ve eğlenme alışkanlıklarını etkilemiştir. Yaşadığımız evler daha fazla anlam kazanmaya başlamıştır. Bu nedenle insanlar evlerinin yer seçiminden, iç mekân organizasyonlarına dek birçok alanda değişiklikler yapma gereksinimi duymuştur. Bu gereksinimler, insanların yaşadıkları mekânları ve beklentilerini tekrar gözden geçirmesine olanak tanımıştır. Bu araştırma ise Covid-19 pandemi sürecinin konut alanlarına ilişkin olası etkilerini ölçmeyi ve geleceğe dönük konut ve konut alanları tasarımında temel istek ve talepleri belirlemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma konut kullanıcılarının mekânsal taleplerinin belirlenmesi üzerine odaklanmaktadır. Bu çerçevede niceliksel araştırma desenine uygun bir araştırma tasarımına sahiptir. Araştırmada konut kullanıcıları derinlemesine görüşme teknikleri kullanılarak veri toplanması hedeflenmektedir. Veriler sonucu ortaya çıkacak sonuçlara göre pandemi sürecinde konut tercihlerine ilişkin eğilimlerin saptanması.

Çalışmanın Kapsamı

Araştırmanın evrenini Mardin’de yaşayan bireyler oluşturmaktadır(Ankete, görüşmeye katılan insanların içtenlikle cevap verdiği varsayılmaktadır). 124 hane ile anket çalışması yapılmıştır. Bunun yanında 9 tane hane ile de derinlemesine bir görüşme yapılmıştır. Pandemi sürecinin İnşaat firmaları açısından değerlendirilmesi eski mimarlar odası başkanı Yüksek Mimar Önder Duyan ve Orhan Akgül ile yapılmıştır(yarı yapılandırılmış görüşme). Araştırmada veri analizleri SPSS programında yapılmıştır. Güvenilirlik Analizi Alfa (Cronbach’salpa). Bu anket için 48 adet ifade analiz edilmiştir. Güvenilirlik Analizi Sonucu Cronbach's Alpha 0,711 olarak bulunmuştur. Bu değer $0,6 \leq \alpha \leq 0,79$ aralığında olduğundan geliştirilen ölçek oldukça güvenilirlerdir. Bu analizler sonucunda değişen tasarım süreçleri gelecek konut ve yakın çevre tasarımına katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Bu tezde 3 düzeyli bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın birinci adımında konut ve konut seçimleri irdelenmiştir. İkinci adımda pandemilerin tarihsel arka planı ve pandemilerin kendi dönemlerindeki mekân değişimleri, davranış biçimleri ele alınmıştır. Üçüncü adım da Covid-19 pandemisinin konut planlamasına ne yönde etkisi olduğu ve ne ölçüde değiştiği irdelenmiştir. Sonuç kısmında da elde edilen tüm verilerle toplu bir değerlendirme yapılmıştır. Bu çalışmanın kapsamında; geçmişteki pandemi deneyimleri ve pandemilerin mimarlık ürünlerini nasıl etkilediği irdelenmiştir.

1. KONUT ve PANDEMİ

1.1. Konut Nedir?

Felsefi bir bakış açısından barınma, temel insan ihtiyaçlarından biridir. Güvenlik, koruma, iletişim ve kendini ifade etme gibi çağrışımları vardır. Yaşam alanı, kendini tasvir etme, temsil etme yeri ve aracıdır. Sosyal statü konutta kendini gösterir. Konumu (mahalle, cadde, şehir merkezi), konut tipi (villa, apartman, gecekondü), yaşanılan çevre ve mimari, konut inşaat tarihi boyunca yaşayanların sosyal konumlarını hep yansıtmıştır. Çoğu hane için hayatın merkezi olan ev, ailelerin günlük yaşamını, bireysel gelişim fırsatlarını, çocukların sosyalleşme fırsatlarını, sağlık ve esenliğini etkiler. Konut, mahremiyetin nasıl korunacağını belirler.

Konut, ilk zamanlar sadece fiziksel anlamda bir barınma mekânı iken zamanla bunun çok ötesine geçmiştir. Bu yüzden araştırmacılar konutu farklı perspektiflerden tanımlamışlardır. Özellikle pandemi ile birlikte konut kavramı daha da önemli bir kavram olmaya başlamıştır çünkü konut kullanım oranı ciddi oranda artmıştır. İnsanların evde kalma süresi artması ile de beraber mekânlar yeniden incelenmeye ve yeniden yorumlanmaya başlamıştır. İnsanların hayatlarına yeni kavramlar girmeye başlamıştır. Sosyal mesafe, hijyen, online eğitim ve çalışma, izolasyon gibi. İnsan hayatına giren her kavram ya da olay insan davranışını etkilemektedir ve yaşadığı mekânı dönüştürmektedir.

Türk Dil Kurumu konutu; İnsanların içinde yaşadıkları ev, apartman, vb. yer, mesken, ikametgâh olarak tanımlamış. Keleş; “bir ya da birkaç ev halkının yaşaması için yapılmış insan yaşamının gerekli kıldığı uyuma, yemek pişirme, soğuktan ve sıcaktan korunma, yıkanma ve ayak yolu gibi temel gereksinim konularında kolaylık sağlayacak barınak”(Keleş, 1980). Kilerci için konut; “insanın dünyaya geldiği andan itibaren kendini içinde bulduğu, yaşamının sosyal, psikolojik ve kültürel boyutlarının temellerinin atıldığı, toplumsal ilişki kuralları ve toplumsal değerlerin edinildiği ve

yeniden üretildiği, hane halkının özel yaşamını ve hatta bazen çalışmalarını sürdürdüğü bir fiziksel mekândır”(Kilerci, 2003).

1.1.1. Konutun tarihsel gelişimi

Konut, temel olarak barınma alanının olmasının yanında doğal afetler, salgın hastalık, savaş zamanlarında hayatta kalmak için önemli ihtiyaçlardan biridir. Bu temel ihtiyaç ulusal ve uluslararası belgelerde yerini almakta ve konut kökenlerinin çok eski çağlara kadar gittiği bilinmektedir. M. Padar’a göre;

İnsanlar 2 milyon yıldan daha uzun bir süre önce üç tür barınakta yaşıyordu: kaya barınakları (homo habilis), hayvan kemik yapıları ve konutlar. Neolitik dönemden önce insanlar yerleşik bir hayat tarzına sahip olmadıkları için bitki ve hayvanlardan elde ettikleri malzemelerden yaptıkları geçici barınaklarda ve mağaralarda yaşadılar. Neolitik dönemle birlikte Orta Doğu'daki çiftçiler ilk defa kalıcı evler inşa etmeye başladılar. Konut inşaatının en eski arkeolojik kaydı, Tanzanya'nın ünlü Oldupai Gorge'sinden (Olduvai Gorge olarak da bilinir) gelir ve yapı yaklaşık 1,8 milyon yaşındadır(Padar, 2021).

Yontma Taş döneminde (yaklaşık MÖ 2.000.000-10.000 arası)yerleşik bir düzen olmadığı için sürekli bir gezginlik söz konusu olmuştur. Soğuk iklim kuşaklarında insanlar mağaralarda ve çadırlarda yaşamışlardır. Çadır yapmak için avladıkları mamutların derilerini kullanmışlardır. Çadırı ayakta tutmak için mamut kemiklerini bir destek bir strüktür olarak kullanmışlardır. Ilıman iklimlerde ise barınak olarak ağaç kovuklarında ve nehir yataklarında yaşamışlardır. Her iki barınak tipinin de İnsanlar doğada hazır bulduklarıyla kendileri için korunaklı barınaklar yapmaya çalışmışlardır.

Bu dönemde insanlar mağaralarda sürekli olarak kalmamış, üreme ve gıda bulma amacıyla zaman zaman mağaralara gelmişlerdir. Ancak mağaralar, erken evrede insanlarda ilk defa mimari mekân kavramını oluşturmaları bakımından önemli olmuşlardır(Mumford, 2017). Yontma taş dönemi sona erdiğinde, yeni bir yaşam biçimi ortaya çıkmıştır. İnsanlar tarıma başlamıştır. Tarımla birlikte yerleşik hayata geçilmeye başlanmıştır. İnsanlar anıt mezar gibi kalıcı eserler yapmaya başlamıştır. İlk kamusal yapı olarak kabul edilen Göbekli Tepe de bu dönemde inşa edilmiştir. Genellikle nehirlerin ve diğer su kütlelerinin yakınındaki kamplarda göçebe olarak yaşayan insanlar, tarımın başlamasıyla daha kalıcı yerleşimler oluşturmuş ve buralarda

insanlar toplanmaya başlamıştır. Toplanan insanlar zamanla köyleri oluşturmuştur. Köylerde tarımsal üretimin yanında hayvanların evcilleştirilmesi ile de ilerleyen süreçte kentlerin oluşmasına temel oluşturacak olan insan sayısı artmaya başlamıştır. Bu dönemde yuvarlak ve oldukça yalın bir biçimde oluşturulan barınaklar, hem yaşam alanı hem de depo alanı olarak kullanılmıştır(Abbasoğlu, 1996).

MÖ 5000-3000 yılları arasını kapsayan tarih öncesi döneme bakıldığında günümüze benzer coğrafi koşullar oluşmaya başlanmış bu yüzden de insan nüfusu artmaya başlamıştır. Bu dönemin mimarisine bakıldığında inşa edilen evler taş veya kerpiçten yapılmıştır. Karakteristik bir model, bir zincir bina, kısa uçlarda ortak duvarlarla birbirine bağlanan bir dizi dikdörtgen evdir(KrisHirst, 2019).

Bu dönemde özellikle Anadolu kentlerinde kamu binaları ve dinsel yapılar görülmektedir. M.Ö. 3300-1200 yılları arasındaki konut mimarisine bakıldığında Anadolu'da megaron tipi konut kullanımı yaygınlaşmıştır. Megaron, kare veya dikdörtgen planlı, girişi önden olan, tek odalı, ortasında ocak yer alan, önceleri kerpiçten daha sonra taştan yapılan birim konut tipidir (Akurgal, 1990; Bozkurt ve Altınçekiç, 2013). Yerleşmelerde genelde kullanılan oval yapı formu bu dönemde terk edilmiştir. Evler çoğunlukla iç avlulu “domus” adı verilen konutlardır ancak bunların yanı sıra Roma Dönemi'nde “insula” adı verilen çok katlı ilk toplu konut örneklerinin de geliştirildiği görülmektedir. (Gallion ve Eisner, 1963, Ceylan, 2004, Bozkurt ve Altınçekiç, 2013, Karaca, 2020).

MS 500'den 1500 yılına kadar olan dönemde Kent nüfusları oldukça azalmıştır ve güven ortamı kaybolmuştur. Orta Çağ kentleri biraz da bu güvensiz ortam nedeniyle, sur içinde kendi içine dönük kentleri meydana getirmiştir. Roma İmparatorluğu'nda uygulanan gridal form artık bozulmuştur, topografyaya uyumlu organik yapı hâkim olmuştur. Anadolu kentlerinde ızgara planlı şema ancak 19. yüzyılda görülmek üzere terk edilmiştir (Keleş, 2013, Mumford, 2013, Özcan, 2007).

18. ve 19. yüzyıllarda Sanayi İnkılabı ile beraber kentler büyük bir değişime, dönüşüme uğramıştır. Merkezde fabrikaların etrafında da işçilerin olduğu bir düzen ortaya çıkmaya başlansa da zamanla burjuva kesimi şehrin çeperlerine yerleşerek kenti şekillendirmişlerdir. Bu durum konut ve konut çevresine ilişkin son derece önemli etkiler meydana getirmiştir. Değişime uğramaya başlayan kent yapısı, ekonomik koşullar, hayat standartları özellikle sanayinin olduğu kentlerde kalabalık insan

topluluklarının oluşmasına zemin hazırlamış ve yükselen nüfusun oluşturduğu baskı sağlıklı olmayan konutlarda insanları barınmaya zorlamıştır.

20. Yüzyıla gelindiğinde kentlerde nüfus patlaması olmuştur. Kentlerde önemli bir konut açığı ortaya çıkmıştır. Kentlere planlı, plansız, sağlıksız birçok konut alanı eklenmiştir. Bu karmaşayı önlemek, konut-kentleşme sorununa çözüm üretmek için Türkiye’de 20. yüzyılda toplu konut fikri ortaya çıkmaya başlanmış. 1981 de 2487 sayılı Toplu Konut Kanunu oluşturulmuştur(Karasu, 2017).

1.1.2. Konutun işlevi

Konut, sadece fiziksel olarak güvenli yaşam alanları değildir. Konut, kullanıcısına hem sosyal hem de ekonomik olarak sürdürülebilir çevreler sağlar. İlhan Tekeli konutun işlevini şu şekilde tanımlamıştır.

Konut; sosyal, ekonomik, kültürel, hukuksal, teknolojik olmak üzere çok bileşkenli bir bütündür. Konutun; a) bir barınak olma, b) üretilen bir mal olma, c) bir tüketim malı olma, d) yatırım olarak spekülatif değer artışlarına el koyma, e) ekonomik ve hukuksal güvence sağlama, f) toplumsal ilişkilerin yeniden üretilmesinde bir araç olma, g) kentsel çevrenin oluşturulmasında bir kültürel kurgu olma, h) toplum içinde bireyi güçlü kılma ve özgüven kazandırması gibi çok değişik işlevleri vardır (Tekeli,1998; Tekeli, 2001).

Konutun bu işlevlerine bakıldığında insanlar için fiziksel bir sığınma alanının yanında psikolojik ve mental sağlık için de önemi yadsınamaz. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile konut hakkı 1948’de uluslararası düzeyde kabul edilmiştir.

Konutun işlevi, yaşadığı dönemin olayları çerçevesinde yeniden şekillenir. Dünya neredeyse her 20 yılda bir yeni bir salgın hastalıkla karşı karşıya kalmakta ve bu salgınlar hayatımızı değiştirmektedir. Kaliforniya’daki Dahlin Group Architecture Planning’in başkanı ve CEO’su Nancy Keenan; Bugün birçok evde bulunan ve temel tasarım öğeleri arasında olan tuvalet, fayans ve elbise dolabı 1918 İspanyol gribinin, temizlik ve sağlık konusundaki tutumları değiştirmesinden sonra günümüze kadar devam eden tasarım etkileri olduğunu belirtir. Konutlarda, tuvaletin bu salgın sırasında evdeki insanlarla etkileşim kurmadan önce temizlenecek bir yer sağlamak için icat edildiğini belirtir. Çünkü virüsler, o dönemde toplum tarafından bilimsel olarak tanınmaya başlanmış, sağlık ve hijyen arasındaki ilişki daha iyi anlaşılmıştır. Bu dönemde konutlardaki diğer tasarım değişiklikleri arasında, daha kolay temizlik için

banyolarda metro fayanslarının kullanıldığını belirtir. Giysileri insanlardan uzak tutmak ve toz toplayan gardıropları ortadan kaldırmak için gömme dolaplar yapılmaya başlandığı belirtmektedir. Mikropları azaltmak için banyolardan halı ve perdelerin kaldırıldığını da ifade etmektedir. Günümüz Covid-19 pandemisi ile beraber insan davranışlarının değişmesi, konut tasarımını da değişip dönüşecektir. Önümüzdeki yıllarda tasarımdaki bu değişimler netleşmeye başlayacaktır.

1.2. Konut ve Konut Çevresi Seçimi

'Konut' bireysel ya da kolektif hafızamızda yer etmiş olan imgeler, deneyim ve çağrışımların ortak paydasıdır; pandemi ile beraber çoğu paradigmanın değişmesi gibi konutun temel işlevlerinin evrilmesi ve gelişmesi de bu süreçle beraber görünür olmuştur. Bu konutun çağrıştırdığı anlam değişikliğine paralel olarak kişilerin yaşayacakları konutları tercih ederken dikkate alacakları kriterler de farklılaşmaya başlamıştır. Ev sahipliği genellikle ihtiyaçlara ve tercihlere dayanır. 'tercih', "bir nesnenin göreceli çekiciliği" olarak tanımlanır. Bu tercih ve ihtiyaç insana göre değişir. Konutun sahibinin geçmişi, medeni durum, yaşı, eğitim düzeyi, aile üyeleri, kültür ve benimsenen değerler... Bununla birlikte, bazı tercihleri konutun bulunduğu yer, ulaşım veya aile faktörlerine göre ayarlanmıştır. Pandemi insanların yaşamlarının ve faaliyetlerinin kalıcı bir parçası haline gelme sürecinde olduğu için insanların bakış açıları ve yaşam tarzı, iş ve diğer insanlarla etkileşimler gibi çeşitli olgulara yönelik tutumlar değişmiştir. Pandemiden önce konut seçiminde tercih edilen özellikler ve kaçınılan özellikler sıralandığında genellikle konut alıcısı için kabaca yeterli verileri sunabiliyordu. Pandemi ile birlikte konuta olan bakış açının değişmesiyle konut tercihini etkileyen faktörler de değişmeye başlamıştır.

1.2.1. Konut seçiminde tercih edilen özellikler

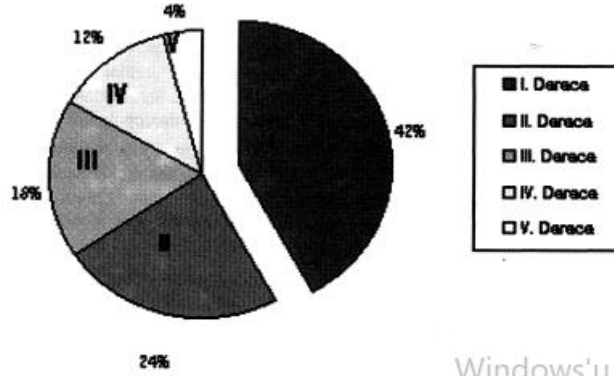
Özellikle Covid-19 pandemisinden sonra ekonomideki belirsizlik konut fiyatını artmasıyla konut seçimini daha da önemli bir konu olarak gündeme gelmeye başladı. Genel olarak ev seçimini etkileyen olumlu ve olumsuz faktörler şu şekilde sıralanabilir;

1.2.1.1. Depreme dayanıklılık

Türkiye'nin yüz ölçümünün neredeyse 3'te 2'si I. ve II. derece deprem bölgesinde yer almaktadır. Ayrıca ülke nüfusunun % 44'u I. derece deprem bölgesinde %26'sı II. derece deprem bölgesinde, %15'i III. derece deprem bölgesinde yaşamaktadır. Bu

durum elbette insanların konut tercihini etkileyen önemli bir faktördür. Bu durum için bina deprem performansı belirlenir ve ilgili kanun ve yönetmeliklere göre deprem risk raporları hazırlanır. Bu raporların konut alıcısına sunulması, konut tercihi için olumlu bir veri oluşturmaktadır(Özmen vd., 1997).

Yüzölçümü (km²) Dağılımı
Deprem Bâfçerîae göre

Şekil 1.1. Türkiye’de deprem bölgeleri haritası (Bayındırlık ve Iskan Bakanlığı, 1996)

1.2.1.2. Evin fiyatının uygun olması/ekonomik

Konut, her aile ekonomisinin kilit bir bileşenidir. Bir yatırım kaynağı ve hayatını uzun bir müddet idame ettiği kendi yaşam alanıdır. Bu alıcılar genellikle tüm birikimlerini buraya aktarırlar. Konut fiyatının uygun olması konut tercihi için olumlu bir durum olarak ele alınır.

1.2.1.3. Ulaşım kolaylığı

İş, insan hayatının vazgeçilmez bir rutindir. Bu nedenle konut alıcıları konutu alırken işine kolayca ulaşabileceği bir noktada olmasını ister. Sadece işe değil önemli kamusal alanlara ve kent merkezine ulaşım kolaylığını talep eder.

1.2.1.4. Evin konumu

Konut kullanıcısının sosyoekonomik düzeyi, konutun konumu üzerinde etkisi göz ardı edilemez. Sosyoekonomik düzey arttıkça kent merkezindeki yoğun yapılaşmanın dışına genellikle 1 veya 2 katlı müstakil binalara rağbet artmaktadır. Kent çeperlerinde insan ve trafik yoğunluğunun az olması hava kirliliğinin de az olduğu alanları meydana getirir. Bu da konut tercihi için olumlu bir faktörü oluşturur. Sosyoekonomik düzeyi nispeten daha düşük olan insanlar daha çok kent merkezine ve

toplu taşımaya yakın alanlarda konut tercihlerini gerçekleştirmektedirler.

1.2.1.5. Evin büyüklüğü

Konut alıcısı kendi yaşam alanında maksimum konfor alanını oluşturmak için ekonomik koşullar el verdiği sürece daha geniş konutları tercih ederler. Bunun yanında Tük verilerine göre Türkiye’de ortalama hane halkı 2016 yılı itibarıyla büyüklüğü 3,5. Avrupa’da bu oran 2,3. Bu demek oluyor ki Türkiye’de neredeyse her hanede 3/4 kişi yaşamaktadır. Bu insanların özel alanlarını oluşturma isteği ve eğilimi vardır. Bu yüzden evin geniş olması konut seçimi için önemli bir faktör.

1.2.1.6. Güvenlik

Güvenlik konut tercihlerini etkileyen önemli faktörlerden biridir. Çünkü insanlar her anlamda emniyetli bir alanda yaşamak ister. Güvenli mekânlar oluşturmak için tedbirlerin alınması konut alıcısı için olumlu bir durumdur. Örneğin sitede hem güvenlik biriminin olması hem de sitelerin kameralarla sürekli olarak takip edilebilmesi açısından güven veren bir konut alanıdır.

1.2.1.7. Binanın yeniliği

Konut, bir ailenin belki de ömründe bir defa aldığı ve ciddi bir sermaye gerektiren bir nesnedir. Bu yüzden konut alıcıları aldıkları binanın yeni olmasını, daha uzun süre kullanabilecekleri sonucuna ulaştırıyor. Çünkü konutun da tıpkı dünyadaki diğer her şey gibi kullanım süresi arttıkça yıpranma payı da artar. Ayrıca Türkiye deprem, sel, toprak kayması vb. doğal afetlerin sık yaşandığı bir ülke. Dolayısıyla konutun sağlamlığı ve yeniliği alıcı için olumlu bir etki bırakır.

1.2.1.8. Bina ve bina çevresinin hijyeni

Konut alıcıları için satın alacakları konutun ve konut çevresinin hijyenik olmasını ister. Evin rutubetli olması insan sağlığı açısından zararlı olduğundan konut alıcısında negatif bir etki yaratır. Sadece binanın değil bina çevresinin de hijyenik olmasını ister. Sanayi bölgesinde, ya da çöplerin fazla olduğu alanlara yakın olmak istenmeyen bir durumdur. Özellikle pandemi ile beraber konut hijyeni çok daha fazla önem kazanmıştır.

1.2.1.9. Binanın kat durumu

Konut alıcıları zemin kat ve son katı diğer ara katlara göre daha az tercih etme eğilimindedirler. Çünkü zemin katın bazı dezavantajları vardır. Zemin kattaki balkonların direkt sokağa açılması mahremiyet açısından insanı rahatsız etmektedir. Zemin kat güvenlik açısından da diğer katlara göre dezavantajlı durumda. Çünkü hırsızlar için daha kolay ulaşılabilir bir yerde. Gün içinde binada gelen giden herkesin gürültüsüne bir şekilde maruz kalınmakta çünkü üst katlara ulaşmak için zemin katı kullanmak gerekiyor. En üst katta da enerji kullanımı ile ilgili bir dezavantaj vardır. Genellikle en üst katın üstü boş olduğu için konutu sıcak tutmak için ekstra enerji kullanmak gerekmektedir. Ayrıca nispeten soğuk olan yerlerde yukarı çıktıkça maruz kalınan rüzgar ve soğuk artmaktadır. Bu da konut alıcıları için olumsuz bir etki bırakmaktadır.

1.2.1.10. Bina yalıtımı

Konut alıcıları için önemli bir diğer konu ise bina yalıtımının iyi olmasıdır. Bina iyi bir yalıtım malzemesi ile yapılmışsa, içerden dışarıya ya da dışarıdan içeriye olan enerji akışlarını azaltmaktadır. Bu da enerji verimini arttırmaktadır dolayısıyla ekonomik olarak tasarruf sağlamaktadır. Sadece ısı enerjisini değil gürültüyü de absorbe etmektedir. Ayrıca yalıtım bir defa yapılan ve kalıcı bir işlemdir. Ekstra bakıma ihtiyaç da duymamaktadır.

1.2.1.11. Açık/kapalı otopark

Konut kullanıcılarının arabaları da en az konutları kadar önemlidir. Bu nedenle arabalar güvenli bir noktaya bırakılmak istenir. Bu nedenle konutlarda açık veya kapalı otopark olması konut alıcıları açısından son derece önemlidir.

1.2.1.12. Asansör

Bina yükseklikleri arttıkça konut kullanıcıların merdivenle kendi katına ulaşması zorlaşmaktadır. Binada asansör olması konut kullanıcıları için bu anlamda kolaylık sağlamaktadır. Özellikle yaşlılar, engelliler ve çocuklar için bir zaruret arz etmektedir. Günümüzde imar yönetmeliğine göre 3. kata kadar asansör yapılmasa bile apartman boşluğu bırakılma zorunluluğu vardır. 4. kattan itibaren binaya asansör yapılması zorunludur. 10. kattan itibaren de çift asansör yapılması zorunludur. Yeni binalarda asansör zorunlu olsa da asansörün hala olmadığı binlerce eski bina bulunmaktadır.

1.2.1.13. Yeşil alan/park

Konutun yeşil alana ya da parka yakın olması konut alıcısı için olumlu bir faktördür. Çünkü insan doğası gereği yeşille, doğayla iç içe olmak ister. Bu parklar ve yeşil alanlar da kentlerdeki gürültüden sıyrılmak, temiz bir nefes almak ve ruhen daha huzurlu hissetmek için insanlara bir yaşam alanı sunar. Komşularıyla ya da farklı insanlarla sosyalleşebildikleri bir alan sunar. İnsanlar da doğal olarak bu alana komşu olmak ister.

1.2.1.14. Kira değeri

Konut satın alınırken ileriye dönük bir yatırım aracı olarak da alınır. Bu nedenle konut alıcıları konutun kira değerinin yüksek olduğunu düşündükleri konutlara daha fazla rağbet göstermektedir.

1.2.1.15. Komşularla sosyoekonomik yakınlık

Konut alıcıları konutu satın alırken sadece nesnel verilerle yola çıkarak almaz. Konut alıcısı için içsel dürtüler de önemlidir. Örneğin insan yaşadığı yere aitlik hissi duymazsa huzursuz hisseder. Bu nedenle yaşadığı yerdeki insanlarla sosyoekonomik olarak yakın olmak ister. Ekonomik olarak kendinden çok üstte veya çok altında bir yerde yaşamak istemez. Sadece ekonomik açıdan da değil kültürel olarak da yakın olmak ister. Kendini yabancı hissettiren her durum konut kullanıcılarını rahatsız eder. Bu yüzden komşularla sosyoekonomik yakınlık konut alıcısı için olumlu bir faktör olarak öne çıkar.

1.2.1.16. Fiziksel konfor

Konut alıcısı için fiziksel konfor olumlu bir özellik oluşturur. Fiziksel konfor; hizmet alabilirlik, emniyet hissi, binanın fonksiyonel olması, ulaşılabilirlik, kamusal açık alan kullanımı, gürültü seviyesi, estetik...

1.2.1.17. Estetik

Konut alıcıları için konutun göze hitap etmesi yani estetik olması olumlu bir etki oluşturur. Bu etki, binanın dış cephesinde, yakın çevresinde ya da iç mekân organizasyonunda olabilir.

1.2.1.18. Balkon/teras

Konut kullanıcıların dışarıyla ilişkisini sağladığı ana mekânlardan biri balkondur. Balkonların yeterli ve kullanışlı olması konut kullanıcıları açısından olumlu bir etki bırakır.

1.2.1.19. Güneş alan cephe

Konut kullanıcıları için konutun güneş alan bir cephede olması kıymetlidir. Çünkü insan doğası gereği doğal ışığı ve ısıyı almak ister. Bunun yanında özellikle soğuk iklimlerde yaşayan insanlar için güneş ısısı alabilmek enerji tasarrufu sağlamaktadır.

1.2.1.20. Bahçe

Büyük ve kalabalık kentlerde yeşil alanları gün geçtikçe azalmaktadır. Bu durumda insanlar yeşil bir alana ihtiyaç duymaktadır. İnsanların nefes alabileceği, işlevli bir bahçesinin bulunması konut alıcısı için olumlu bir etkidir.

1.2.1.21. Manzara

İnsan yaşadığı konutun manzarası olsun ister. Konutun denize bakması, bir dağa bakması veya yeşil bir alana bakması insanı iyi hissettirir. Doğal manzara dışında yapay bir manzara da insanı cezp edebilir. Örneğin şehri iyi bir noktadan görmek gibi. İyi bir manzara konut alıcısı için olumlu bir özelliktir.

1.2.1.22. Konutun işlevsel olması

Konut mimari planının işlevsel olması etkilidir. Konuttaki mekân organizasyonunun iyi tasarlanmış olması konut kullanıcısı için olumludur.

1.2.1.23. Görevli/kapıcı

Kapıcı daha çok yüksek katlı binalarda binanın genel işleri ile ilgilenir. Binanın ihtiyacı olan temizlik işleri, aidat vs. her türlü hizmeti konut kullanıcısına sunar. Bunun yanında kapıcı binanın güvenliği açısından da önemli bir figür. Yerleri bellidir, genel olarak binaların en alt katında yaşamaktadırlar. Kapıcının olması diğer faktörler kadar önemli olmasa da yine de konut alıcısı için olumlu bir etkidir.

1.2.2. Konut seçiminde kaçınılan özellikler

Konut seçerken kaçınılan nesnel ve öznel özellikler vardır. Çevre kirliliği, hava kirliliği, gürültü, olumsuz doğa koşulları, kirli ve eskimiş bina etnik farklılık bunlardan birkaçıdır.

1.2.2.1. Hava kirliliği

Hava kirliliği, insan sağlığına ve doğaya zararlı olan kirleticilerin havaya salınmasını ifade eder. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, her yıl dünya çapında yaklaşık yedi milyon ölümden hava kirliliği sorumludur(DSÖ, 2016). Bu sayı insanlar için ciddi bir oran. Özellikle sanayi kentlerinde hava kirliliğinin önemli bir kısmı enerji kullanımından kaynaklanmaktadır. Fosil yakıtları yakmak, havaya kimyasal gazlar ve maddeler salmaktadır. Bunun yanında trafiğin yoğun olduğu yerlerde arabalardan çıkan egzoz dumanı da hava kirliliğini artırır. Konut kullanıcıları havanın temiz olmadığı bir alanda yaşamaktan kaçınır.

1.2.2.2. Gürültü

Gürültü genel olarak “istenmeyen” ses olarak tanımlanır. Gürültü, büyük oranda teknolojik yeniliklerin yol açtığı olumsuz etkenlerden biridir. Yapılan her teknolojik üretim getirdiği faydalarla beraber, zararları da vardır. Yoğun çevre kirliliğine yol açmaktadır. Sanayinin gelişmesi modern anlamda ilerleme adına gereklilik arz etse de artan sanayi makineleri istenmeyen sesler olan gürültünün de artmasına sebep olmaktadır (Uslu ve Yücel, 1997). Konut alıcısı, hem insan gürültüsünden hem de insan ürünü olan her türlü gürültüden sıyrılıp daha sakin bir yaşam alanı tercih eder.

1.2.2.3. Güvensiz ortam

İnsan yaşam alanında kendini emniyette hissetmek ister. Bu nedenle konut satın alınırken güvenlik zafiyeti olan yerleşkede bulunması istenmez. Suç oranlarının çok olduğu mahallerle/semte konut satın alınmak istenmez.

1.2.2.4. Kirli ve eskimiş bina

Kirli, rutubetli, eskimiş, hijyenden yoksun konut ve konut alanları alıcıda olumsuz etki bırakmaktadır. Toplum, özellikle Covid-19'dan sonra, hijyenle virüsün birbiriyle bağlantılı olduğunu fark ettikten sonra konut seçimi için çok daha önemli bir özellik olarak ortaya çıkmaya başlamıştır.

1.2.2.5. Olumsuz doğal koşullar

Konut seçimi yaparken alıcılar konutun bulunduğu yerdeki olumsuz doğal koşulları da düşünmektedir. Deprem, sel ve erozyon gibi doğal afetlere dayanıklı olması istenir. Çünkü bu doğal olayları maddi zararlara yol açtığı gibi insan hayatını da tehlikeye atabilmektedir. Bu yüzden, doğal afet riskinin daha az olduğu alanlarda konut tercihi yapılmaktadır.

1.2.2.6. Etnik farklılık

Konut alıcıları, yabancıların veya göçmenlerin çok yoğun olduğu alanlarda ikamet etmek istemezler. Kişi bulunduğu ortama yabancı hissederse, kendini güvende hissetmez. Bu durum alıcı üzerinde olumsuz bir etki bırakır.

1.2.3. Konut ve konut çevresi memnuniyet ölçümü

Yapılan araştırmalara göre kişiler konut tercihi yaparken çevresinde bulunan yapıları göz önünde bulundurarak değerlendirme yapmaktadırlar. Konut tercihleri yalnızca barınma ihtiyacı karşılanmak üzere değil; çok yönlü bir tercih şeklinde gerçekleşmektedir. Konutun nitel özelliklerini ölçmek zor bir durum olsa da mimarlar ve kent planlamacılar yıllarca barınma koşullarını ölçmek için ideal bir gösterge seti oluşturmaya çalışmışlardır.

1.2.3.1 Francescato konut memnuniyet modeli

İlki 1960 yıllarında Francescato ve arkadaşları tarafından, insan-çevre ilişkisini inceleyerek 'konut kullanıcıların ihtiyaçları' anlama girişiminde; konut kullanıcılarının konut ve çevresinden memnuniyetini araştırmaya başlamışlardır. Bu çalışmada, konut kullanıcıları için önemli olduğu düşünülenler analiz edilmiştir. Bu analizler sonucunda, konut memnuniyeti için deneysel olarak türetilen nedensel model, sonraki konut memnuniyeti çalışmalarının zeminini oluşturmuştur. Daha sonraki zamanlarda konut değerlendirme çalışmalarında çerçeve olarak kullanılmıştır. Bu model, konut çevresinin çok yönlü yapısını göstermektedir. Francescato ve arkadaşları çalışmalarını üç başlık altında toplamışlardır. Model, konut kullanıcılarının konut çevrelerinden duydukları memnuniyetin emniyet, fiziksel uygunluk ve konut kullanıcısının sosyal etkileşimi gibi önemli belirleyicilerini tanımlamaktadır. Bazı belirleyiciler fiziksel çevreyle, bazıları sosyal çevreyle ve bazıları da konut çevresiyle ilgilidir. Bu değişkenlerin 15 alt parametresi belirlenmiştir. Kullanıcının demografik özellikleri, emniyet hissi,

ekonomik, estetik, yoğunluk, site tesisleri, çevredekilere erişim, mahremiyet, topluma erişim, bakım, maliyet, topluluk duygusu, yönetim politikası, topluluk ve komşuların algısı. Model, konut memnuniyetini ölçmek ve temel bileşenleri içermesine rağmen, konut kullanıcıların davranışları modele dahil edilmemiştir ayrıca sokak, mahalle ve şehir gibi fiziksel çevrenin çeşitli katmanları da göz ardı edilmiştir(Francescato vd., 1974).

1.2.3.2. Michelson'un bütünleşik modeli

W. Michelson'un 1977'de, konut kullanıcıların hareketliliğini ve seçimini, kullanıcı ihtiyaçlarını, çevreyi ve davranışları açıklayan entegre bir model önermektedir. Modelinin ana parametreleri şunlardır: istekler, fiziksel yaşam ortamları, kültür ve konut kullanıcıların davranışları. Bu entegre modelde, konut kullanıcıların konut çevreleriyle etkileşimde bulunurken istekleri ve birincil talepleri olduğunu varsayarak işe başlamaktadır. Konut sakinlerinin beklentileri aracılığıyla, konut sakinlerinin istekleri ve birincil talepleri fiziksel ortamların fiziksel ve sosyal özelliklerini etkilemektedir. Konut sakinleri fiziksel ortamı deneyimledikten sonra, algı ve kültür ile mekânsal, sosyal ve psikolojik faktörler aracılığıyla bir değerlendirme gerçekleşir. Ona göre bu değerlendirme, sakinlerin öngörülen ve öngörülemeyen davranışlarını şekillendirir. Ortaya çıkan davranışsal model, yeni fiziksel ortamın destekleyici veya kısıtlayıcı özelliklerinin bir sonucudur kullanıcıların birincil ihtiyaçlarındaki değişiklikleri varsayar(Aigbavboa, 2015).

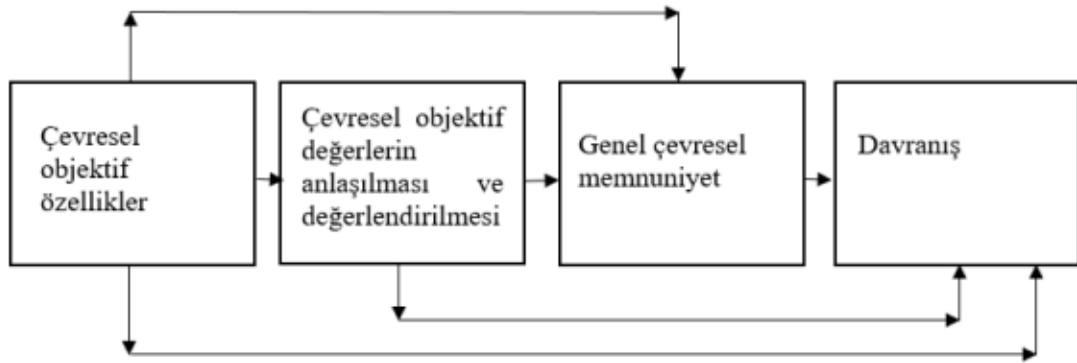
1.2.3.3. Galster ve Hesser'in konut memnuniyet modeli

Bu göstergelerden üçüncüsü ise 1981'de Galster ve Hesser'in Konut memnuniyet modelidir. Ana parametreleri konut kullanıcıların demografik özellikleri, yerleşim özellikleri ve konutun fiziksel özellikleri. Hane halkının özellikleri ve yaşadıkları konut ve mahalle bağlamının memnuniyetin çeşitli boyutlarını etkilediği bir yol modelinin belirlenmesinde bir konut memnuniyeti teorisi geliştirilmiş ve kullanılmıştır. Ohio'da 1975'teörneklenen 767 hane için saptamalar yapılmıştır. Sonuçlar, belirli hanelerin herhangi bir mesken bağlamında daha az memnuniyet gösterdiğini ve belirli mesken ve mahalle bağlamlarının tüm örneklem genelinde memnuniyetsizliğe yol açtığını göstermektedir. Bu tür faktörlerin yalnızca birkaçı, çoğu bileşimsel alt örneklemde önemli olduğunu kanıtlayarak, farklı hane türlerinin benzer bağlamları farklı şekilde değerlendirdiğini ve bunlara uyum sağladığını gösterir(Galster

ve Hesser, 1981).

1.2.3.4. Marans ve Sprecklemeyer kapsayıcı model

1981 de Marans ve Sprecklemeyer; nesnel özellikler, öznel deneyim ve konut memnuniyeti arasındaki ilişkiyi açıklığa kavuşturmaya çalışan kavramsal bir model önermektedir(Şekil 1.2). Konut memnuniyetin davranışla ilişkisini tanımlayan Marans ve Sprecklemeyer, modelini temel üç parametre üzerinden oluşturmuştur; fiziksel çevre, konut kullanıcıların konut çevrelerine yönelik tutumları ve konut sakinlerinin memnuniyeti. Memnuniyet, çevre ile insanın algısı arasındaki bütünleşik ilişkinin bir sonucudur. Konut memnuniyeti bu göstergede yalnızca çevresel özelliklerden değil kişilerin davranış özelliklerinden de etkilendiğini belirtmişlerdir. Bu yönüyle değer kazanan Marans ve Sprecklemeyer kapsayıcı modeli araştırmacılar tarafından geliştirilerek birçok araştırmanın ilham kaynağı olmuştur(Marans ve Spreckelmeyer, 1981).

Şekil 1.2.Marans ve Spreckelmeyer konut memnuniyeti modeli (Çev. Hatipoğlu Şahin ve Terci, 1981)

1.2.3.5. Enosh ve arkadaşlarının konut memnuniyet modeli

Bir diğer önemli gösterge ise Enosh ve arkadaşlarının geliştirmiş oldukları göstergedir. Dört yüz kişiye uygulanan bu modeli 5 mahallede faaliyete geçirmişlerdir. Bu modelin temelini oluşturan değişkene göre, öncelikli olarak belirlenmesi gereken ölçüt kişinin ihtiyaçlarının ne ölçüde karşılandığı ve kaliteli bir yaşam standardına ulaşmış olmasıdır. Bu noktada tercih edilen konutun mahremiyeti, rahatlık, güvenlik, keyif ve saygı gibi konularda kişiye teminat sağlaması gerekir. Aksi takdirde kişi kaliteli bir yaşam standardına ulaşamaz ve en temel ihtiyaçları da karşılanmamış olur. Marans'ı destekler nitelikteki bu gösterge modeli, bilhassa yerleşim memnuniyetinin ölçülmesinde nesnel ölçümlerden istifade edilmesiyle beraber aynı zamanda kişisel

özelliklerle olması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda; demografik yapı, yerleşim özellikleri, kamusla alanlarla etkileşim, estetik, hijyen, açık ve kapalı alan organizasyonu, emniyet hissi gibi öznel ve nesnel parametrelerle tanımlamıştır(Enosh vd., 1984).

1.2.3.6. Normatif - konut uyum modeli

Normatif model ilk olarak 1975'te E.W. Morris ve M. Winter tarafından önerilmiştir. Konut 'memnuniyetsizliği' hipotezini ortaya koymak için 'konut açığı' kavramını ortaya atmışlardır. Bu modelde, bireylerin konut koşullarını, toplumsal yaşam standartlarına ilişkin kurallar tarafından dikte edilen normatif olarak tanımlanmış normlara ve hane halkının kendi konut standardı anlamına gelen kişisel normlara göre değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır.

Normatif Model, önceki modellerde ortak olan birçok değişkene ek olarak, memnuniyet araştırmalarında kültürün önemini vurgulamaktadır. Normatif Model, her ülkenin kültürel ortamına göre iyi veya kötü bir standart belirlenmesi gerektiğini öne sürmektedir. Standartlar, farklı ülkelerde belirlenen bazı evrensel standartları kullanmak yerine, kültürel ve etnik faktörleri dikkate alan yerel konut ihtiyaçları ile ilişkili olarak belirlenmelidir(Bruin ve Cook, 1997).

1.2.3.7. Weidemann ve Anderson konut memnuniyet modeli

Weidemann ve Anderson konut kullanıcılarının memnuniyetini daha iyi anlamak için diğer teori ve modellerden yararlanarak "ilişkilendirilmiş model" ismini verdikleri bir kavramsal model ortaya koymuşlardır. Model, birçok sosyal araştırmacının ihmal ettiği kişisel ve sosyal bilgileri açıkça içermektedir. Nesnel çevresel nitelikler, kişinin bu çevresel niteliklere ilişkin algıları, fiziksel ve sosyal çevreye ilişkin tutum konut memnuniyeti üzerinde bir etkiye sahiptir. Konut memnuniyetin tamamen duygusal terimlerle yorumlanmasını önererek, konut memnuniyetinin konuta verilen öznel tepki, konut kullanıcılarının yaşadıkları yere karşı hissettikleri olumlu veya olumsuz duygu olduğunu bildirmektedirler. Şekil 1.3'te yer alan modelde de görüldüğü gibi herhangi bir değişkenin bir diğer değişkeni etkileyebildiği görülmektedir. (Weidemann ve Anderson, 1985).

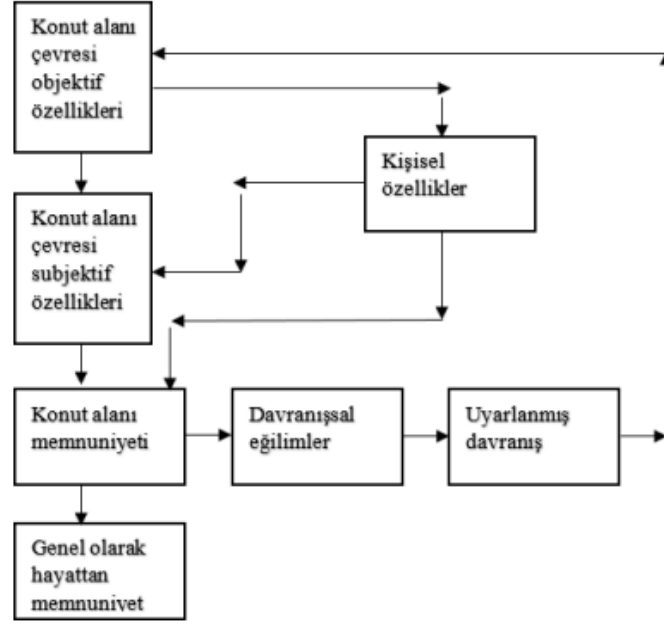
Şekil 1.3. Weidemann ve Anderson konut memnuniyeti modeli (Çev. Hatipoğlu Şahin ve Tereci, 1985)

1.2.3.8.Yol analizi modeli

1984'te K. Hourihan tarafından önerilen "Yol Analizi Modeli" kişisel özelliklerin birbiriyle ilişkili olduğunu varsayarak, konut kullanıcıların kişisel özellikleri ile memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışır. Modelin ana bileşenleri; sosyal statü, toplumsal bağlar, konut deneyimi, yaşam döngüsü ve konut tipinden oluşmaktadır. Örneğin konut tipi sosyal statüye bağlıdır ve sosyal bağlılık da konut tipiyle ilişkili olabilir. Mahalle özelliklerinin de konut memnuniyetine doğrudan ilişkili olduğunu belirtmiştir. Model, kişisel ve mahalle değişkenlerinin önemini vurgulamaktadır(Hourihan, 1984).

1.2.3.9.Amerigo ve Aragones'in konut memnuniyet modeli

Birçok araştırma için ilham kaynağı olan modellerden biri de Amerigo ve Aragones'in geliştirmiş oldukları konut memnuniyeti modelidir. Amerigo ve Aragones'in modeli bir konut memnuniyet modelinden ziyade, kişi ile içinde hayatını devam ettirdiği ortam arasındaki etkileşimi; bilişsel, duyuşsal ve psikomotor beceriler açısından farklı süreçleri analiz ederek kurmayı hedeflemektedir. Bu modelde değerlendirme yaparken her birey kendi karakterinin ve bakış açısının rengini vereceğinden konut ve çevresinin nesnel özellikleri kişi tarafından öznel bir hale getirilmiş olmakta böylece muayyen bir memnuniyet düzeyi oluşmaktadır. Yani bu noktada öznel değerlendirmeler bireyin "kişisel özellikler" inden etkilenmekte ve kişi ile yaşadığı ortam arasında dinamik bir etkileşim meydana gelmektedir. Kişisel özellikler; kullanıcının sosyo-demografik özelliklerini ve kendi ideal yerleşim kalitesi modelini oluşturmaktadır(Amerigo ve Aragones, 1997).

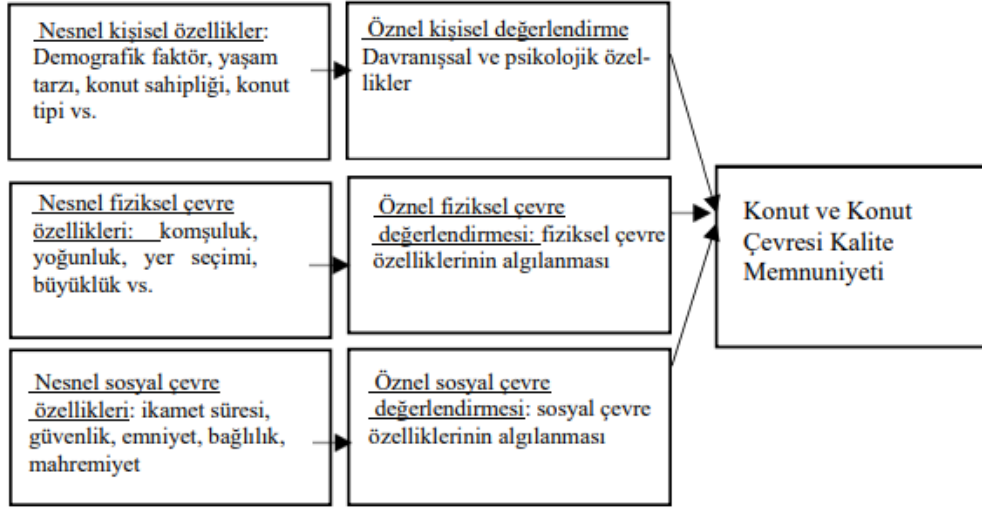

Şekil 1.4. Amerigo ve Aragones konut memnuniyeti modeli (Çev. Hatipoğlu Şahin ve Tereci, 1997)

1.2.3.10. Kellekci ve Berköz'ün konut memnuniyeti modeli

Türkiye de ise Kellekci ve Berköz, 2006 yılında İstanbul'da 401 konut kullanıcıyla görüşüp bir inceleme yapılmıştır. Bu incelemeler sonucunda bir model önerisi sunmuştur(Şekil 1.5). Kellekci ve Berköz çalışmalarını şu şekilde ifade etmişlerdir;

Literatürde şimdiye kadar yapılan nesnel ve öznel değerlerin birlikte algılanmasını ölçen çalışmalarda, araştırmacıların ortaya koydukları modellerde, modelin tümünü ele almak yerine, alt bölümlerdeki kısımlara yöneldikleri gözlenmektedir. Bu çalışmada kullanıcıların konut ve çevresel kalite memnuniyetini bir bütün olarak (nesnel kişisel özellikler ışığında kişisel algılama sonunda elde edilen öznel kişisel değerlendirmeler, nesnel fiziksel çevre özellikleri ışığında kişisel algılama neticesinde yapılan öznel fiziksel çevre değerlendirmeleri ve nesnel sosyal çevre özellikleri ışığında kişisel algılama neticesinde yapılan öznel sosyal çevre değerlendirmeleri sonucunda) tanımlayan kavramsal bir model oluşturulmuştur. Oluşturulan kavramsal model ile konut ve çevresel kalite memnuniyeti belirleyicileri olan tüm değişkenler bir arada ele alınmış ve bu karmaşık kavramsal model ile konut ve çevresel kalite memnuniyeti belirleyicisi olan faktörler; nesnel kişisel özelliklere göre nesnel fiziksel ve sosyal çevrenin öznel kişisel değerlendirilmesi ile belirlenmiştir(Kellekci ve Berköz, 2006: 170-171).

Şekil 1.5. Konut kullanıcısı konut ve çevresel kalite memnuniyeti ile ilgili geliştirilen kavramsal model(Kellekci ve Berköz,2006)

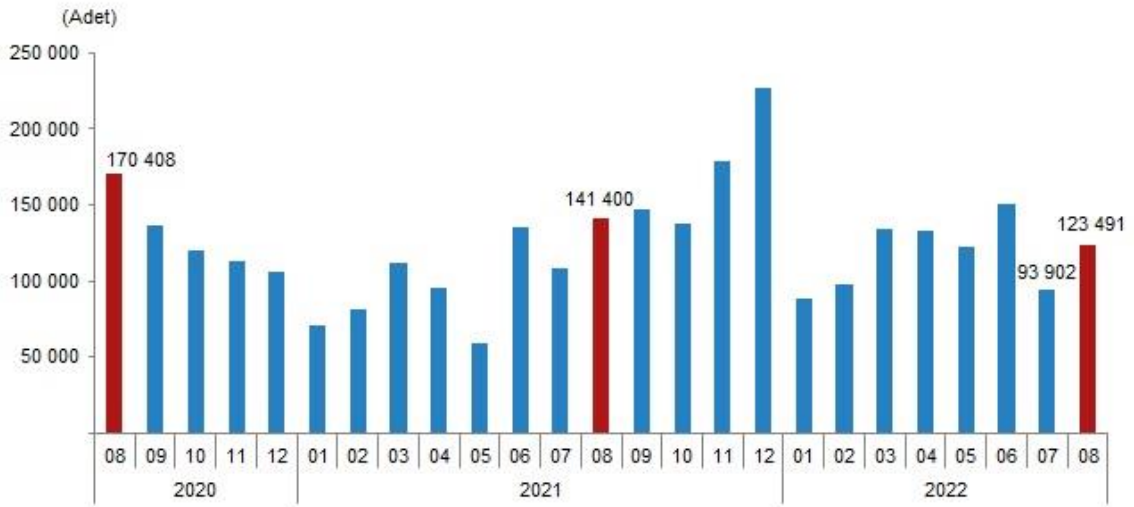
Literatürdeki bu kavramsallaştırılmış modeller genel olarak insan ve çevresi arasındaki karşılıklı ilişkiyi oluşturan üç ana bileşene, yani konut kullanıcılarına, sosyofiziksel çevreye ve memnuniyete adanmıştır. Bunlara ek olarak da her araştırmacı kendi penceresinden eklemlenmeler yapmıştır. Bu konut memnuniyet modelleri gösteriyor ki, fiziksel olarak konut biriminin tek başına konut memnuniyetinin tek belirleyicisi olmadığıdır. Sistemin sadece bir alt parametresi olduğudur. Bunun yanında, memnuniyetinin ölçülmesiyle ilgili araştırmacıların çoğu, bunun nesnel ve öznel araçların kullanımıyla çok boyutlu bir ölçüm olması gerektiği görüşünü savunmaktadır.

1.3. Türkiye’de ve Dünyada Konut Sektörü

Uluslararası Para Fonu (IMF), Temmuz 2022 Dünya Ekonomik Görünüm Güncellemesinde, 2022 küresel ekonomik büyüme tahminini, Nisan ayındaki %3,6’lık tahmininden ve bir önceki yılın %6,1’lik güçlü büyümesine göre yeniden %3,2’ye düşürdü. Konut fiyatları 49 ülkede yükseldi ve 2022’nin ikinci çeyreğinde şimdiye kadar konut istatistikleri yayınlayan 58 dünya konut piyasasının sadece 9’unda düştü. Ancak bu aslında bir yanılsama! Çoğu ülkede yüksek enflasyon, ev fiyatlarının hala güçlü bir şekilde arttığını gösteriyor. Enflasyona göre ayarladığımızda, konut fiyatları yalnızca 34’te yükseldi ve aslında 2022’nin ikinci çeyreğine kadar 24 ülkede düştü. Aslında, ivme

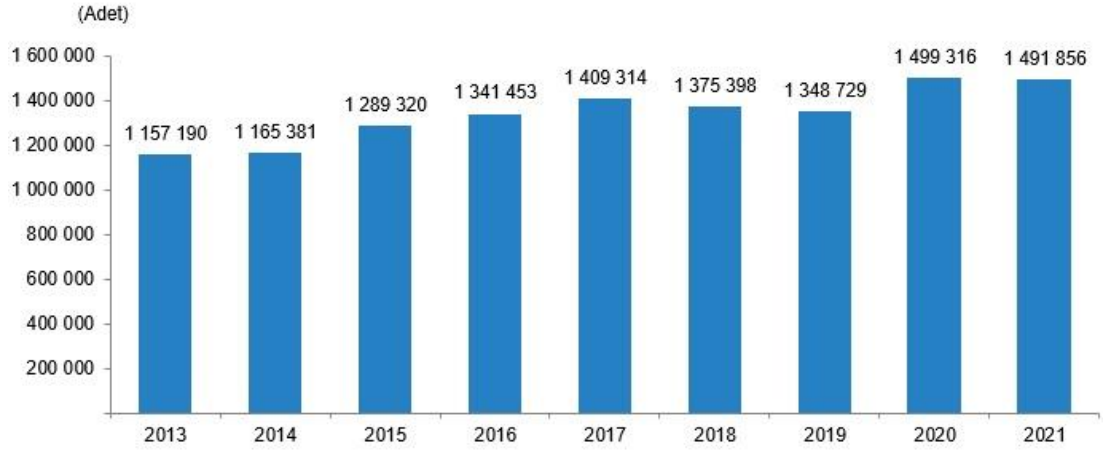
açısından, dünya emlak piyasalarının çoğu şu anda yavaşlama işaretleri gösteriyor. Momentum reel olarak gözle görülür şekilde daha zayıf: 58 dünya konut piyasasından sadece 12'si geçen yıla göre daha güçlü bir ivme gösterirken, kalan 46 konut piyasası daha zayıf bir ivme gösterdi. Momentum, “değişimdeki değişimin” bir ölçüsüdür; Basitçe söylemek gerekirse, bir emlak piyasası bu yıl geçen yıldan daha hızlı yükseldiyse (veya daha az düştüyse) ivme arttı. Bu, kötüleşen satın alınabilirliğin, yükselen enflasyonun, Ukrayna krizinin ve Covid-19 pandemisinin birleşik olumsuz etkileri göz önüne alındığında, bu şaşırtıcı olmayan, küresel konut patlamasının hız kesmeye başladığını gösterebilir(URL 7,2020).

Türkiye genelinde konut satışları 2022 ağustos ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %12,7 azalarak 123 bin 491 oldu. Konut satışlarında İstanbul 18 bin 485 konut satışı ve %15,0 ile en yüksek paya sahip oldu. Satış sayılarına göre İstanbul'u 9 bin 736 konut satışı ve %7,9 pay ile Ankara, 6 bin 395 konut satışı ve %5,2 pay ile İzmir izledi. Konut satış sayısının en az olduğu iller sırasıyla 41 konut ile Hakkari, 63konut ile Ardahan ve 101 konut ile Bayburt oldu(TÜİK, 2022).

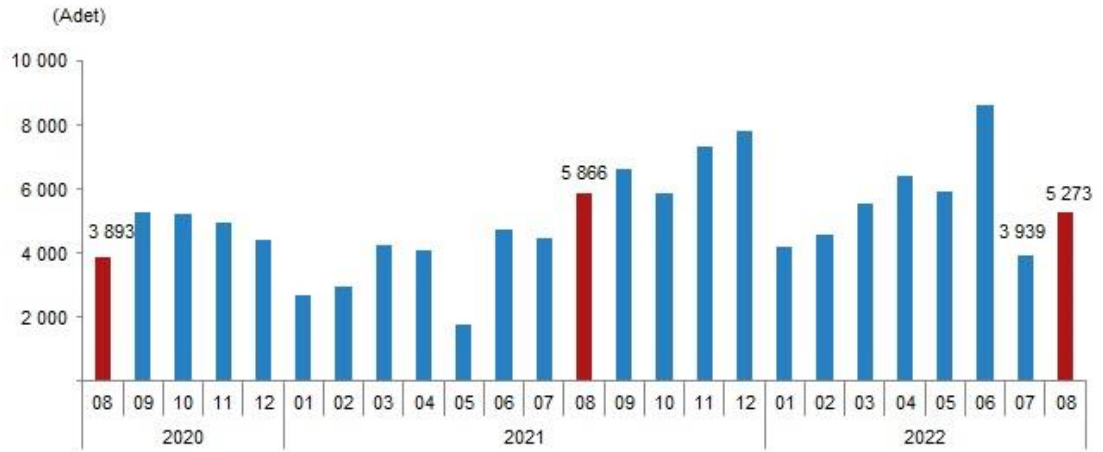

Şekil 1.6. Konut satış istatistikleri(TÜİK, 2022)

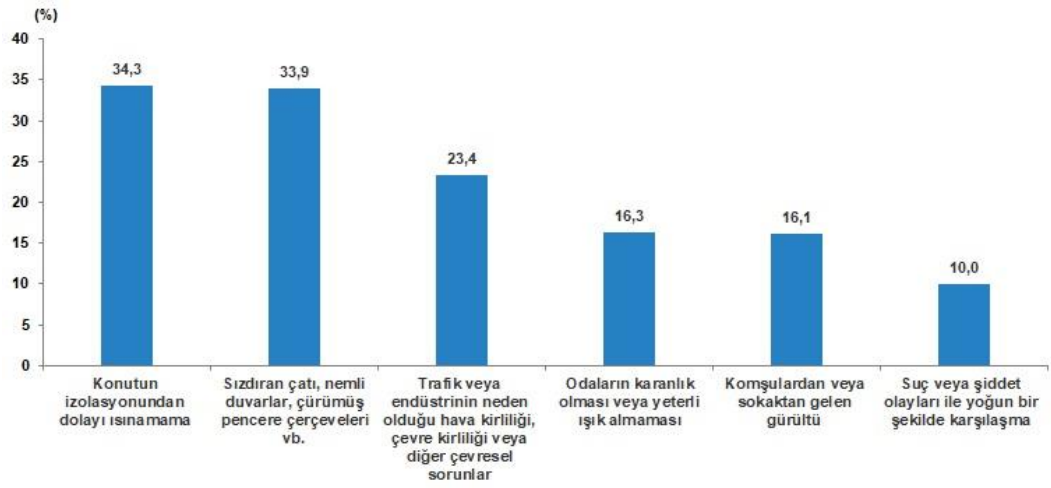
Yabancılar yapılan konut satışları Ağustos ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %10,1 azalarak 5 bin 273 oldu. Ağustos ayında toplam konut satışları içinde yabancılar yapılan konut satışının payı %4,3 oldu. Yabancılar yapılan konut satışlarında ilk sırayı bin 814 konut satışı ile Antalya aldı. Antalya'yı sırasıyla bin 750 konut satışı ile İstanbul ve 317 konut satışı ile Mersin izledi(TÜİK, 2022).

Şekil 1.7. Türkiye’de yıllara göre konut adedi (TÜİK, 2022)

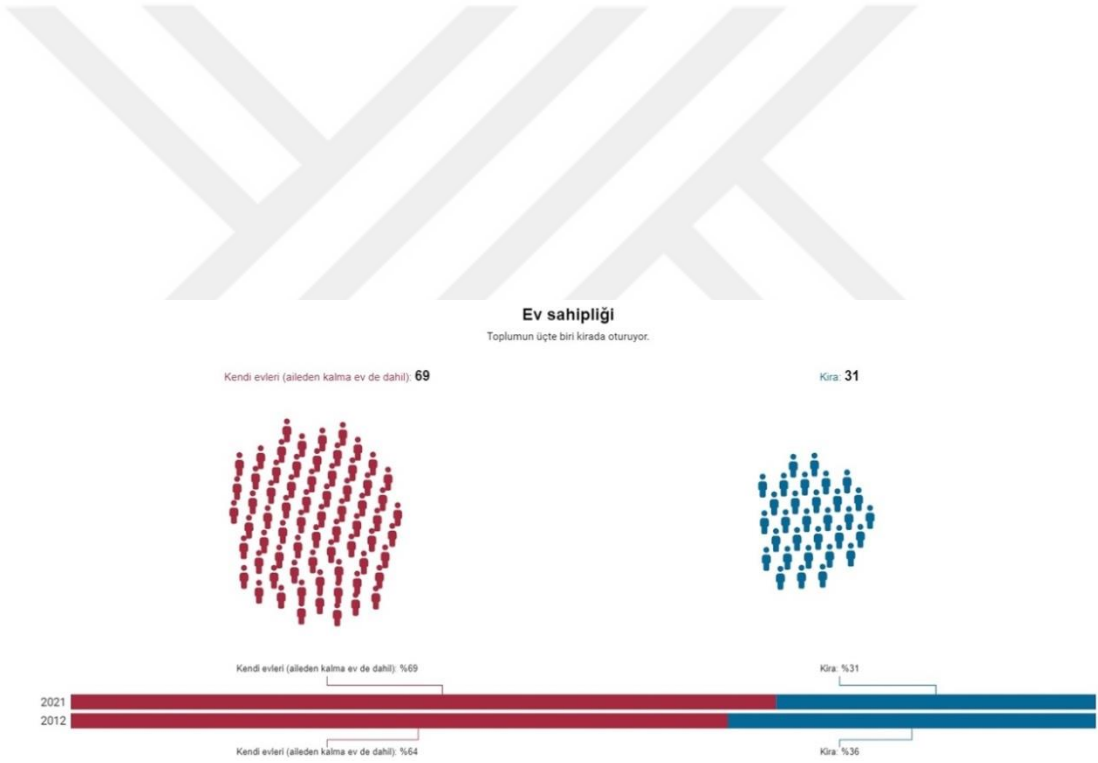

Şekil 1.8. Yabancılar a yapılan konut satışları(TÜİK, 2022)

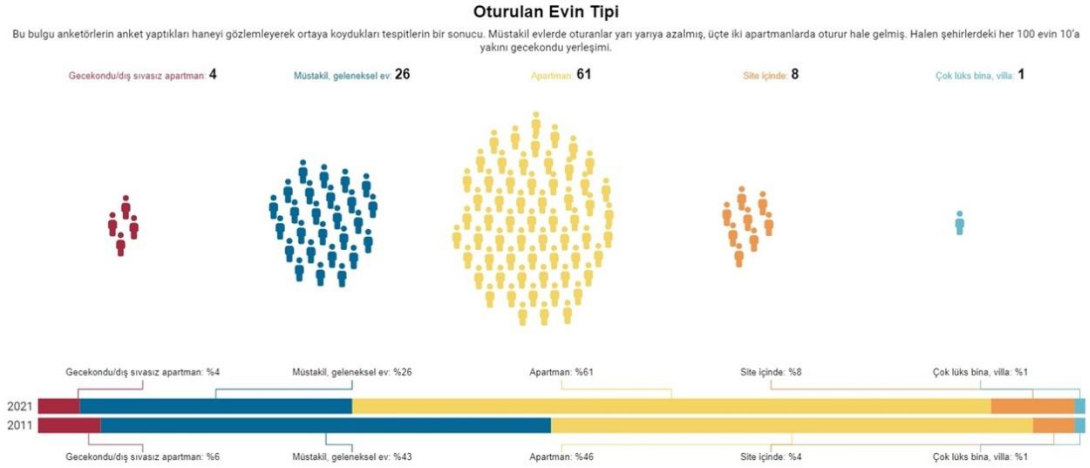

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2021

Şekil 1.9. Gelir ve yaşam koşulları araştırması(TÜİK, 2021)

Şekil 1.10. Türkiye’de ev sahipliliği (KONDA Araştırma ve Danışmanlık verileri, 2022)

Şekil 1.11. Oturulan evin tipi (KONDA araştırma ve danışmanlık verileri, 2022)

Eurostat (Avrupa Birliği İstatistik Ofisi), 2020 resmi verilerine göre Türkiye'deki insanların %40 ı "aşırı kalabalık" konutlarda yaşamlarını sürdürmektedir. Bu oran Avrupa Birliği'nde %18. Bu hane halkı verilerine göre Türkiye, 37 Avrupa ülkesi arasında 7. sırada yer almaktadır.

Eurostat'a göre aşırı kalabalık hane şu şekilde hesaplanmaktadır;

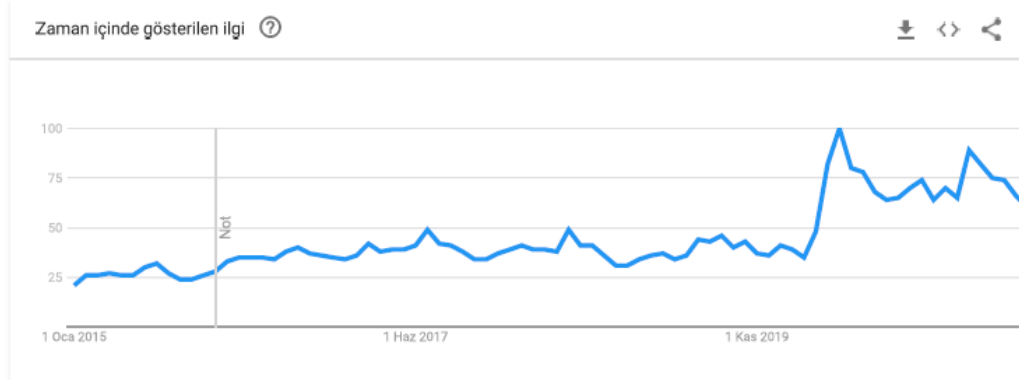
- Hane halkı için en az 1 oda yoksa
 - Hanedeki çift başına bir oda düşmüyorsa
 - 18 yaş üstündekilere bir oda düşmüyorsa
 - 12-17 yaş arasında ve aynı cinsiyetteki iki kişiye bir oda düşmüyorsa
 - Cinsiyetleri farklı ise 12-17 yaş arasındaki bir kişiye ayrı bir oda düşmüyorsa
 - 12 yaş altındaki iki çocuğa bir oda düşmüyorsa
- aşırı kalabalık ev olarak kabul edilmektedir(Karar, 2022).

TÜİK verilerine göre Türkiye'de 2008 yılında 4 kişi olan ortalama hane halkı büyüklüğü son yıllarda azalarak 2020 yılında 3,30 kişiye düştü. Buna rağmen Türkiye'de %40 orandaki aşırı kalabalık hane bulunması, iyileştirilmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

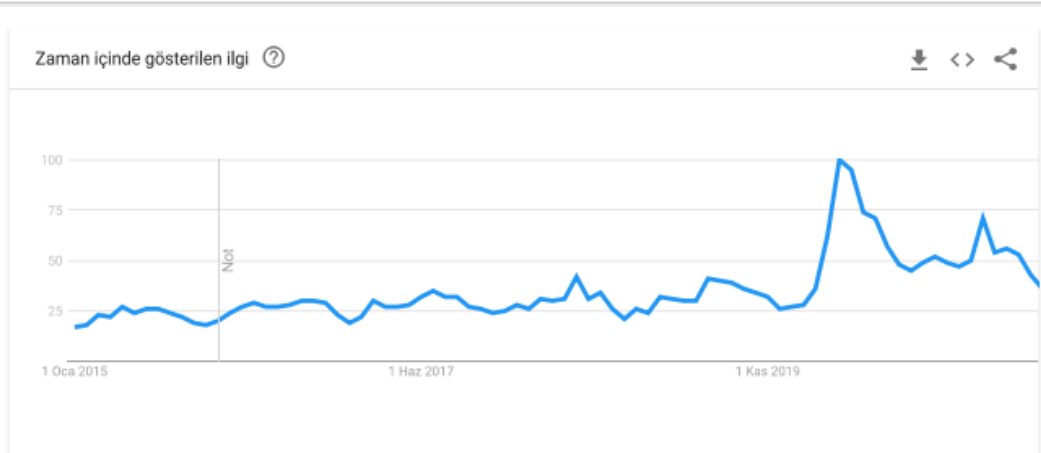
2.4.1. Pandemiden önce ve sonra Google trendlerde konut

Pandeminin pek çok alanı etkilediği gibi konut kullanımı da önemli ölçüde etkilemiştir. Covid-19 pandemisinin konutların arz/talebi ve konut trendleri üzerindeki etkisini ölçmek için tüm dünyada kullanılan Google arama motoru da önemli veriler

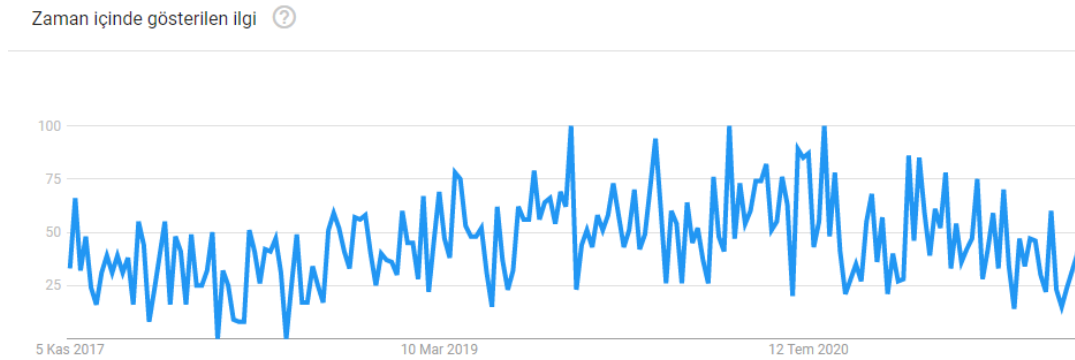
verebilir. Google Trend, konut sektörü için önemli bir araştırma alanı. Buradan yola çıkarak pandemi öncesi ve sonrası konut trendleri analiz edilmiştir.

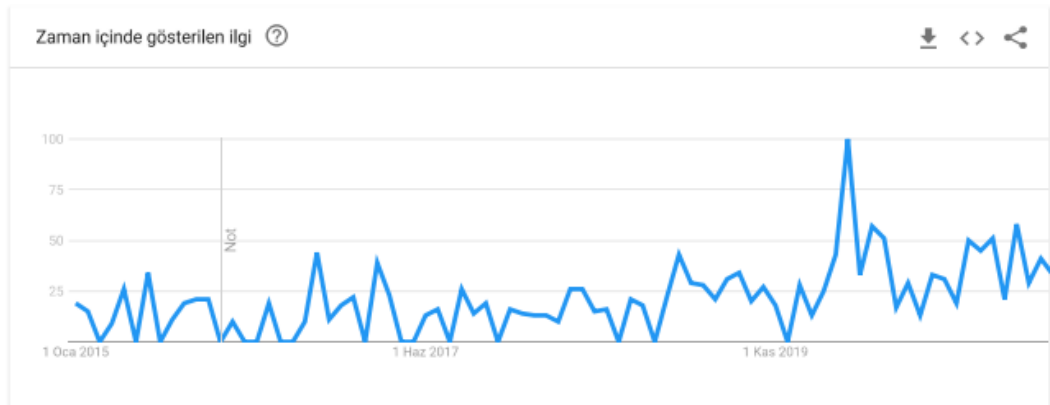
Şekil 1.12. Müstakil ev(2015-2023)

Şekil 1.13. Bahçeli ev(2015-2023)

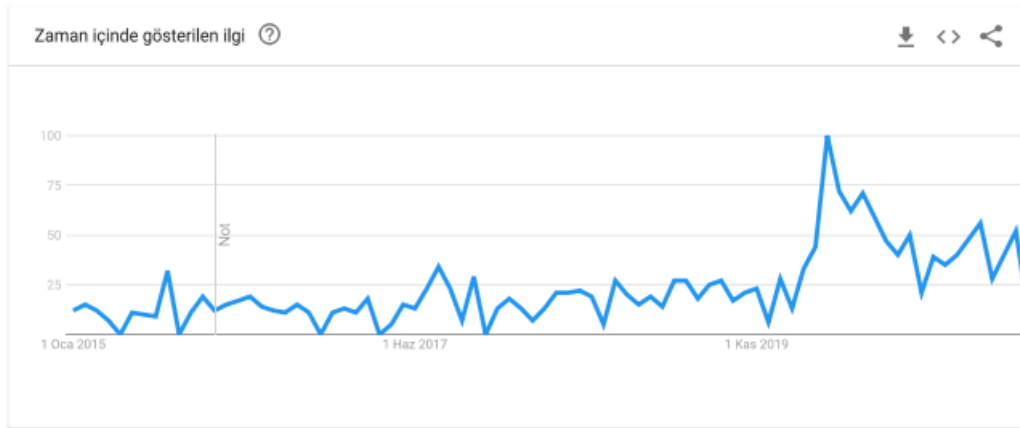
Şekil 1.14. Geniş ev(2015-2023)

Şekil 1.15. Balkonlu ev(2015-2023)

Şekil 1.16. Evde sebze yetiştirme (2015-2023)

Şekil 1.17. Teraslı ev(2015-2023)

Şekil 1.18. Villa(2015-2023)

Google trendlerden konut trendlerine bakıldığında, konut arayışında belirgin farklılıklar ortaya çıkmıştır. Teraslı ev, balkonlu ev, geniş ev, bahçeli ev, müstakil ev, villa tarzı konutlara ilgi, pandeminin başlamasıyla ciddi bir oranda artmıştır. Pandemi bittikten sonra da belli bir seviyenin üstünde ilgi devam etmektedir. Bu da gösteriyor ki pandemi, konut tercihlerine yönelik birtakım farklılıklar meydana getirmiştir. Yeni tasarlanacak konutlar için bu farklılıklar göz önünde bulundurulması olumlu bir sonuç ortaya çıkabilir.

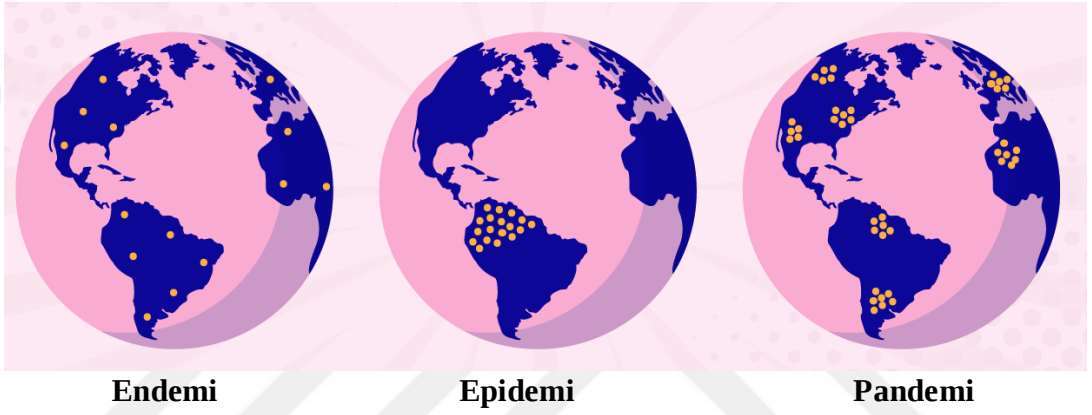
1.5.Pandemi Nedir?

1.5.1. Endemi, epidemi, pandemi

Pandemi sözcüğü Yunanca pan+demos kelimelerinin birleşiminden meydana gelmektedir. “Pan” kelimesi bütün bir halk veya bölgede görülen anlamına gelmektedir. “Demos” ise insanlar anlamında kullanılmaktadır. Pandemi de “tüm insanlara ait; kamusal, ortak” anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Pandemi, bir hastalığın, enfekte sayısının belirli bir toplulukta, geniş bir bölgede, belli bir zaman aralığında genel olarak beklenenden daha fazla olduğu bir yayılma durumudur. Genellikle tüm ülke, kıta veya tüm dünyada geniş bir yayılmayı içerir. Salgın ise bir hastalığın geçici olarak yaygınlaşması anlamına gelir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) salgını, bir bölge veya belirli bir topluluk boyunca geniş, kapsamlı yayıldığını belirtir. Endemi ise sadece belirli bir alana veya ülkeye ait olan bir şeydir. Sürekli ve düzenli olarak yayılan, yani hiçbir zaman tam olarak kaybolmayan bir hastalığı tanımlamak için kullanılır. Mevsimsel grip endemi olarak da kabul görmektedir. Eğer endemi yaygınlaşır ve farklı bölgelerde de sıçrarsa salgından bahsedilir. Salgın da kontrol altına alınamazsa ve bu salgın tüm ülkeye yayılırsa epidemi olarak tanımlanır. Bu salgın hastalığın farklı ülkelerde görülmesi durumunda ise pandemi olarak adlandırılır.

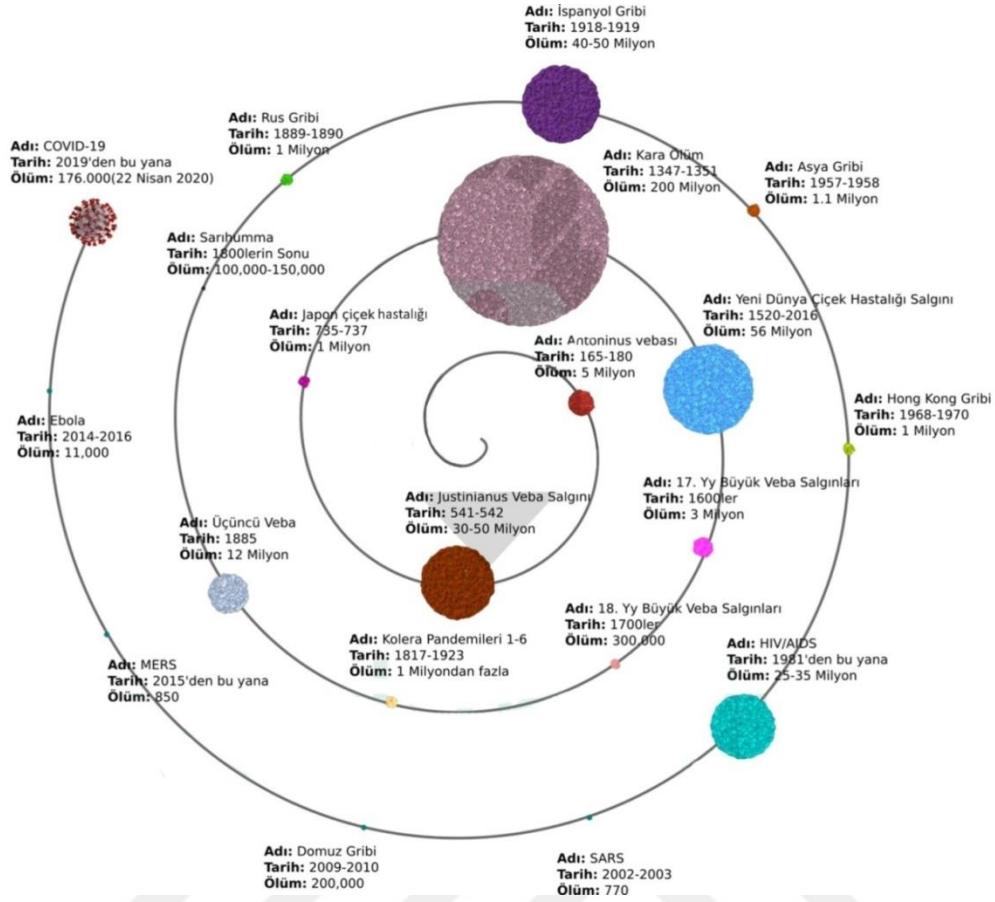
Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) göre pandemi ilan edilebilmesi için 3 şartın sağlanması gerekmektedir:

- Dünyanın daha önce maruz kalmadığı bir hastalık ortaya çıkmış olması gerekir,
- Bu hastalık bulaşıcı olması gerekmektedir. Bulaşıcı olan bu hastalığın tehlikeli sonuçları olması gerekir,
- Bu hastalığın kolaylıkla diğer insanlara bulaşması gerekir.

Şekil 1.19. Endemi, epidemi, pandemi gösterimi (Denizli,2020)

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) pandemiye daha kolay anlamak ve gözlemlenebilir hale getirmek için pandemi aşamalarını gruplandırılarak bir çerçeve oluşturdu. Pandemiye hazırlık ve yanıt planlaması konusunda yardımcı olacak 6 aşamalı bir planlama yapıldı. Faz 1, faz 2, faz3 aşamaları daha çok virüse veya hastalığa müdahale planlama faaliyetleri ile ilgiliyken, faz 4, faz 5, faz 6 hastalığa müdahale aşamalarıdır.

Şekil 1.20. Tarihteki salgın hastalıklar infografi (Göğebakan, 2020)

1.6. Geçmişteki Salgınlar ve Günümüz Covid-19 Pandemisinin Kent ile İlişkisi

Literatüre bakıldığında insanların tarih boyunca salgın hastalıklarla bir mücadele içinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu salgınlar insan yaşamı için oldukça büyük tehdit oluşturmuşlardır. Salgın hastalıklar temelde insan etkileşimin artmasıyla ortaya çıkmıştır.

İnsanlar içinde bulunduğu çevreye iki türde uyum yapmaktadır. Bunlardan biri biyolojik uyumdur. Bu uzun erimde yaşadığı biyolojik evrimle olur. İkincisi kültürel gelişme yoluyla sağlanan kültürel uyumdur. İnsanın sembolleştirme kapasitesinin bulunması ve dil geliştirebilmesi, insanın yaşamında doğayla/çevreyle etkileşimle geliştirdikleri bilgileri/iş yapabilme hünerlerini bir sonraki nesle devretmesine olanak vermektedir. Bu da kültürü bir biriken dolayısıyla sürekli ilerleyen bir olgu haline getirmektedir. İnsanlar dünyanın bir yerinde yaşamaya başladıktan sonra sürekli geliştirdikleri kültürleriyle, o yerelliğe ilişkin bir uygarlık oluşturmaya ve geliştirmeye başlamaktadır. Bu evrimle süreci içinde insan akli gelişmektedir. Uygarlık tarihi MÖ

25.000'ne kadar gitmektedir. O yıllarda mağaralarda yaşayan insanların yaptıkları resimlerden, bu insanların uygun bulunan doğal ortamlarda, hayvanları avlayarak bitkileri toplayarak küçük gruplar halinde yaşadığını, bulundukları alandaki kaynakları tükettiklerinde kaynak bulabildikleri yere giderek yerlerini değiştirdiklerini biliyoruz. Bu insanlar değişik nedenlerle hastalandıklarında ve avlamaları sırasında yaralandıklarında. Temelde bağışıklık sisteminin yardımıyla ve yaşam deneyimindeki gözlemlerde elde ettikleri doğa bilgisine dayanarak kullandıkları bilgiler yardımıyla yaşamlarını sürdürmeye çalışıyorlardı. Bu dönemde insanlar küçük gruplar halinde çok düşük yoğunluklu ortamlarda yaşadıkları için bir bulaşıcı hastalık olsa bile yaşadıkları alanda bir salgın yaratamamaktadırlar(Tekeli, 2021: 3-4).

İnsanlar zamanla yerleşik hayata geçmeye başlamıştır. Bu durum tarımla beraber ortaya çıkmıştır. Dere yataklarına veya su kaynaklarına yakın yere konaklayan olan insanlar, topluluk halinde yaşamaya başlamalarıyla küçük köy yerleşmeleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Daha sonra insanlar tarımda elde ettikleri ürünleri çeşitlendirerek bir ticaret unsuru haline getirmişlerdir. Bu ticaret ürününü de farklı yerlere götürerek ticaretinin yapılması, kültür alışverişini ortaya çıkarmıştır. Köy yerleşmelerindeki nüfus artarak zaman içinde kentsel yaşamı doğurmuştur. Ticaret, savaş veya istila gibi nedenlerle insanlar arasında etkileşimin artması beraberinde salgın hastalıkları ortaya çıkarmıştır. İnsan yoğunluğunun artması, kirli sularla beslenmek zorunda kalınması, hayvanların olduğu yerlerde yaşamak zorunda kalınması ve bu durumun hayvanlardan hastalık bulaşmasını sağlaması, yeterli beslenememe gibi nedenler, tarihte kitlesel ölümlere sebep olan büyük salgın felaketlerini beraberinde getirmiştir. Günümüzde de iklim değişiklikleri ve insanoğlunun doğaya savaş açması yeni felaketlere yol açmaktadır. Günümüz Covid-19 pandemisinin yıkıcı etkisiyle ile sosyal yaşamımızda büyük değişikliklere yol açmıştır. Ekonomi'den sağlığa, mimariden eğitime neredeyse her alan, değişim ve dönüşüm içine girmiştir.

1.6.1.Atina vebası (M.Ö. 430)

Atina Vebası, MÖ 429 ile 426 yılları arasında neredeyse nüfusun üçte birini öldüren bir salgın hastalıktır. İlk olarak Etiyopya'da ortaya çıkan salgın hastalık Mısır'a, Libya'ya, Pers imparatorluğuna oradan da Atina kentine hastalık hızla yayılmıştır. MÖ 430 Peloponez Savaşı (Atinalılar ve Spartalılar arasında) sırasında Atina salgına yakalandı. Hastalık, savaş halinde olan kentlerde inanılmaz bir yayılma hızı kazandı ve

çok kısa süre içinde yaklaşık 100.000 insanın ölümüne yol açtı.

Veba, Atina halkında statükoya, kanunlara ve dini inanca bağlılığın azalmasıyla sonuçlanan ciddi etkiler bırakmıştır. Atinalılar ne doktorlardan ne tapınaklardan çare bulamadıkları için hayatlarından ümidi kesip kendilerini tamamen gündelik zevklere vermişlerdir. Yaşanan gelişmeler sonrasında kanunlar daha katı hale getirilerek Atinalı olduğunu iddia eden, vatandaşlık hakkı tanınmamış kimseler cezalandırılmıştır(National Interest, 2021; çev: G5).

1.6.2. Antonius vebası'nın kenti yeniden şekillendirmesi(M.S. 165-180)

Milattan önceki Atina Vebası'ndan Antonius Vebası'na kadar büyük ölçekli bir salgına dair tarihsel kaynaklarda bir bilgiye rastlanmamıştır. Salgın Çin'den Batıya giden ticaret gemileri vasıtasıyla yayıldığı tahmin edilmektedir. Hastalığın yayılmasındaki bir diğer sebep de bu dönemde Roma ordusu Dicle nehri üzerindeki bir şehri kuşatması sonucu Roma İmparatorlu ilk defa hastalıkla temasa geçmektedir. Burada enfekte olan askerlerin evlerine dönmesiyle, hastalık Doğu'dan Batı'ya hızlı bir şekilde yayılım göstermiştir. Salgın hastalıkların ortaya çıktığı yerlerdeki ortak nokta; Nüfus yoğunluğunun fazlalığı, kirli içme suyu, hijyenik barınma ve yeme-içme ortamının olmaması, hayvanlarla bir arada yaşama... Bu şartlarda ortaya çıkan salgın hastalıklar, savaş ve göç gibi sebeplerle de dünyanın her yerine yayılma kuvveti kazanmış ve kitlesel ölümlerin yanında ciddi sosyal ve ekonomik çöküşlere de neden olmuştur.

Roma İmparatorluğu'nda yaklaşık 15 milyon insanın ölümü ile sonuçlanan salgın, imparatorluğun çöküşünün başlangıç aşamalarının ilki olarak değerlendirilmektedir. Çünkü çiftçiden askerlere kadar toplumun her tabakasında hastalığa yakalanıp ölmüştür. Bu durum üreticiden tüketiciye her noktada ciddi nüfus azalışına yol açmıştır.

İmparatorluğu sürdürmek için yapılan harcamaların ve imparatorluğun güvenliğini sağlamak için gerekli askeri kuvvetlerin arttığı bir dönemde, hükümet gelirleri düştü. Vergi gelirlerindeki düşüş, çiftliklerde daha az üretime atfedilebilirdi çünkü daha az çiftçi ekilmemiş çok fazla arazi anlamına geliyordu. Ekin kıtlığı, azalan gıda arzıyla birlikte keskin fiyat artışlarına neden oldu. Vebanın ekonomiye etkisi tarım sektörü ile sınırlı kalmamıştır. Daha az zanaatkar, yerel ekonomileri engelleyen daha az şey yapılması anlamına geliyordu. İşgücü kıtlığı, salgından kurtulanların ücretlerinin de yükselmesine neden oldu ve iş adamı, tüccar, tüccar ve finansör eksikliği, iç ve dış

ticarete derin kesintilere neden oldu . Tüm bu gerilemeler, zaten mali yükümlülüklerini yerine getirmek için şiddetle baskı altında olan devlet için daha az vergi anlamına geliyordu(John Horgan, 2019).

1.6.3. Jüstinyen veba salgını (541-750)

MS 541 yılında ortaya çıkan Justian veba salgını, adını Roma İmparatorluğu hükümdarı Justinianus'tan almıştır. Hatalık yaklaşık bir sene sonra Konstantinopolis'e ulaşmıştır. 225 yıl dalgalar halinde yayılmaya devam etmiştir ve MS 750'lere gelindiğinde hastalık ortadan kaybolmuştur. Binlerce çiftçi ve işçinin ölmesi, üretimi sekteye uğratmıştır. Bu durum ekonomi üzerinde yıkıcı bir etkiye sebep olmuştur. Parası biten imparatorluk halktan ağır vergiler almaya çalışmışsa da zaten zor durumda olan halk vergilerini ödeyememiştir. Ekonominin kötü gitmesi askeri gücünü de zayıflatmıştır. Veba kaynaklı sosyal ve kültürel zayıflama olmuştur.

Genellikle etki süresi iki gün olan veba bakterisi en geç üçüncü gün insanı öldürmekteydi. Kentin fakir kısımlarından başlayarak salgın yayılmaya başlamış. Alınan önlemler hastalığın yayılmasını engelleyememiştir. O kadar çok ölümler olmuştur ki insanları gömecek yer bulunamamıştır. Çare olarak ölümler denize atılmıştır. Vebada ölen insan sayısı ilk salgında 25 milyon dolaylarındadır. Devam eden süreçte ise 50 milyon insanın hayatına mal olmuştur. O günün koşullarında dünya nüfusu göz önünde bulundurulursa rakamın büyüklüğü daha rahat anlaşılabilecektir. 500 yılları civarında dünya nüfusu yaklaşık 190 milyon iken, 600 yılı civarında 185 milyondur; bunda şüphesiz ki bu salgının büyük etkisi bulunmaktadır. İnsanların, hastalık bulaşan bireylerden kaçınmak dışında bu hastalıkla nasıl savaşılabileceğine dair bir fikirleri yoktu. Salgının kontrol altına alınabilmesi ancak karantina ile olabilmıştır. Halk evlere kapandıktan sonra hastalığın yayılma hızı azalmıştır (Özhazar, 2020).

1.6.4. Cüzzam'ın (11. yüzyıl)

İnsanoğlunun tarih boyunca karşılaştığı salgın hastalıklar arasında cüzzam, belki de şekil bozukluğu açısından en ürkütücü olan hastalıktır. Cüzzam 11. Yüzyılda Asya bölgesinde ortaya çıkmış solunum yoluyla bulaşan bakteriyel bir hastalıktır. Zamanla dünyanın neredeyse her yerinde görülmeye başlanmıştır. Hastalık; yoksulluk, savaş, istila, göç, aşırı üreme, yetersiz beslenme, kötü hijyen koşulları gibi sosyo-ekonomik sebeplerle toplumda yayılmıştır. Enfekte olan insanları dini törenle toplumdan bağlarını koparıp geri kalan hayatlarını dış dünyadan tamamen izole olarak tamamlamışlardır.

Törenle toplumdan bağı koparılan hastanın ayrıca yasal olarak da bağı koparılıyordu ve mallarına el konuluyordu. Boşanmanın olmadığı Hristiyanlık inancına göre cüzzam hastalığına yakalanmak boşanma sebebi kabul edilebilmekteydi. Hastalar, özel bir kıyafet giymeden dışarıya çıkamaz. Ticari mallara dokunmaz, kiliseye gidemez, çarşıya çıkamaz, dere ve nehirlerden su içemezdi. Hastalar, şehrin dışında küçük bir kulübede ya da şehirdeki cüzzam evlerinde ölüme terk edilmişlerdir. Günümüzde cüzzam hastalığı dünyanın bazı bölgelerinde hala (özellikle Hindistan ve Brezilya’da) tehlike arz etmeye devam ediyor. DSÖ’ nün yayınladığı raporlarında 2020 yılında 127 binin üzerinde cüzzam vakası görülmüştür.

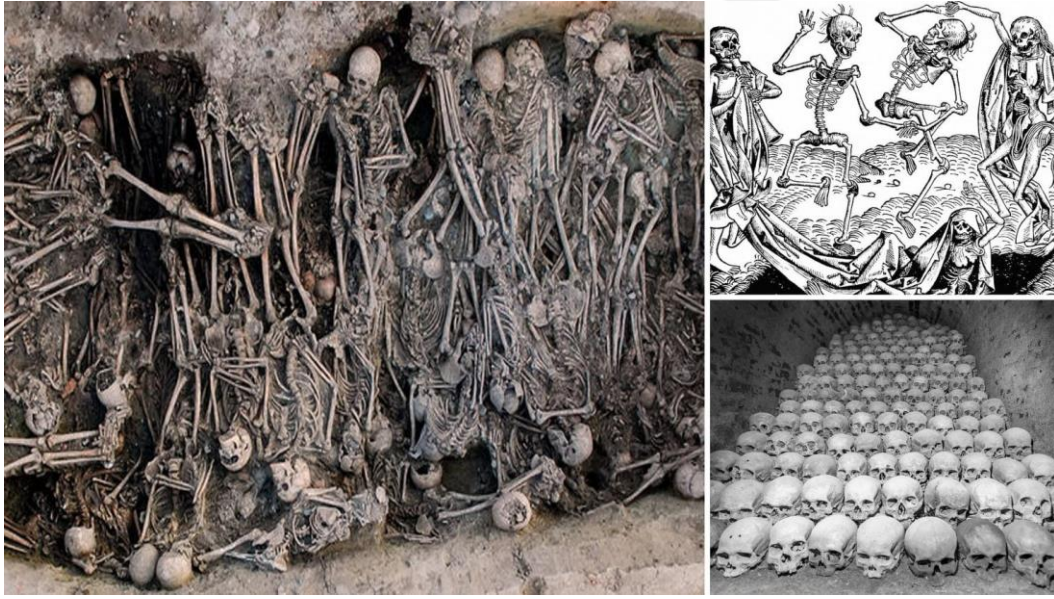
Şekil 1.21.Cüzzamlı hastaların yakılması(McGill, 2021)

1.6.5. Kara ölüm/veba’nın ortaya çıkışı ve kent dönüşümü (1347-1352)

Veba salgını, 1200'lerin başında Orta Asya'dan görülmüştür. 1340'ların başında Çin'i, Hindistan'ı, İran'ı, vurmuştur. 1347'de Karadeniz'den 12 geminin Sicilya limanına gitmesiyle hastalık Avrupa'ya ulaşmıştır. Hastalık, insandan insana hava yoluyla ve enfekte pire ve farelerin ısırmasıyla geçmekteydi. O dönemde pire ve fareler kentlerin neredeyse her köşesinde bulunuyorlardı. Sadece 5 yıl içinde Avrupa kıtasında neredeyse 20 milyon insan hayatını kaybetmiştir. Bu durum Avrupa dünyasını tamamen değiştirmiştir. İnsanların alışmış oldukları gündelik hayat/davranış tarzı artık devam etmelerinin bir çözüm yolu yoktu. Veba salgını Avrupa’da, sosyoekonomik, dini inanç, göç, insan hakları, sanat ve mimari yapı gibi temel paradigmaları değiştirmiştir. Feodal sistemle yönelten Avrupa’da, nüfusun ciddi oranda azalması bu katı sistemi gevşetmeye

başlamıştır. Hastalığın çaresini bulamayan halkın kiliseye bağlılığı artmıştır. Bu nedenle o dönemde tasarlanan sanat ve mimari, insanların yakarışlarına cevap veren merhametli bir Tanrı'ya olan inancını temsil etmiştir.

Ortaçağ boyunca devam eden uzun ve sıcak yazlar, kısa ve soğuk kışlar, köylülere daha çok ürün yetiştirmeye ve daha çok çocuk sahibi olmaya teşvik etmiştir. Avrupa nüfusu, 700 yılında iyi beslenen 25 milyon kişiden 1250'de 75 milyon aç insana çıkmıştır(Nikiforuk, 1991). Aşırı nüfus artışının görüldüğü bu dönemde temizlik, birincil bir endişe konusu değildi ve bir erdem olarak da görülüyordu. Kaldı ki; bazı kilise çevreleri kirliliği bir tür kutsallık biçimi olarak kabul ediyor, azizlerin çoğu ellerini suya dahi sokmuyorlardı. Aziz Jerome, İsa'nın kanında bir kez yıkanmış olanların bir daha yıkanması gerekmez demiş ve hiç yıkanmamıştı. 13. yüzyılda kaba yünlüler giyiliyor, seyrek olarak yıkanılıyor ve çıplak uyunduğundan ısınmak için akrabalar ve hayvanlarla beraber yatılıyordu (Nikiforuk, 1991).

Şekil 1.22: Kentsel alanlardaki toplu mezarlar(Şahin, 2022).

Kentlerde sürekli olarak artan nüfus, gıdaya ulaşımı zorlaştırıyordu. Bu ihtiyacı karşılayabilmek için ormanlar yok edilerek yeni tarım alanları kullanıma açıldı. Çok işlenmekten topraklar verimsizleşti. Bataklıklar kurutuldu. Hayvan otlakları tarım için kullanıldı. Toprak gittikçe zayıfladı. Bu durum ekolojik dengeyi olumsuz etkiledi ve iklim değişimleri ortaya çıkmaya başladı. Avrupa soğumaya başladı ve “küçük buz çağı” olarak adlandırılan bir döneme girdi. Don, tarım ürünlerini vurdu. Bu durum beraberinde kıtlığı, yoksulluğu getirdi. Kentlerin kirliliği ve sefaleti düzensizliğe yol açtı. Hastalıklı sıçan ve pireler Avrupalıların ahşap kulübelerine doluştu ve insanlara

vebayı bulaştırdı. Salgın ivme kazanarak kentlerin fiziki ve demografik yapısını büyük ölçüde değiştirdi. Salgının azalması için hijyenin önemini zamanla anlayan Avrupalılar bir dizi yenilikler getirdiler. İlk defa kentte kanalizasyon sistemi kuruldu. İnsanların temizlenmesi için halka açık hamamlar yapıldı. İnsanların alışveriş yaptığı pazar alanları temizlenmeye başlandı ve buraları kirletmek yasaklandı. Sokaklarda domuzların dolaşması yasaklandı. 1377’de ilk defa karantina uygulanmaya başlandı. Hataları tedavi etmek ve izole etmek için veba evleri kuruldu. Sağlık sistemi iyileştirilmeye başlandı. Daha düzenli ve hijyenik yaşam alanı yapılmaya çalışıldı bu şekilde salgının tamamen bitmese de etkisi kırılmaya başlamıştır.

Şekil 1.23.Ölümün zaferi(PieterBruegel, 1569)

Şekil 1.24. 1625 tarihli bu resimde, vebadan kaçan Londralıların taşralılar tarafından kovulmaları (New York Halk Kütüphanesi, 1625)

Şekil 1.25. Floransa'da hastayı sedyede taşıyan ambulans görevlileri (Hilton Arşivi)

1.6.6. İspanyol gribi(1918-1919)

1914'te başlayan 1. Dünya Savaşı sırasında insanlar yeni bir yıkımla karşı karşıya kalmışlardır. İnfluenza virüsüne bağlı yeni bir salgın ortaya çıkmıştır. Hastalığın tam olarak nerede doğduğu bilinmese de ilk olarak ABD'de virüs tanımlanmıştır. Sırasıyla Avrupa'ya, Kuzey Afrika'ya, Hindistan, Çin, Avusturalya ve nihayet neredeyse tüm dünyaya hızlı bir şekilde yayılmıştır. Dünya nüfusunun neredeyse 3'te 1'inin hastalığa yakalandığı ve en az 50 milyon insanın da hastalıktan öldüğü tahmin edilmektedir. Bu sayı 1. Dünya Savaşı'nda ölen insan sayısından çok daha fazladır. Savaşta olan askerler enfekte olmuş, ağır bir şekilde hastalanmışlardır. Savaş bitince enfekte olmuş askerler ülkelerine geri dönmüşler ve hastalığı da beraberinde ülkelerine taşımışlardır. Bu durum toplumun her kademesinde ciddi sonuçlar doğurmuştur. Onaylanmış bir tedavi yöntemi olmadığı için ülkeler doğaçlama bir şekilde salgınla mücadele etmeye çalışmışlardır. Limanlar kapatılmış, toplu olarak yapılan aktiviteler yasaklanmıştır. Karantina uygulanmaya başlanmıştır. Maske takılması zorunu hale gelmiştir. Yere tükürmek yasaklanmıştır. Halka açık kütüphane, ibadethane gibi yerler kapatılmıştır. Çok fazla kişi enfekte olduğu için işletmeler kapanmıştır. Hasat yapacak işçi bulunamamıştır. Cenaze salonları yetersiz kalmıştır. Çöp toplama işi askıya alınmıştır. Kötü hijyen koşulları, düzensiz kalabalık kentler, savaş sırasında harabeye dönmüş kentler, sağlık hizmetlerine erişimin kısıtlı olması, kötü beslenme gibi sebepler ölüm oranlarını daha da arttırmıştır. Ülkeler elindeki kaynakları savaş zamanında

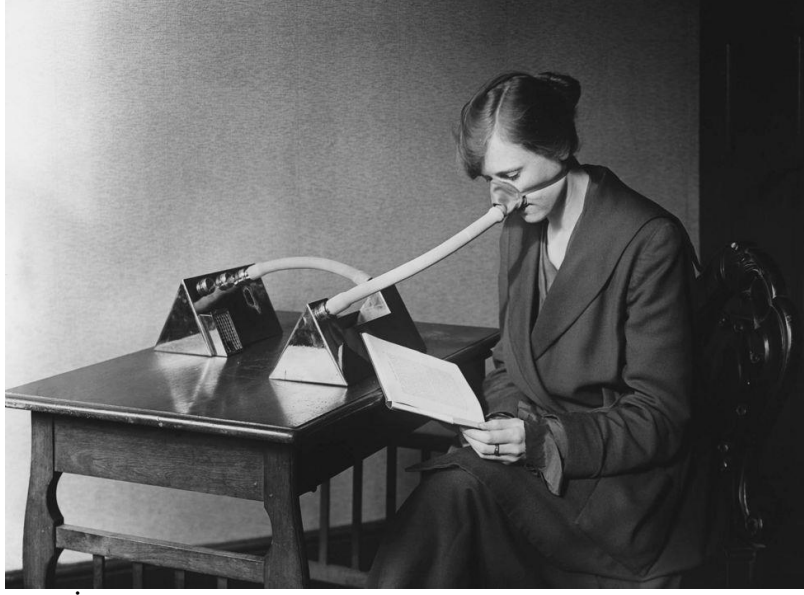
kullandığı için salgın için hem insan hem de ekonomik kaynak sıkıntısı yaşamışlardır. Bu durum salgınla mücadeleyi zorlaştırmıştır. Toplumdaki sosyal doku tamamen değişmiştir. Salgın 1919'da sona ermiştir. Çünkü hastalığa yakalananların çoğu ölmüş, geri kalanlar da hastalığa bağışıklık geliştirmiştir(Medikalpark).

Şekil 1.26.İspanyol gribi salgını sırasında melbourne sergi merkezi'nin salonunda hastane yatakları (müzeler victoria,1919)

Şekil 1.27. Kadınlar gripten korunmak için kumaş cerrahi maskeler takıyor (Hulton Archive, 1918)

Şekil 1.28.İspanyol gribi salgını sırasında bir kadın grip maskesi takıyor (Hulton Archive, 1918)

Şekil 1.29. San Francisco’da mahkeme, salgın nedeniyle açık havada bir parkta düzenleniyor(Hulton Archive, 1918)

1.7. Tarihsel Süreçte Yaşanan Pandemilerin Kent-Mimarlık İlişkisine Etkileri

Tarihte görülen büyük veba salgınları önemli değişimleri beraberinde getirmiştir. Salgının ekonomik, siyasi ve kültürel sonuçları onu bir hastalık düzeyinden tarihsel bir olgu düzeyine çıkarmıştır. Birçok yazar ve düşünür nüfus artışını engellemesi nedeniyle günümüz Avrupa’sının refah düzeyini olumlu yönde etkilediğini, feodalizmi yıktığını,

kent mimarisini değiştirdiğini, halk sağlığına katkı yaptığını ve ormanları koruduğunu söylemektedirler(Haris, 1994). Pandemi tarihinin kent mimarisini etkilemesi, toplumun alışkanlıklarını ve yaşama biçimlerini değiştirmesi, Avrupa’da hijyenin önemini keşfedilmesi ve bunun şehir planlamasını değiştirmeye başlaması 6. yüzyılda hüküm süren bir veba salgını ile başladığını ve 14. yüzyılda “kara ölüm” olarak nitelendirilen başka bir veba salgını ile devam ettiğini söylemek mümkündür. şehirler istilâlardan korunmak için kartal yuvaları gibi tepelerde yüksek taş duvarlarla çevriliyken; duvarların ardında bulunan kentin sokakları dar, kıvrımlı, kirliydi ve üst üste inşa edilen evlerin, ne tuvaletleri ne de kanalizasyon sistemi vardı(Bagley, 1960). Bunlar da hastalığı tetikleyici ve yayılmasını sağlayan sebeplerdendi; hijyen ile ilgili sıkıntılardan biri de Hıristiyan genel inanişının sonuncu olarak (kurtarılması gerekenin asıl şeyin beden değil ruh olması inancı) bedene, ev ve kent temizliğine yeterli özen gösterilmemesi ve yıkanma ve hamam alışkanlığının az olmasıydı. 3. Yüzyıldan itibaren de şehir ve kasabalarda, belediyelerin yetkisi ile işletilen hamamlar açılmıştır ayrıca temizlik, çevrenin korunması ve artık süreklilik arz edecek olan karantina uygulamaları gibi etkin tedbirler, bir kamu hizmeti olarak özellikle yerel yönetimlerin temel görev ve sorumluluk alanlarına dâhil edilmişlerdir(Atabek, 1977).

Avrupa, vebadan kurtuluşunu bir bakıma, evlerin yeniden planlanmasına borçluydu. Veba döneminde, yoksullar penceresiz kulübelerini kurutulmamış keresteyle yapıyor, damlarda saman kullanıyorlardı. Zeminde ise on yıllık saman yığınlarıyla karıştırılan toprak veya kil kullanılıyordu. Zengin evlerini yoksullarinkinden ayıran, kerestenin sağlamlığı ve bolca kullanılmasıydı. Mevcut yapı stoklarının iyileştirilmesi ve sağlıklı yeni yapı stoklarının üretilmiş olmasıdır. Veba Avrupa’da mimariyi ve yapılarda kullanılan teknikleri ve temel yapı malzemelerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Ortaçağın saman tavanları, kara sıçanlar için iyi bir yuva, pireler için de aşağıdaki insanların üzerine toz gibi dökülecekleri bir zemin hazırlanıyordu. Bunun önüne geçmek için yeni yapım metodları kullanılmaya başlandı (Ziegler, 1972 ve Flinn, 1987).Kuzey Avrupa’da nüfusun ve tarımsal üretimin azalması kentleşmeyi de olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Bu dönemde son derecede az sayıda yeni yerleşim alanı kurulmuş, kentleşme olgusu bir duraklama dönemine girmiştir(Clark, 2009).

Avrupa’yı değiştirip dönüştüren veba salgınlarından sonra onun kadar yıkıp dönüştüren bir pandemi daha kapıda bekliyordu: İşpanyol gribi...50 milyon can alarak tarihteki en büyük grip pandemisi olan İşpanyol gribi 1918 ortaya çıktı ve ortadan

kalktığında mimariyi büyük ölçüde dönüştürmüş oldu. Mimarlar alanlarının çoğunu hastane koğuşunu andıran bir formla modellediler. Garip bir şekilde, tüm dünyada yıkıma yol açan 1918 İspanyol Gribi, nihayet boğucu gücünü kaybettiğinde nadiren konuşuldu ancak mirası beton ve camda yaşadı. Banyolar parlak, kolay temizlenebilir çini, emaye ve kromda yeniden keşfedilerek evlerin modaya uygun özellikleri haline geldi ve bedeni hem ahlaki hem de fiziksel olarak güçlendirme arzusu doğdu.

Modernist mimari ve şehir planlaması hastalığının etkisiyle mimarların karanlık, pis, sıkışık hastalıklı şehir merkezleri olarak gördükleri düzeni değiştirdi. Şehir planlamasını açık meydanlar ve hem kamusal hem de özel ışıkla dolu, ışıltılı beyaz binalarla değiştirtirdi. İç tasarımda ise 19. yüzyılın toz dolu halıları, ağır perdeleri ve karmaşık oymalı mobilyaları, az bakım gerektiren, kolay temizlenen işlevsel ve heykelsi mobilyalarla değiştirilmek üzere iç mekânlardan çıkarıldı. 1920'lerin başında, mimarlığın sloganı mevcut basit tıbbi uygulamaları doğrudan yansıtıyordu. Antibiyotikler olmadan ve virüsleri keşfedip yok etmenin zorluğu, milyonlarca pandemi hastası ve hastalıktan korunmak isteyenler tüm umutlarını güneş ışığı ve temiz havaya bağladı. Viktorya dönemi revirlerinin kirli, kapalı koğuşlarının yerini saf beyaz, ışığı yansıtan, parlak temiz duvarlar, bol güneş alan balkonlar, büyük pencereler ve uyku sundurmaları aldı; bu basit tasarım ilkeleriyle hareket eden 'sanatoryumlar' da sağlık ve iyileşme vaat ediyordu. Bu tasarım özellikleri, meskenlerde yankılandı(Philcox, 2021).

Pandemilerin krizsel ve tekrarlanır doğası, toplumun şehirlerini hastalık koşulların tekrarına karşı geleceğe hazır hale getirmeye ya da en azından bir krizin tekrarı halinde karşı koymaya sevk eder ve bu toplumun altyapısını oluşturmaya iter. 1860'larda Londra yönetimi kolera gibi salgın hastalıkların önünü kesmek için insan ve endüstriyel atıkları kanalizasyon sistemiyle şehirden uzaklaştırmaya çalışmıştır(Goad, 2021). Hemen hemen her pandemi sonrasında halk temiz hava ve planlanmış steril havadar konut talebinde bulunmuştur. Bu durumda iş mimarlara ve şehir planlamacılara düşmüştür ve pandemiye karşı şehirleri, gelecekteki krizlere hazır hale getirme düşüncesi modernist şehirciliğin temel ilkelerini oluşturmuştur.

1.8. Covid-19 Pandemisi ve Pandemi-Konut İlişkisi

13 Ocak 2020'de tanımlanan bir virüs olan Yeni Koronavirüs (COVID-19), ilk olarak Çin'in Wuhan Eyaleti'nde, deniz ürünleri ve hayvan pazarında 17 Kasım 2019 tarihinde tespit edilmiştir. Virüsün insandan insana hava ve temas yoluyla hızla

yayılması ile 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edildi. Hastalığın insandan insana bulaşma ihtimalinin doğrulanması üzerine çeşitli izolasyon ve karantina politikaları hızla hayata geçirildi. İzolasyon enfekte kişi sayısını azaltmak için etkili bir yöntem olsa da küreselleşen dünyada tam bir izolasyon sağlamak oldukça zorlaştı. Şehirlerde virüsün bulaş riskini azaltmak için sıkı önlemler alındı. Devletler ülkeye giriş çıkışları kontrol altına almaya çalıştı. Hafif vakaların evde izolasyonundan, hastanelerin hızlı bir şekilde inşasına ve hastalık araştırmalarının gelişmesiyle birlikte, şüpheli vakaları barındırmak için otel odaları ve öğrenci yurtlarının talep edilmesine kadar, büyük ölçekli zorunlu tedbirler hızlı bir şekilde hayata geçirildi. Ateş, öksürük, nefes darlığı gibi solunum yolu belirtileri olan Koronavirüs, tüm dünyada 632.520.213 vaka tespit edildi ve 6.600.396 insan vefat etti.

Son 20 yıla baktığımızda, insanlık sadece yeni koronavirüs değil, birden fazla bulaşıcı hastalık tarafından tehdit edildi. SARS, MERS, Ebola, Kuş Gribi, Domuz Gribi her zaman var olan ancak önüne geçebilen bir pandemi tehdidinin kaçınılmaz bir yayılımı olarak değerlendirilebilir. Ancak pandemi sonrası yeni normallere rağmen, bulaşıcı hastalıklarla birlikte var olan bir çağda yaşadığımız açıktır. Bu noktayı küresel iklim değişikliği ve insanların yaşam tarzlarındaki değişiklikler gibi koşullarla birlikte değerlendirildiğinde, insanlığın küresel pandemiler tarafından düzenli olarak tehdit edilmeye devam etmesi oldukça olasıdır. COVID-19 pandemisi çözülsün bile, her zaman akıllarda yeni bulaşıcı hastalıklar riski ile yaşamak zorunda kalacağımız düşünülmekte. Bununla birlikte, gelecekte ortaya çıkabilecek yeni bulaşıcı hastalıkların risklerini düzgün bir şekilde yönetmek için şimdiden, her alanda tedbirler alınması gerekmektedir.

Microsoft kurucusu Bill Gates, Avustralya'nın Sydney kentinde 25.01.2023 tarihinde bir konferansa katıldı. Konferansta yeni bir pandemi açıklaması yaptı. Gates'e göre yakın bir gelecekte, insan yapımı yeni bir virüs ortaya çıkacaktır. Bu virüsün Covid-19'dan çok daha kötü sonuçlar doğuracağını bildirdi. Gates ayrıca tüm ülkelerin salgın hastalıklarla mücadeleyi iyileştirmek için Covid-19 pandemisinden derslerini almaları gerektiğini vurguladı.

Pandemiler insanlık tarihi ile iç içedir. Yüzyıllar boyunca pandemiler insanlar arasında toplu ölümlere neden olduysa da toplumda ve kentlerde yeni bir düzen yarattı ve geliştirdi. İnsanların refahını iyileştirmek için yeni fırsatlar sundu. Vebadan Covid-19 pandemisine kadar meydana gelen her büyük salgın, insanları kentsel planlama ve

mimari tasarımı yeniden düşünmeye zorladı. Pandemi dönemi ile birlikte konut kullanımı zireveye çıkmıştır. İnsanlar zamanının neredeyse tamamını geçirmek zorunda kaldıkları evlerinin işlevi, ciddi bir oranda değişime uğratmıştır. Konut öğrenciler için bir okul, ebeveynler için bir ofis, yaşlılar ve hastalar için bir karantina alanı ve ev halkı için dışarıdan güvenli bir şekilde izole olmak için korunaklı bir barınak haline geldi. Bunun yanında konutlar egzersiz ve spor alanlarına dönüşmeye başladı. Balkonlar normal kullanımının dışında müzisyenler için bir sahne görevi gördü. Bahçesi ve avlusu olmayan insanlar için balkon, teras ve çatılar, gökyüzü ve dışarı ile tek bağlantı noktaları oldu. Doğal olarak bu mekânların kullanımı oldukça arttı. Bahçeli evlerde yaşayan insanlar için de bahçe kullanımı oldukça arttı. Hastaların virüsü ailelerine bulaştırmamak için izolasyon alanı/mekânı oluşturuldu. Bu süre zarfında sosyal mesafe ve hijyen insanların hayatlarında önemli bir yer tuttu. Maske gündelik yaşamamızın bir parçası oldu. İnsanlar yaşadıkları konutların mekânsal organizasyonunu pandemi sürecine adapte etmeye çalıştı. Covid-19 pandemisi de dünyada neredeyse bütün sektörleri etkilediği gibi mimariyi de etkilemiş, dönüştürmüştür. Dönüşen hayat tarzlarını insanların yaşadığı konuttan soyutlamamız mümkün değildir. Mimari tasarıma sosyal mesafe, hijyen, uzaktan çalışma ve uzaktan eğitim gibi yeni başlıklar entegre olmaya başladı. Bu başlıklar mimariyi iyileştirecek ve yeniden tanımlayacaktır.

Konut, uzun vadeli kullanılan ve ekonomik külfeti büyük olan bir ihtiyaç olduğu için satın alırken var olan riskleri de düşünerek en iyi şekilde tasarlanmalı ve kullanıcılara sunulmalıdır. Pandemi sürecinin konut tercihleri ve yer seçimi üzerindeki etkilerini analiz etmek için bir anket çalışması yapıldı. Bu süreçte mekânsal organizasyondaki değişimler ve konut kullanıcıların isteklerini anketle analiz ederek ilerde meydana gelecek yeni salgınlara dirençli bir konut tasarımı amaçlandı.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışma, konut kullanıcılarının mekânsal taleplerinin belirlenmesi üzerine odaklanmaktadır. Konut ve pandemi konularındaki literatür taramasına ek olarak araştırmada konut kullanıcıları ile anket çalışması ve konut piyasasında yer alan inşaat firmaları ile derinlemesine görüşme teknikleri kullanılarak veri toplanmıştır.

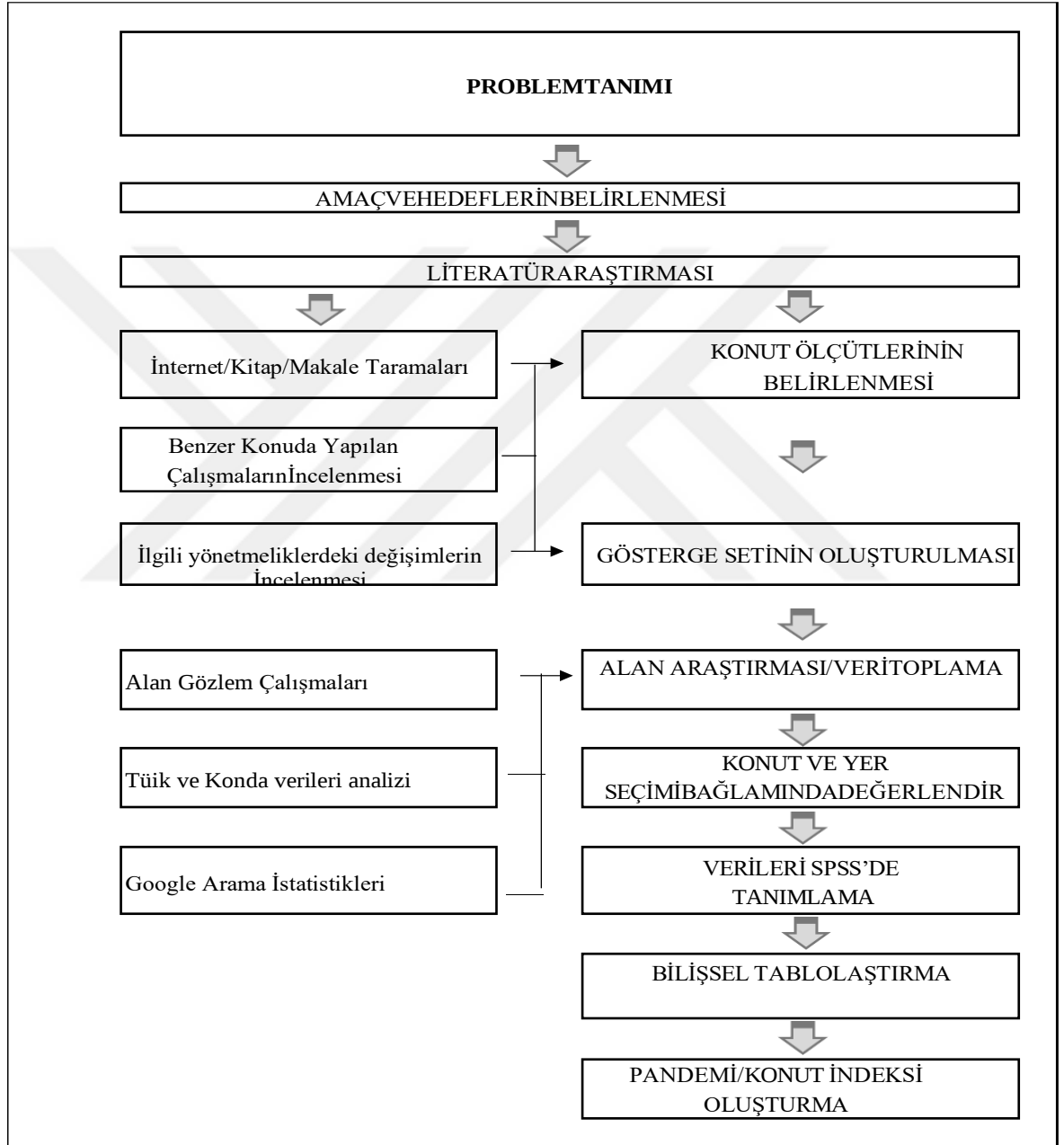
Pandemi sürecinin İnşaat firmaları açısından değerlendirilmesi, eski mimarlar odası başkanı Yüksek Mimar Önder Duyan ve Gap Mimarlık sahibi Mimar Orhan Akgül ile yapılmıştır. Yapılan görüşme yarı yapılandırılmış bir görüşmedir. Yarı yapılandırılmış görüşme; süre kısıtlaması olmadan yapılan, hazırlanmış soruların yanında uygulayıcının bağımsız sorular sorma hakkına sahip olduğu bir araştırma yöntemidir.

Mardin kenti kapsamında mahalle düzeyinde pandemi ve konut bağlamında durum tespiti ve analizi yapılmaktadır. Kuramsal çerçeve çizilerek konunun sınırları bakımından ve teorik açıdan kavranmasını sağlayacaktır. Araştırmanın temel materyalleri, Mardin'e ait haritalar, Tüik ve Konda istatistik verileri oluşturmaktadır. Bu materyallerden elde edilen niceliksel veriler ile sahada yapılan tespitlere dayalı olarak elde edilen veriler bağlamında değerlendirilmekte ve mekânsal yapı ile ilişkilendirilmektedir.

Araştırma izlencesi temelde dört aşamadan meydana gelmektedir. Bunlardan birincisi, Konut ve pandemiler ile ilgili literatür taraması yaparak, gerekli verilerin konuyla ilgili kaynaklardan toplanması ve bir arada değerlendirilerek yorumlanması metodu. Bu metodla araştırmanın temeli oluşturulmaktadır. Bunun yanında konut kullanıcıları ve inşaat/mimarlık firmaları ile görüşme tekniği kullanılarak veri toplanması ve bu verilerin SPSS programında tanımlanması ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda konut alışkanlıklarının ne yönde değiştiği analiz edilmektedir. Bu analizler sonucunda değişen tasarım süreçleri gelecek konut ve yakın çevre tasarımına katkı sağlayacaktır.

Çalışmamın birinci adımda konut ve konut seçimleri irdelendi. İkinci adımda pandemilerin tarihsel arka planı ele alındı. Tarihsel süreçte yaşanan pandemilerin kent-

mimarlık ilişkisi üzerine etkileri, kendi dönemlerindeki mekân değişimleri, davranış biçimleri ele alındı. Üçüncü adım da Covid-19 pandemisinin konut planlamasına ne yönde etkisi olduğu irdelendi ve elde edilen bu verilerin sayısal bilgiye dönüştürülmesidir. Sonuç kısmında da elde edilen tüm verilerle toplu bir değerlendirme yapıldı.

Şekil 2.1. Araştırma izlencesi

Güvenilirlik analizi alfa (cronbach'salpha)

Anketteki sorular values kısmında kodlanarak tüm veriler sisteme tanıtılır. 5'li likert ölçeğindeki nitel sorular ile nicel sorular measure kısmında kodlanır. Anketteki veri setinin normal dağılıma sahip olunması istenir (parametrik güvenilirliği>nonparametrik). Normallik testi yapılır. Çıkan Output sayfasında Descriptives kısmında normallığı veren Skewness(Çarpıklık) ve Kurtosis(Basıklık) değerleridir.

Tablo 2.1. Descriptives

		Statistic	Std. Error
Salgınların tekrar	Mean	1,30	,041
edeceğini düşünüp	95% LowerBound	1,22	
endişeleniyor musunuz?	ConfidenceIntervalforMean UpperBound	1,38	
	5% TrimmedMean	1,28	
	Median	1,00	
	Variance	,211	
	Std. Deviation	,459	
	Minimum	1	
	Maximum	2	
	Range	1	
	InterquartileRange	1	
	Skewness	,892	,217
	Kurtosis	-1,224	,431

Skewness(Çarpıklık) ve Kurtosis(Basıklık) değeri -2 ile +2 arasında ise normal dağılıma sahiptir(George M, 2016). Veri setinde Skewness değeri 0,892, Kurtosis değeri -1,224. İkisi de -2 ile +2 arasında bir değer yani veri seti normal dağılıma sahiptir. Diğer sorular için de bu şekilde normallik testine bakılır.

Daha sonra anket güvenilirliği güvenirlik analizi yaparak değerlendirilir. Güvenirlik analizinde sadece algıya dayalı soruların analizi yapılır. Anket çalışmalarında en çok kullanılan Güvenirlik Analizi Alfa'dır(Cronbach'salpha).Alfa değerinin amacı iç tutarlılığı saptamaktır. Veri setindeki maddelerin birbiriyle ne ölçüde tutarlı olduğu hakkında bilgi verir.

Tablo 2.2. Güvenirlilik analizinin ankete uygulanması

Alfa değeri	Güvenilirlik
$0,8 \leq \alpha \leq 1,00$	Geliştirilen test/ölçek yüksek güvenirliliğe sahiptir.
$0,6 \leq \alpha \leq 0,79$	Geliştirilen test/ölçek oldukça güvenilirdir.
$0,4 \leq \alpha \leq 0,59$	Geliştirilen testin/ölçeğin güvenirliliği düşüktür.
$0,0 \leq \alpha \leq 0,39$	Geliştirilen test/ölçek güvenilirdir değildir.

Algıya dayalı sorularda yapılan güvenirlik analizinde “Konut Memnuniyeti, konut sektöründe bireyin tercihlerini etkileyen faktörler ve konut sektöründe bireyin tercihlerini etkileyen faktörler” anketi altında yer alan ifadeler ve bu ifadelere ait güvenirlik analizinin sonuçları tabloda gösterilmiştir. 124 kişi ankete katılım sağlamıştır. Bu anket için 48 adet ifade analiz edilmiştir.

Tablo 2.3. Reliability statistics (güvenirlilik analiz sonucu)

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,711	,623	124

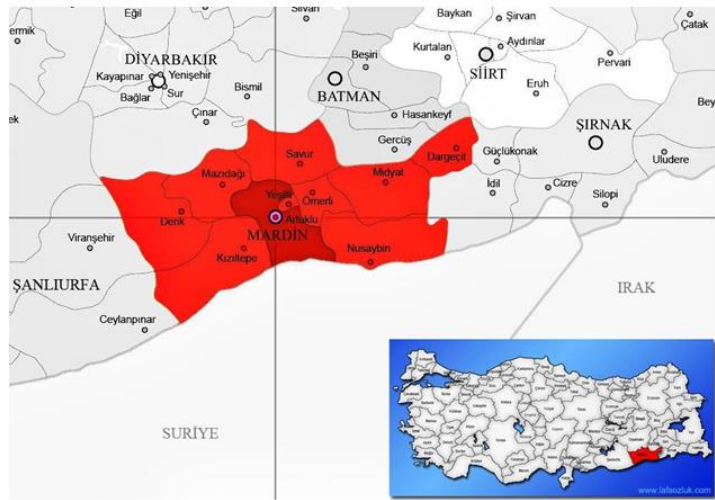
Güvenirlilik Analizi Sonucu Cronbach's Alpha 0,711 olarak bulunmuştur. Bu değer $0,6 \leq \alpha \leq 0,79$ aralığında olduğundan geliştirilen ölçek oldukça güvenilirdir. Güvenirliği yüksek çıktığı için algıya dayalı anket soruları değerlendirilebilir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Mardin'in kent yapısı ve mimari kimliği ayrıntılı olarak ele alındıktan sonra Mardin'de pandemi süreci ve sonrasında konut için talep edilenler ayrıntılı bir anket çalışması ile belirlenip, araştırma bulguları ortaya konacaktır.

3.1. Mardin Kenti Genel Özellikleri

Mardin, Türkiye sınırlarında, Suriye'ye sınır olan bir güneydoğu Anadolu bölgesi kentidir (Şekil 3.1). Konum olarak 39° 55" ve 42° 41" doğu boylamları, 36° 54" ve 37° 47" kuzey enlemleri arasında yer alır. Yüzölçümü 889 kilometrekaredir. Nüfusu 2020 Tük verilerine göre 854.716 kişidir. Kente karayolu ve demir yolu ile ulaşım sağlanmaktadır. Tarihi İpek Yolu buradan geçmektedir. 1903 ile 1940 yılları arasında tamamlanan Berlin-Bağdat tren hattı Mardin'den geçmektedir. Bu nedenle Mardin etkileşim anlamında önemli bir nokta olmuştur. Mardin, eski Mardin ve Yenişehir olmak üzere iki ana merkezden oluşmaktadır ve şehir merkezi Diyarbakır ve Kızıltepe tarafına doğru genişlemektedir. Eski Mardin'in kaleden eteklere doğru bir yerleşim planı vardır. Günümüze kalenin büyük bir bölümü ulaşamamıştır. 1985'te kale 'arkeolojik sit alanı' ilan edilmiştir. Üçüncü dereceden deprem bölgesidir(Çağlayan, 2016).

Şekil 3.1. Mardin haritası (İfsözlük, 2015)

Mardin, tarımın başladığı Mezopotamya’da yer almaktadır. Tarih boyunca farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmış ve sürekli bir değişim içinde olmuştur. Burada değişen ve dönüşen kültür ve mimarlık etnik farklılıklar üzerine temellenmiştir. Oğuz Türkmen Beyliği olan Artuklular’a yıllarca (1102-1409) başkentlik yapmıştır(Wikipedia).

Anadolu coğrafyasında Artuklular gibi uzun süre ayakta kalabilmiş bir devletin çevre kültürlerle siyasi ve sivil bir takım ilişkiler içerisinde bulundukları anlaşılmaktadır. Karşılıklı olarak menfaatlerin korunması noktasında siyasi yaklaşım şekillenmiş, ekonomik ve ticari ilişkiler düzenlenmiştir. Artuklu dönemi eserleri ile diğer kültürler arasındaki benzerlikler bu devletlerin sultanlarına bağlılıklarının doğal bir sonucu olarak karşılanmalıdır. Artuklular, etkileşimde oldukları devletlerin mimarilerinde görülen bir takım plan-kurgu, mimari formları, belli bir sentezden geçirerek ve farklı bir yorumla yapılarında kullanmışlardır. Makul ölçü ve ağır başlı çizgilere sahip bu formlar ve detaylar, Suriye, Mısır, Irak gibi çevre kültürlerin hâkim oldukları bölgelerin yerel özelliklerini göstermekle birlikte, Orta Asya Türk geleneğinden de izler taşımaktadırlar. Mimaride bir taraftan Selçuklu sanatı etkileri görülürken, diğer taraftan güneyli dediğimiz Zengî, Eyyûbi, Memlûk sanatı maddi kültür unsurlarının etkileri de hâkimdir. Artukluların zikredilen devletlerle olan ilişkileri sonucu sanat ve kültür yönünden etkileşimin karşılıklı olduğu ve daha çok mimari ile birlikte kendini gösterdiğini söyleyebiliriz(Yeşilbaş ve Acat Akgül, 2020: 95).

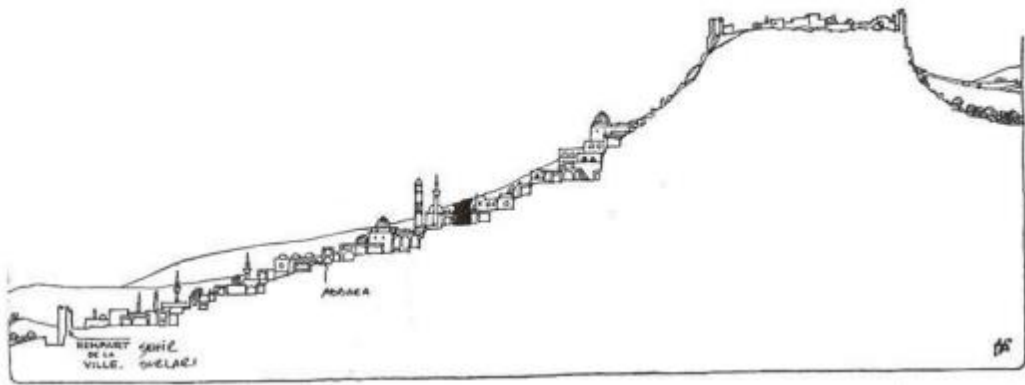

Şekil 3.2. 19. Yüzyılda Mardin (Noyan, 2008)

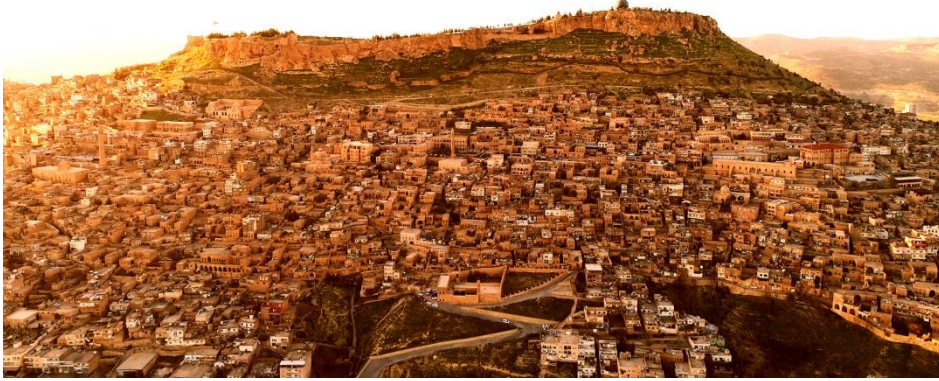
3.1.1. İklim ve bitki örtüsü

Şehrin önemli bir kısmı dağlarla kaplı olup, dağlar genellikle çıplaktır. Dağlardan alınan yağışlar ile toplanan suların, zeminin eğimi ile akması ya da kalker ve bazalt yapı tarafından emilmesi yeşilliğin oluşmasını imkansız kılmıştır. Dağlardan sonra en yaygın yeryüzü şekli ovalar ve platolardır(Alıoğlu, 2000: 1-158).

Kış ayları soğuk yaz ayları sıcak geçmektedir. Yağmur sularının dağ eteklerine doğru akması, eteklerdeki platoları verimli tarım alanlarına dönüştürmektedir. uralarda tarım ürünleri buğday, arpa, pirinç, nohut ve pamuktur. Turfanda sebzecilik de vardır. Domates, patlıcan, kavun karpuz yetiştirilir. Üzüm üretimi de önemli bir yer tutar. Mardin'in ekonomisi tarım, hayvancılık ve turizmdir. Hayvancılıkta; sığır, koyun, keçi başta gelmektedir.

Şekil 3.3. Mardin geleneksel kent kesiti(Gabriel, 1940)

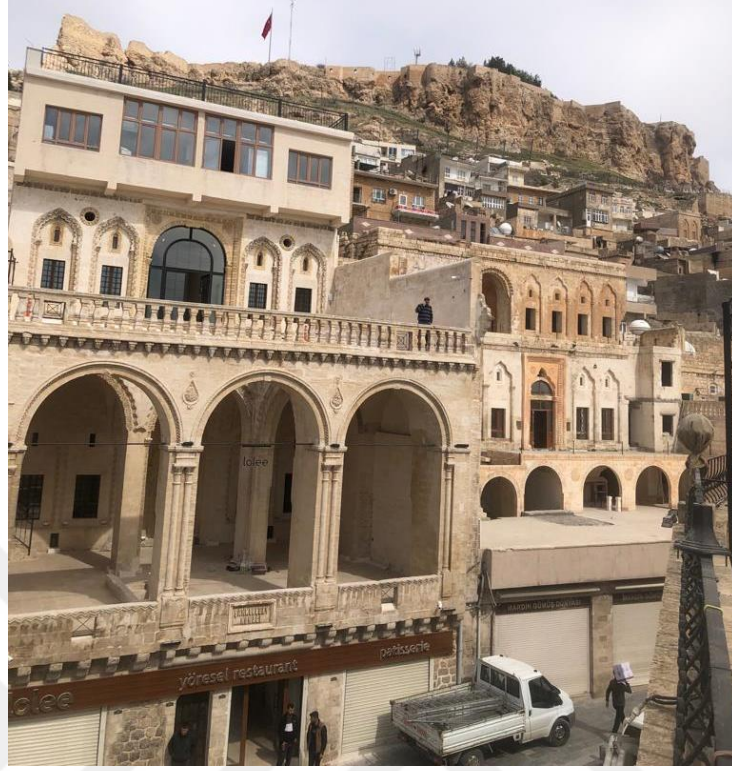

Şekil 3.4. Kale ve eğime yerleşmiş şehir (M. Valiliği, 2021)

4.1.2.Mardin kent dokusu

Mardin kent dokusunun oluşumunda ana etken topografya ve iklimdir. Kentteki ilk yerleşim kale surları içinde olmuştur. Nüfusun artmasıyla kalenin eteklerine doğru organik bir genişleme olmuştur. Yerleşme güney cephesine yoğunlaşmıştır. Binalar eğimle iç içe geçmiştir. Dokunun oluşumundaki ana mimari öğelerden biri sokak kaplamasından binaların iç tasarımına kadar kullanılan sarı kalker taşıdır. Kolay işlenmesi ve bu bölgede çok bulunması tarih boyunca insanlar için tercih sebebi olmuştur. Genellikle kare ve dikdörtgen formlu binalar yapılmıştır. Tarih boyuca farklı etnik gruplara ev sahipliği için kültürel özellikler mekân üretiminde etkili olmuştur. Eski Mardin’de yoğun bir yapılaşma olduğu için sokaklar oldukça dardır. Sokak merdivenleri ana ulaşım aracı olmuştur.

Mezopotamya platosuna bakacak şekilde bir tepenin yamacına kurulmuş olan Mardin’de eğimin etkisi ile oluşan teras evler, birbirlerinin cephesini kapatmayacak şekilde konumlanmıştır. Teraslamalarla eğime yerleşen geleneksel evler, geriye çekilerek farklı kotlarda yer almışlardır, ancak hep yönelim güney yönündedir. Topografyadan dolayı organik bir doku üzerine oturan geleneksel Mardin evleri aslında modüler bir sistemden oluşmaktadır. Zemin katlarda arazinin şekline göre biçimlenen bu modüler sistem, üst katlarda daha belirgin olarak okunmaktadır. Birbirine iliştirilen kemer, tonoz, ayak ve kolonlarla kendi taşıyıcısı olan birim kare mekânlardan oluşan Mardin evinde, birim karelerin bir kenarı 4-5 metre civarındadır. Geleneksel Mardin evi kapalı alanları, bu birimlerin tekrarlanması ile oluşmuştur. Bu yaşama mekânları; kare, dikdörtgen, L tipi veya ters T tipi şeklinde biçimlenmiştir (Alioğlu, 2000: 1-158).

Şekil 3.5. Mardin bina formu (Ahin Erkek, 2023)

Şekil 3.6. Eski Mardin'in kompakt dokusu (Kalak ve Bakar, 2021)

4.1.3. Geleneksel Mardin evleri

Geleneksel Mardin evlerinde bina kabuğu oldukça kalındır. Taş duvarlar 0.75m-0.90m arasında değişmektedir. Bu durum ısı depolama kapasitesini arttırmaktadır. Bu yazın serin kışın sıcak mekânlar yaratmak için ideal bir durumdur. Geleneksel evlerin planlamasında kapalı mekânlar kadar yarı açık ve açık mekânlar da ön plana

çıkılmaktadır. Eyvan, revak, avlu, teras ve dam oldukça yaygın kullanılmaktadır. Eyvan, genellikle iki kapalı yaşama birimi arasında açık bırakılan yarı açık mekândır. Sıcak yaz aylarında serin bir alan oluşturur. Genellikle 2 veya 3 kapalı mekân arasındadır. Geleneksel evlerde mahremiyet oldukça önemlidir. Bu nedenle eyvanlar bir geçiş elemanı olarak kullanılmaktadır. Genelde zemin katta ve ortada tasarlanır.

“Revak da eyvan gibi yarı açık bir mekândır. Üç tarafı ve üstü kapalı, önü bir veya birden fazla sütun ile iki veya daha fazla açıklığa bölünmüş yarı açık mekânlardır“ (Torus, 2008). Yaz aylarında gölgelik bir alan ve dışarıdan içeriye kademeli bir geçiş sağlar. Avlu, giriş katında açık olarak tasarlanan önemli bir sirkülasyon alanıdır. Sokaktan eve giren birinin ilk karşılaştığı yerdir. Döşeme olarak taş ve toprak kullanılır. Ağaç yetiştirmeye uygundur. Dam yapının üst kotunda tasarlanan açık mekândır. Taş parapetlerle etrafı çevrilir. Teras da açık mekân olarak kullanılır. Plan organizasyonuna dahil edilir.

Şekil 3.7. Eyvan mavi, revak sarı, teras/dam turuncu, avlu kırmızı (Ahin ERKEK, 2023)

Genel olarak üst katlarda yaşama birimleri, yatak odaları, mahzen, tuvalet, kiler gibi hacimler vardır. Geç dönem yapı eklerinde üst katlara da mutfak hacimleri eklendiği görülmektedir. Mardin’e bakıldığında zaman göze çarpan nokta şehrin genel dokusudur. Bu dokuyu oluşturan yatayda ve düşeydeki dolu-boş etkisidir. Üst kotlardan

bakıldığında damlar, teraslar, avlular, ve sokaklar genel dokuyu oluştururken, alt kottan bakıldığında şehrin dokusunu yarı açık, açık ve kapalı alanlar sağlamaktadır. Dolayısıyla fonksiyonların birbiriyle olan ilişkisi kadar, kapalı, yarı açık ve açık alanların da birbiriyle olan ilişkisi önem kazanmaktadır(Torus, 2008: 29).

4.1.4. Kentin sokak yapısı

Kentin önemli mimari öğelerinden olan taş sokaklar, olduğa dar bir biçimde oluşmuştur. Evlerin avlu duvarları ya da yapı duvarları bu organik sokakları meydana getirir. Sokaklar genelde doğu-batı aksı doğrultusunda oluşmuştur. Kuzey-güney doğrultusunda geçiş için taş merdivenler oluşturulmuştur. Sokaklar olduğa dardır. Bunun nedeni sokaklar oluşturulduğu zamanlar ulaşım aracı olarak at, eşek gibi binek araçların geçişine uygun şekilde tasarlanmış olmasıdır. Abbaralar sokaklardaki geçiş elemanlarıdır. Üştü özel mülkiyet altı da kamusal alandır. Sokakları birbirine bağlar. Sıcak yaz aylarında gölgelik alanlar oluşturur. Mahremiyet için genellikle sokağa bakan cephelerde pencereler açılmamıştır. Pencereler konutlarının iç avlusuna bakmaktadır.

şekil 3.8 ve 3.9. Eski Mardin'deki merdivenli sokaklar(Ahin ERKEK, 2023)

Şekil 3.10. ve 3.11. Kentteki dar sokak örnekleri(Ahin ERKEK, 2023)

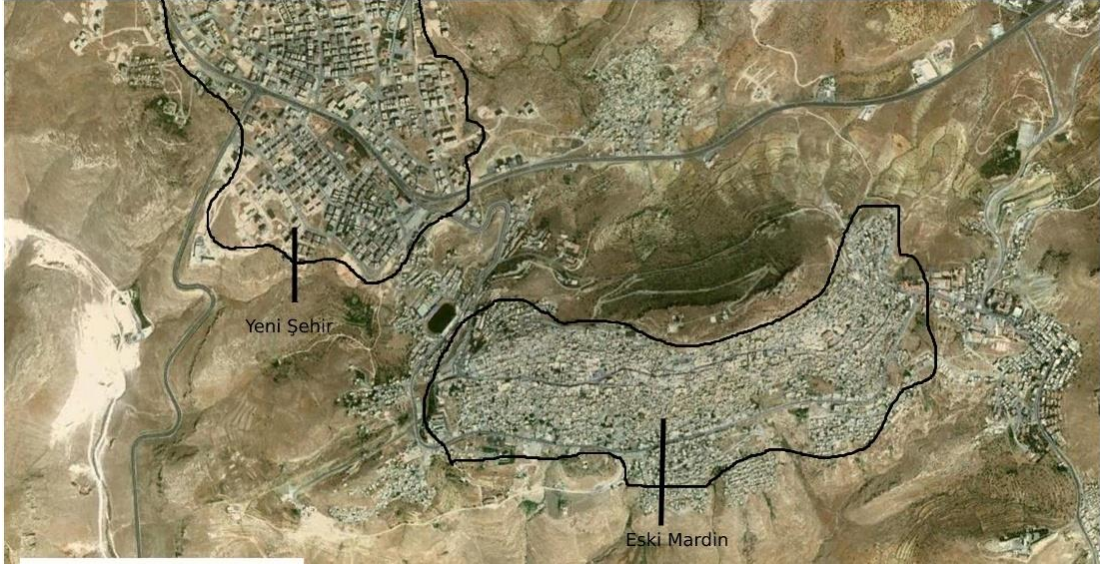
Mardin kenti zaman içinde organik bir biçimde, kendine has bir mimari dil ile oluşmuştur. Topografya ve iklime uygun organizasyonu ve dayanıklı taş malzeme kullanılması bu mimari dilin günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır. Binaların kat sayısı statü farkı, hane nüfusunun sayısı, eğimin durumu gibi farklılardan dolayı 1, 2, 3 veya 4 kat olarak değişebilmektedir. Doğal iklimlendirme ile yapılan binalar genellikle dikdörtgen modüller şeklinde tasarlanmıştır. Açık, yarı açık, kapalı mekan oldukça iyi organize edilmiştir. Avlu, eyvan, teras, revak ve yaşama birimleri birlikte düşünülmüştür.

4.1.5. Mardin kent analizi

Mardin'in kentsel dokusuna müdahaleler; Osmanlıların son döneminde caddenin genişletilmesi ile başlar. Cumhuriyet döneminde ise “yeni, modern olan güzeldir” görüşü ile betonarme yapılar kentsel dokunun içine girmeye başlamıştır. 1950'lerden sonra 1980'lere kadar Mardin; sur içi bölgesinden güneydoğu yönüne, dışa doğru - Savurkapı Mahallesi'nden Nusaybin İlçesi yoluna- taşmıştır. Bu taşma, ilk olarak kamu yapılarının inşa edilmesi ile başlar. Böylece kentsel sit alanı dışına ilk planlı büyüme, kamu yapılarının yardımı ile şehrin güneydoğusuna doğru olur. Topografik açıdan gelişmeye pek müsait olmayan bu alan, 1980'den sonra şehrin büyümesini yavaşlatır. Bunda, gene kamu teşviki ile "Yenişehir" olarak adlandırılan şehrin kuzeybatı bölgesinin imara açılmasının etkisi olur. Aynı anda şehrin ovadaki yerleşimi; adını

içinde bulunan tren istasyonundan alan "İstasyon Mahallesi" de oluşmaya başlar. 1990'larla beraber Yenişehir'de sivil kooperatiflerle bariz şekilde mahalleler oluşmaya başlar. 2000'lerden günümüze kadar ise bu alan, aşırı yoğunluktan ötürü içinden çıkılmaz bir hal alır(Çağlayan, 2016: 635-653).

Mardin'deki geleneksel ev konfor koşulları aileleri zorlamaya başlayınca, Eski Mardin'den Yenişehir'e göçler olmaya başlamıştır. Göç edenler genellikle ekonomik olarak üst gelir gurubuna ait insanlardan oluşmaktadır. Eski yerleşkedeki binalar genellikle rutubetli, eski ve altyapı sorunları olduğu için kirası Yenişehir bölgesindeki modern konutlara göre daha uygundur. Konut dışındaki ticaret mekânları ise oldukça rağbet gören alanlardır. Özellikle eski yerleşkenin en önemli aksı olan 1.Cadde üzerindeki turistik mekânlar çok yüksek fiyatlara alıcı bulabilmektedir. Bu aks üzerinde oldukça fazla otel ve pansiyon bulunmaktadır. Yenişehir'de 1990'dan sonra yapılan konutlar genellikle 4-6 katlı iken 2006'dan sonra 10-25 katlı binalara da ruhsat verilmeye başlanmıştır. Burada ciddi bir konut yoğunluğu oluşmaya başlamıştır.

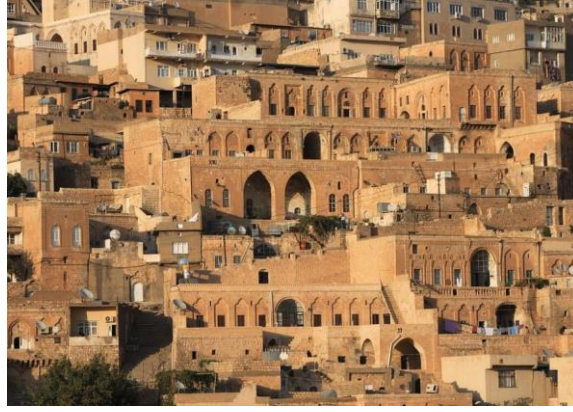
Şekil 3.12. Eski Mardin, Yenişehir uydu görüntüsü (Google earth, 2023)

Şekil 3.13. ve 3.14. Yenişehir ve Eski Mardin'in mimari şeklinin karşılaştırması
(Google earth, 2023)

Şekil 3.15. Yenişehir'de konut (Ahin ERKEK, 2023)

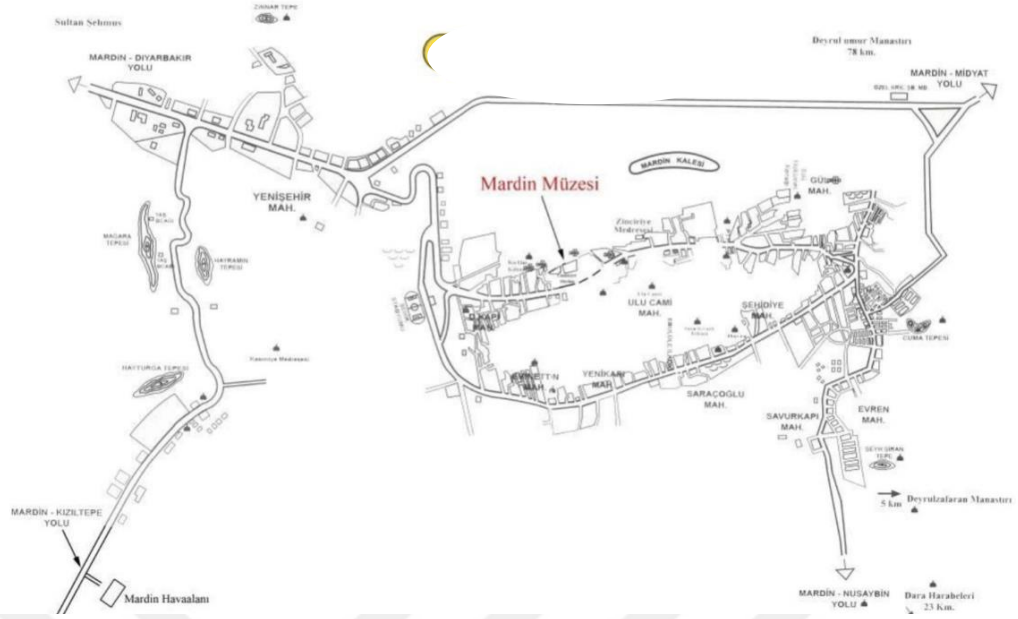
Şekil 3.16. Eski Mardin’de konut(Ahin ERKEK, 2023)

Şekil 3.17. Eski Mardin haritası; yoğun sokak dokusu(Mardin Valiliği, 2015)

Şekil 3.18.Eski Mardin mahalle haritası(Ahin ERKEK, 2023)

Şekil3.19. Mardin ana arter güzergah krokisi(Mardin valiliği, 2015)

Şekil 3.20. Yenisehir, Eski Mardin, İstasyon

Şekil 3.25. Yenişehir'deki yapılaşmadan bir görünüm(Ahin ERKEK, 2023)

Şekil 3.26. Yenişehir'deki yapılaşmadan bir görünüm(Ahin ERKEK, 2023)

3.2. Mardin’de Covid-19 Pandemi Sürecinin Değerlendirmesi

Mardin kentinde, 124 hane ile anket çalışması yapıldı. Bunun yanında 9 tane hane ile de derinlemesine bir görüşme yapıldı. Eski Mardin ve Yenişehir’de yapılan derinlemesine görüşmelerle, pandemi sürecindeki konut deneyimlerini değerlendirilmesi istendi. Pandemi sürecinde, 10-25 katlı yüksek yoğunluklu modern betonarme apartmanların olduğu Yenişehir ile geleneksel konutların olduğu Eski Mardin arasında önemli konut deneyimi farkı olduğu tespit edildi. Yenişehir’de insanların topraktan, yeşil alanından kopuk olması pandemi sürecinde olumsuz bir durum ortaya koymuştur. Konut kullanıcıları ayrıca açık ve yarı açık alanların yeterli olduğu vurgulanmıştır. Konutla dış dünya arasındaki tek bağlantısı noktası balkon

olmuştur. Bunun dışında Yenişehir'deki modern konutlarda teras, dam, çatı, bahçe, avlu hiçbir açık/yarı açık yaşama alanı bulunmamaktadır. Bu nedenle pandemi sürecinde neredeyse her aktivite dört duvar arasında sınırlı kalmıştır. Çocuklar için yeterli oyun alanı bulunmamaktadır. Konutun ilişki içinde olduğu park, bahçe ya da yeşil alan olmadığı için çocuklar karantina süreci boyunca doğadan ve hayattan kopuk, evde sadece oyuncaklarla vakit geçirebilmişlerdir. Katılımcılar her ne kadar pandemi sürecinde yeterli büyüklükteki ve hijyenik bir konuta sahip olduklarını düşünseler de enfekte olmuş kişi için karantina alanı oluşturmakta zayıf kaldıklarını belirtmişlerdir. Evin içinde bağımsız bir karantina alanı bulunmamaktadır. Evin bir odasını karantina alanına dönüştürülmeye çalışılmış olursa da ortak wc, ortak banyo, ortak mutfak ve holü enfekte olmuş kişi kullanmak durumunda kalmıştır. Bu durum da bulaş riskini arttırmıştır. Büyükler için konutta egzersiz/spor alanının yetersiz kaldığını belirten konut kullanıcıları bu durumun onları sağlık açısından negatif yönde etkilediğini ifade etti. Yeterli egzersiz alanına sahip olduğunu söyleyen konut kullanıcıları da komşuyu rahatsız etmemek adına çok sınırlı bir şekilde egzersiz yaptığını belirtti. Pandemi sürecinde insanlar ölümle fiziksel mücadelesini verirken diğer yandan psikolojik bir savaş vermekteydi. İnsanların kendisi ve ailesi için güvenli bir alan yaratmak için toplumdan tamamen izole olma istediği olsa da uzun süre doğadan izole olmak ruhsal olarak insanı ciddi anlamda yıpratabilecek bir durum yaratabilir.

Eski Mardin'de ise Covid-19 pandemi süreci biraz daha farklı tecrübe edilmiştir. Buradaki geleneksel konutlarda yaşayan insanlar ekonomik sıkıntılar dışında Yenişehir'deki insanlar kadar karamsar konuşmamaktadır. İnsanlar bulaşıcı hastalıktan kaçmak için evine kapansa da evin kendisi konut kullanıcılarına fırsatlar sunmaktadır. Buradaki konutlar temelde yaşam alanları, avlu, teras, dam, ve eyvan/revaktan oluşmaktadır. Bu nedenle konut kullanıcıları bu süreçte açık/ yarı açık mekânlar açısından oldukça memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Güney cephesine göre konumlandırılmış olan konutlar neredeyse günün tüm saatlerinde güneşten doğrudan ya da kontrollü bir biçimde faydalanabilmektedirler. Çocuklar damda, terasta veya avluda başka komşuları rahatsız etmeden istedikleri gibi oyun oynayabilmişlerdir. Hatta konutların komşu bina ile bitişik olması oradaki arkadaşları ile de eğlenceli vakit geçirebilmişlerdir. Ebeveynler de komşularıyla teras, dam veya avlu gibi açık alanlarda vakit geçirebilmişlerdir. Yenişehir'de tamamen tüketici konumuna girmiş olan insanlar Eski Mardin'de üretici konumunda olmuşlardır. Ekmek evin bahçesinde evin annesi

tarafından pişirilir. Damda, kurutmalıklar, salça, kışlıklar yapılır. Sıcak geçen gecelerde teraslarda ve damlarda yerden 1 metre kadar yüksekte yapılmış tahtlarda uyulur. Bu tahtlar sadece serinlemek için değil ayrıca oturmak için de güzel bir yaşam alanı oluşturur. Pandemi sürecinde karantina alanı için bağımsız bir odayı dönüştürmüşlerdir. Bu bağımsız odanın diğer odalarla doğrudan hiçbir bağlantısı yoktur. Bu oda direkt evin avlusuna açılır. Bu durum evde bulaş riskini azaltmıştır. Eski Mardin'deki konut kullanıcıları genel olarak pandemi sürecinden sosyal yaşam ve ruhsal olarak Yenişehir'deki insanlar kadar etkilenmemiştir. Yine de bu süreçte bazı olumsuz noktalar olmuştur. Binaların eski olması rutubete yol açmıştır bazı binalarda. Altyapısı Yenişehir kadar iyi olmadığı için online eğitim bazen sekteye uğrayabilmiştir. Eski Mardin'deki insanlar genellikle esnaflıkla uğraşmaktadır. Pandemi sürecinde dükkânları kapatıldığı için gelir kapıları kapanmıştır. Memurlar gibi sürekli ve düzenli bir gelirleri bulunmadığı içinde pandemi sürecinde ekonomik sıkıntının arttığını ifade etmişlerdir.

3.3.Mardin'de Pandemi Öncesi ve Sonrası Konut Tercihlerinin Mimarlık/İnşaat Firmaları Açısından Değerlendirilmesi

Pandemi sürecinin mimarlık/İNŞAAT firmaları açısından değerlendirilmesi, eski Mardin Mimarlar Odası Yönetim Kurulu Başkanı Y. Mimar Önder Duyan ve Gap mimarlık ofisi sahibi Orhan Akgül ile yapılmıştır. Yapılan görüşme yarı yapılandırılmış bir görüşmedir. Süre kısıtlaması olmadan yapılan, hazırlanmış soruların yanında uygulayıcının bağımsız sorular sorma hakkına sahip olduğu araştırma yöntemidir.

Mardin'de uzun yıllardır faaliyette olan ve genellikle kamusal binalar tasarlayan MİRMAR mimarlık 5 mimar ve 4 yardımcı mühendisten oluşmaktadır. Ofisin sahibi Y. Mimar Önder Duyan'dan Mardin'deki inşaat sektörünün gelişimi/değişimi ile ilgili bir değerlendirme yapılması istenmiştir.

Ö.D. Mardin inşaat sektörünü kanımca ikiye ayırmak lazım. 2014 öncesi yerel yönetimler tarafından verilen çok sayıda ruhsat sayısı ve de ihtiyaçtan fazla üretilen konut stoğu ikinci olarak 2014 sonrası özellikle Artuklu merkez başta olmak üzere sıkışan bir inşaat sektörü.

A.E. Mardin'deki konut sektöründe nasıl alanlar tercih ediliyor?

Ö.D. Mardin'de şehir merkezi ve özellikle Diyarbakır yolu dediğimiz batı tarafına

doğru kentte yapı yoğunluğu artmaktadır.

A.E. Konut sektöründe nasıl yapılar tercih ediliyor(yüksek katlı, müstakil, kompleks, apartman, site...)?

Ö.D. Çok nadir konut tasarlayan bir mimarlık ofisi olarak, son dönemlerde site mantığı ön planda. Pandemi ve son yaşanan deprem felaketinden dolayı yatırımcılar müstakil dediğimiz tek ve 2 katlı yapılara yönelmeye başlamıştır. Bunun yanında Mardin’de zemin+14-15 kat izinleri de verilmektedir.

A.E. Konut tercihleri ne yönde? (yeşil alanı olsun mu,konum mu, maliyet mi, hijyen mi, peyzaj önemli mi, güvenlik mi, site içerisindeki sosyal alanlar mı...)

Ö.D. Tek bir tercihten söz etmek mümkün değil. Bu konuda maalesef mardin’in yapı kalitesi büyük ölçüde müteahhitlerin niteliğinden ve de yerel yönetimlerin imar durumlarından öteye geçmemektedir. Buna karşın maliyet ve güvenli site durumları son yıllarda daha çok göz önüne çıkmaktadır.

A.E. Pandemi sürecinde konut satışları hangi yönden etkilendi? (olumlu mu olumsuz mu neden?)

Ö.D. Pandemi sürecinden ziyade son yıllardaki ciddi inşaat maliyeti girdilerine rağmen konut satışları Mardin’de stabil devam ettiğini düşünüyorum.

A.E. Pandemi süreci konut sektörünü ne yönde etkiledi?

Ö.D.Şehrimizde tabiki vatandaşlar kırsal mahallelerine yerleşenler oldu. Bunun yanı sıra şehir merkezinde yaşayan vatandaşlarımız müstakil evlerde yaşama istekleri çok da olsa Mardin’de müstakil ev, villa, düşük katlı yapı gelişimi anlamında sınıfta kalmıştır.

A.E. Pandemilerin etkisini azaltmak için konut ve konut çevrelerinde nasıl bir dönüşüm olabilir?

Ö.D.Bu anlamda yerel yönetimlerin Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın ciddi bir denetimi ve gerekirse yasa değişikliğiyle ciddi bir imar revizyonunun yapılması gerekmektedir.

A.E. Pandemi süreci konut tercihlerini ne yönde değiştirdi?

Ö.D.Şehrimizde bu anlamda tercihler daha az yoğunluklu yapılar olsa da yapı üretimi anlamında bu ihtiyaçlar müteahhitler tarafından karşılanmamıştır.

A.E. Sizce mevcut yapı stoğu pandemide yeterli işlevselliğe sahip miydi?

Ö.D.Mardin için konuşmak gerekirse kesinlikle yetersizdi.

A.E. Pandemi döneminde ve sonrasında yönetmeliklerde herhangi bir değişim oldu mu?

Ö.D.Radikal bir değişimin olduğundan bihaberim.

A.E. Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Ö.D.Aslında Mardinli olup ve yine de Mardin’de yaşayan bir mimar olarak eklemek istediğim çok şey var. Ne yazık ki medeniyetler şehri kentimiz yerel yönetimlerin ciddi bir beceriksizliği ve imar düzenlemeleriyle özellikle nüfusu 100 bin üzeri ilçelerimiz olan Artuklu, Kızıltepe, Nusaybin ve Midyat’ta ciddi imar rantlarına yenilmişlerdir. Biz ofis olarak da buna karşı olarak özellikle kamu yapıları üzerine projeler üretmeye çalışan bir ekibiz. Özellikle de ofise gelen konut projelerini bilinçli bir şekilde reddediyoruz, bunu bir karşı duruş olduğunu düşünüyoruz.

Mardin Midyat ilçesinde 7 yıldır faaliyette olan ve genellikle sivil konut tasarlayan Gap mimarlık 3 mimardan oluşmaktadır. Ofisin sahibi Mimar Orhan Akgül’denMardin’deki inşaat sektörünün gelişimi/değişimi ile ilgili bir değerlendirme yapılması istenmiştir.

A.E. Ne tür projeler yapılmakta bu ofiste? (altyapı, kamusal binalar, sivil konut vs.)

O.A.Genellikle sivil konutlar yapılmaktadır. Villa, otel, rezidans,çiftlik, iş merkezi gibi projeler yapılsa da ağırlıklı olarak apartman projeleri yapılmaktadır.

A.E. Mardin’de inşaat, gayrimenkul sektörünün gelişimi, değişimi ile ilgili bir değerlendirme yapabilir misiniz?

O.A.Mardin’de özellikle son yıllarda ciddi bir apartman yoğunluğu olduğu ortada. Bu yoğunluk özellikle kent merkezlerinde daha da artmaktadır. Yapılan yüksek katlı binalar genellikle çevreden bağımsız tasarlanmaktadır. Kanun ve yönetmeliklerin izin verdiği ölçüde standartlaşmış tek tip projeler yapılmaktadır.

A.E. Konut sektöründe nasıl yapılar tercih ediliyor(yüksek katlı, müstakil, kompleks, apartman, site...)?

O.A.Talep ile tercih maalesef aynı yönde ilerlemiyor. Talep daha çok az katlı veya müstakil yapılar üzerinde yoğunlaşıyor ama genellikle tercihleri apartman dairesi oluyor. Bunun en önemli nedenlerinden biri ekonomi çünkü gerek arsa fiyatları olsun

gerek de inşaat maliyetleri her geçen gün artmaktadır. Bu durum alıcının isteği bu yönde olmasa bile tercihini standart kare veya dikdörtgen apartman dairesinden yana kullanmak zorunda bırakıyor.

A.E. Pandemi sürecinde konut satışları hangi yönden etkilendi? (olumlu mu olumsuz mu neden?)

O.A. Pandeminin ilk zamanları satışlarda kısa süreli bir durgunluk yaşanmış olsa da genel olarak olumlu ya da olumsuz bir etkisinden söz edilemez.

A.E. Pandemi süreci konut tercihlerini ne yönde değiştirdi?

O.A. Pandemi süreci ve arkasından yaşanan depremler insanlarda güvenlik endişesi arttı. Bu nedenle insanlar ekonomik olarak külfeti fazla olsa da kentin biraz dışında, bahçesi olan villa, müstakil ve az katlı binalara yönelmeye başladı. Talep bu yönde arttı.

A.E. Pandemi döneminde ve sonrasında yönetmeliklerde herhangi bir değişim oldu mu?

O.A. Pandemi sürecinde önemli bir değişim olmadı.

A.E. Pandemilerin etkisini azaltmak için konut ve konut çevrelerinde nasıl bir dönüşüm olabilir?

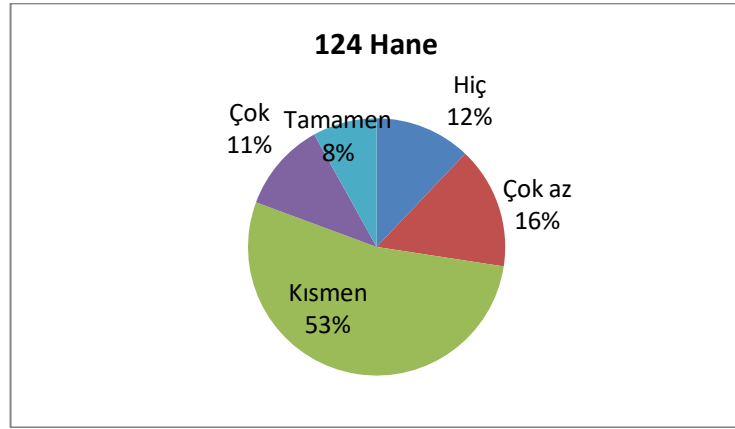
O.A. Pandemide insanların yaşadığı konutla ilişkisi arttı. Açık/yarı açık alanların yaşam alanları için önemi fark edildi. Yeşil alan/bahçenin tasarımın ana öğelerinden olduğu anlaşıldı. Konut dönüşümleri bu yönde gelişmelidir.

A.E. Sizce mevcut yapı stoğu pandemide yeterli işlevselliğe sahip miydi?

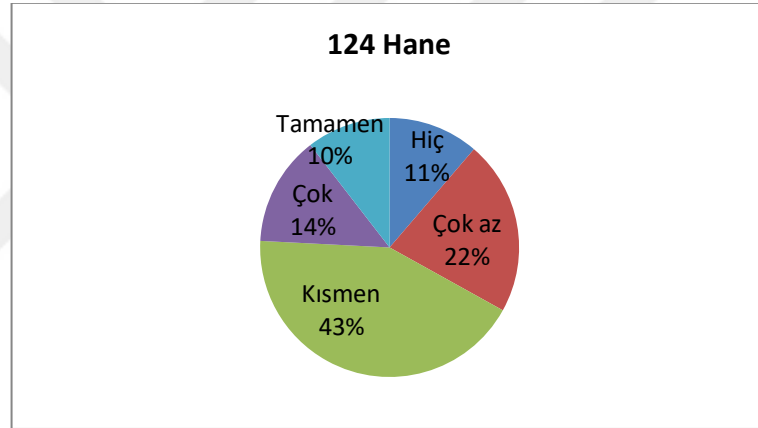
O.A. Konut stoğunun yeterli olduğunu düşünsem de işlevsellik anlamında ciddi sorunları olduğunu söyleyebilirim.

3.4. Anket Verilerinin Değerlendirilmesi

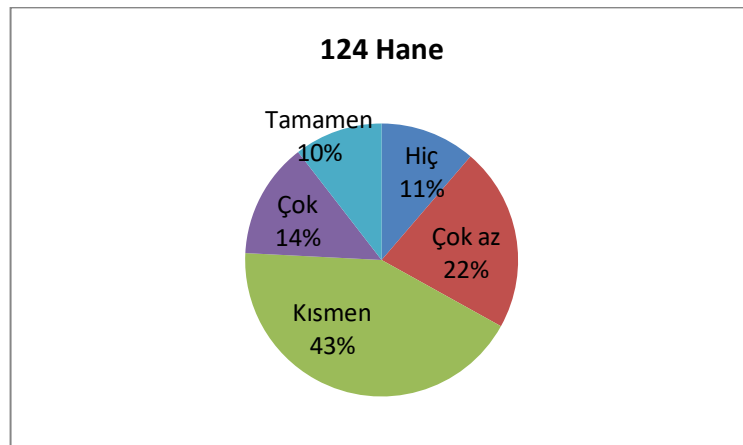
124 hane ile yapılan araştırma anketine göre;

Şekil3.27. Kendimi burada güvende ve mutlu hissediyorum.

Şekil3.28. Burası sosyal etkileşim için imkân sağlıyor

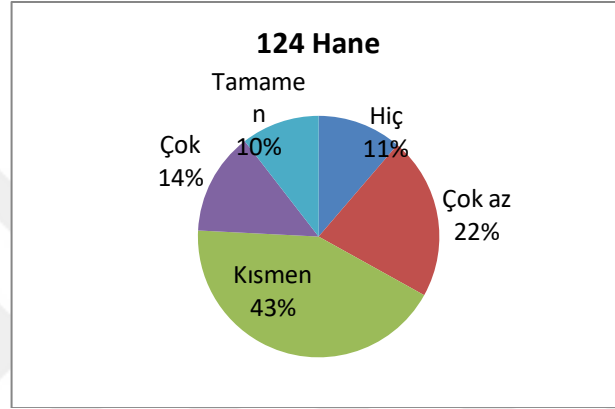

Şekil 3.29. Bulunduğum konut kişiliğimi yansıtıyor

İnsanın ana yaşam alanı olan konut, insanla bütünleşen sosyolojik bir yapıdır.

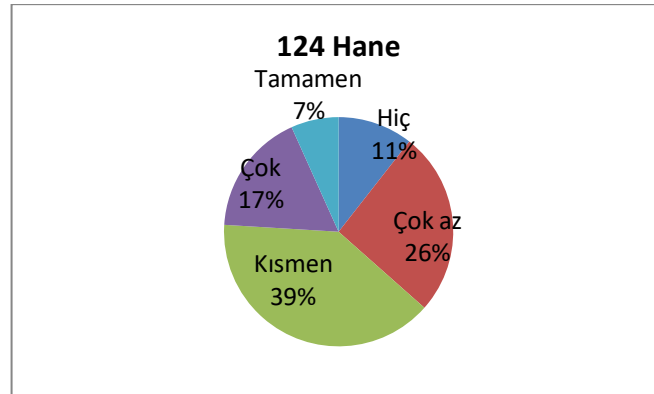
İnsanların yaşadığı konutta mutlu olması, kişiyi ruhsal ve psikolojik anlamda olumlu etkilemektedir. İnsanlar hayatlarının büyük bir bölümünü yaşadığı konutta geçirmektedir. Pandemi ile beraber bu süre en üst noktaya ulaşmıştır.

Anket verilerinde göre insanların %81'i bulunduğu konutta kendini mutlu ve güvende hissetmiyor. İnsanların %79'u bulunduğu çevrede yeterli sosyal etkileşim alanının olmayışından mutsuz. İnsanların % 76'sının yaşadığı konut kişiliğini yansıtmamaktadır.

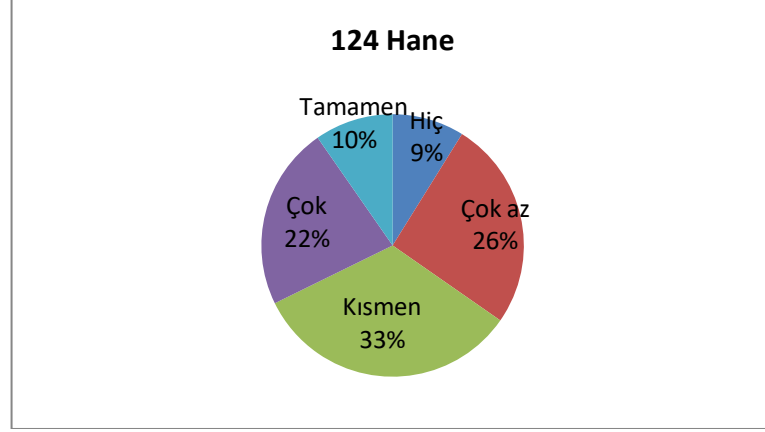

Şekil 3.30. Bulunduğum konut doğal afetlere dayanıklı

Anket verilerine göre konut kullanıcıların %9'unun yaşadığı konut, doğal afetlere hiç dayanıklı değil. %18'nin çok az dayanıklı, %49'nun da kısmen dayanıklı. Bu durum insandaki güvende olma hissini azaltan bir durum.

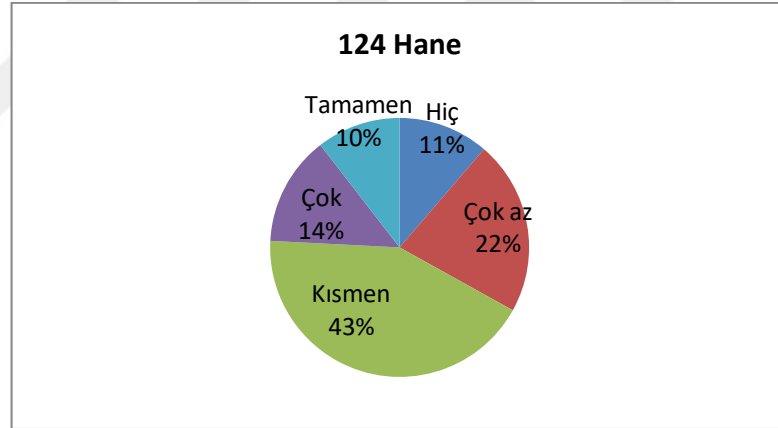

Şekil 3.31. Evin manzarası beni mutlu ediyor

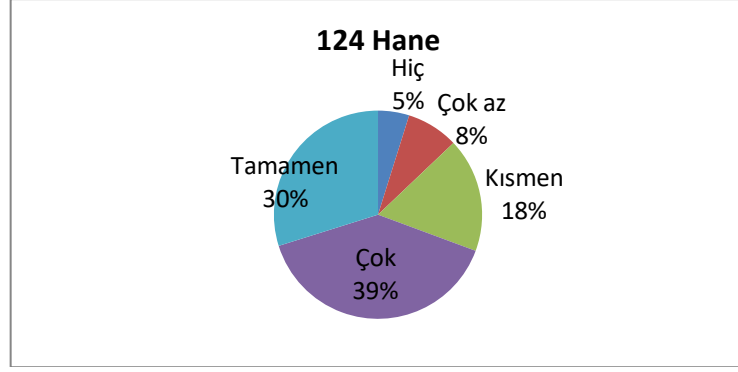
Şekil3.32.Kendimi bulunduğum eve ait hissediyorum

Yapılan ankete göre insanların %9'u kendini bulunduğu eve hiç ait hissetmiyor. %26'sı çok az ait hissediyor, %33'ü de kısmen ait hissediyor. İnsanın en temel yaşam alanı olan konuta kendini ait hissetmemesi konut kullanıcıları için olumsuz bir durum teşkil etmektedir.

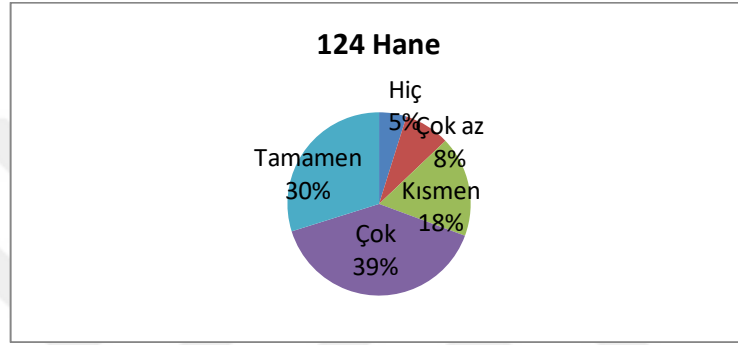

Şekil3.33.Burada uzun süre yaşamak isterim

Yapılan ankete göre insanların sadece %10'u tamamen, %14'ü çok, yaşadığı konut ve konut çevresinden memnun ve uzun yıllar burada yaşamaya devam etmek istiyor.

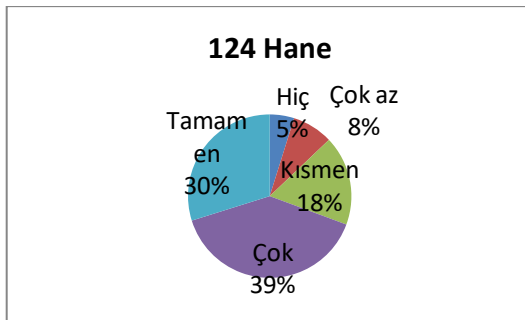

Şekil3.34.Konutun bulunduğu yerin yeşil alana yakın olması önemli.

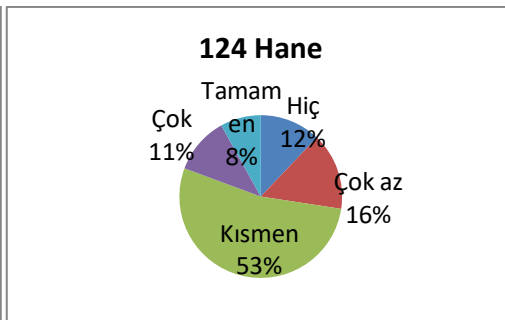

Şekil3.35. Konutun bulunduğu yerin sosyoekonomik düzeyi önemlidir.

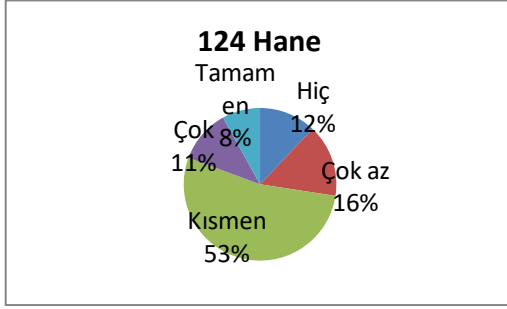
Konut kullanıcısının yaşadığı çevrenin sosyoekonomik düzeyi, insanların %30'nun tamamen, %39'unun çok, % 18'nin de kısmen önemlidir. İnsanların yaklaşık %87'si için sosyoekonomik durum oldukça önemlidir. Buna göre insanlar konut seçimi yaparken konutun bulunduğu semtin/mahallenin sosyal dokusu ve ekonomik yakınlık önemli bir noktayı oluşturmaktadır. İnsanların büyük bir çoğunluğu yerden kopuk bir yaşam alanı istemiyor. Tabiatına uygun bir şekilde yeşille/doğayla bir arada olmak istemektedir. Konut ve konut çevresi tasarlanırken bu durumun göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

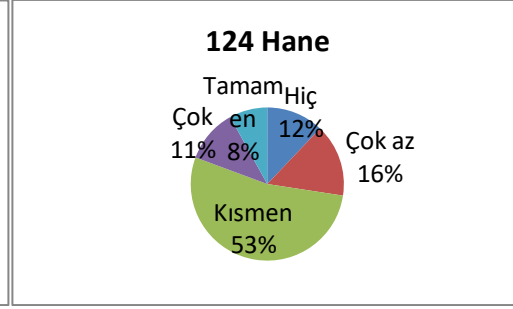
Şekil 3.36. Konutun doğal havalandırılması ve doğal ışık alması önemli.

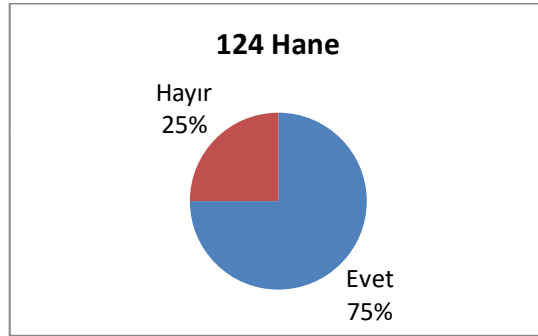
Şekil 3.37. Konutta yarı açık mekanların geniş olması önemli (balkon, teras vb.)

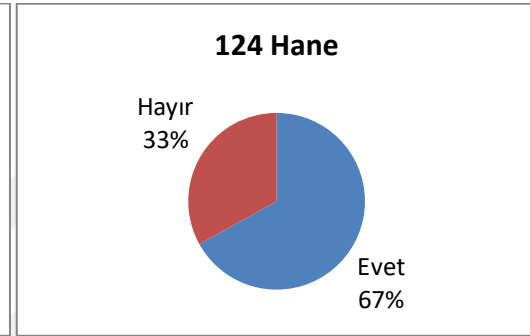
Şekil 3.38. Konutun yeşil alanla iç içe olması önemli

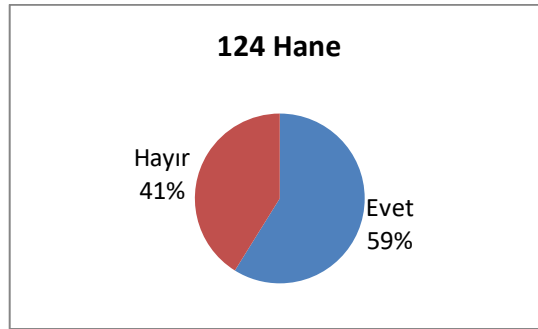
Şekil 3.39. Konutta egzersiz/spor alanının olması önemli.

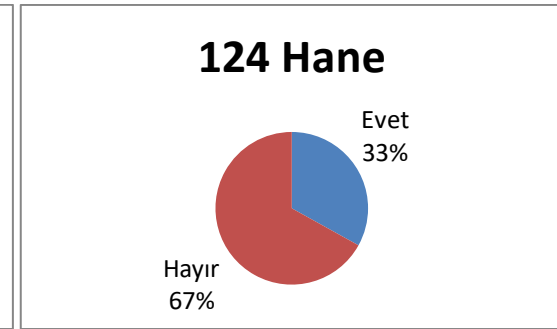
Şekil 3.40. Covid sürecinde konutta bahçeye ihtiyaç duyuldu mu?

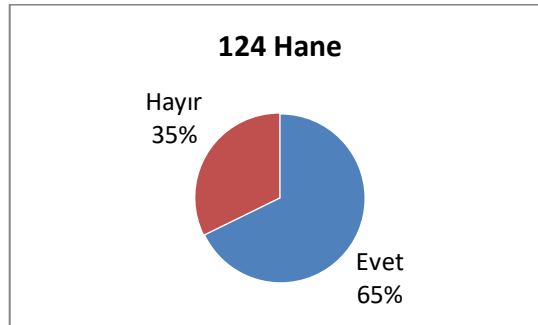
Şekil 3.41. Covid sürecinde konutta ekstra balkona ihtiyaç duyuldu mu?

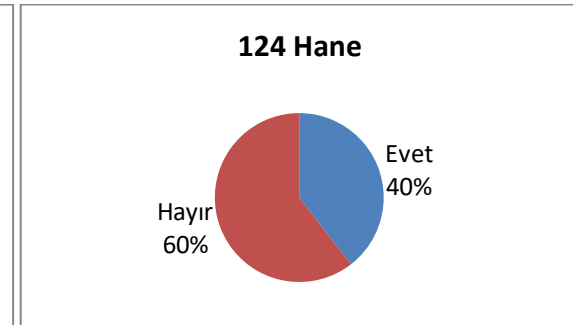
Şekil 3.42. Covid sürecinde konutta çatı/dam kullanma ihtiyacı arttı mı?

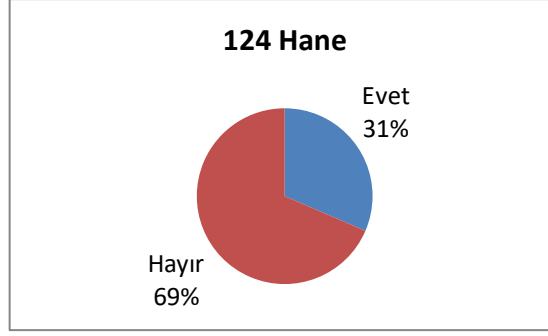
Şekil 3.43. Covid sürecinde karantina yeterli alan var mıydı?

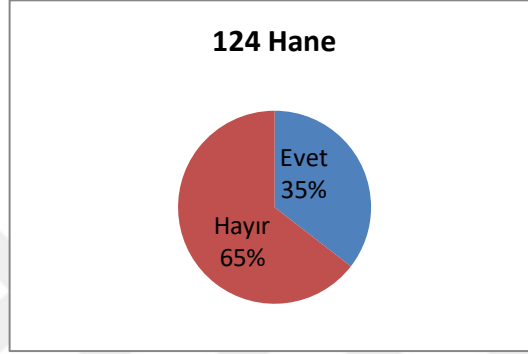
Şekil 3.44. Covid sürecinde konutta spor/egzersiz alanına ihtiyaç duyuldu mu?

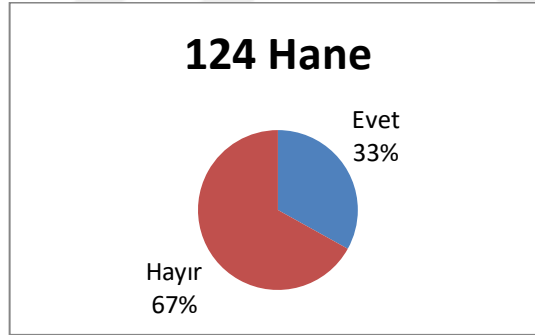
Şekil 3.45. Covid sürecinde evde çalışma için yeterli alan var mıydı?

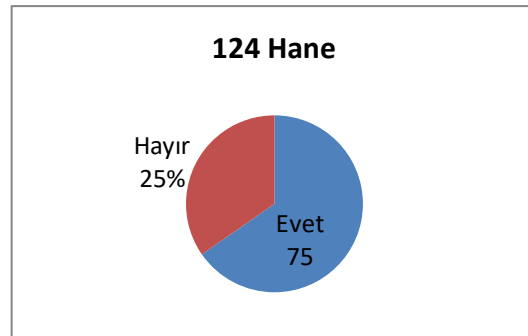
Şekil 3.46. Covid sürecinde çocuklar için online eğitimi alabilecekleri sağlıklı bir mekan var mıydı?

Şekil 3.47. Covid sürecinde çocukların yeterli oyun alanları var mıydı?

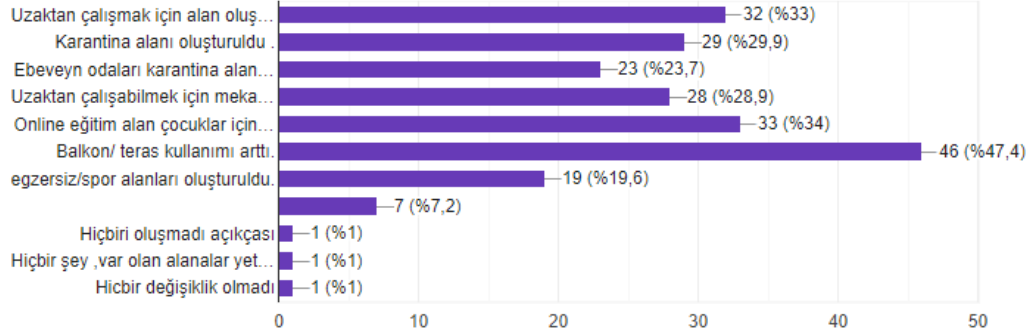
Şekil 3.48. Covid sürecinde konutunuz yeterli işlevselliğe sahip miydi?

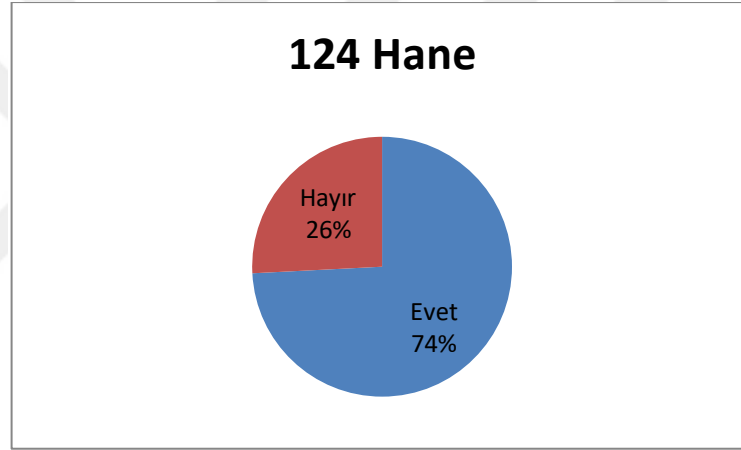
Şekil3.49.Salgınların tekrar edeceğini düşünüp endişeleniyor musunuz?

Covid sürecinde kaldığınız konutta dönüşen alanlar/mekanlar nelerdir.

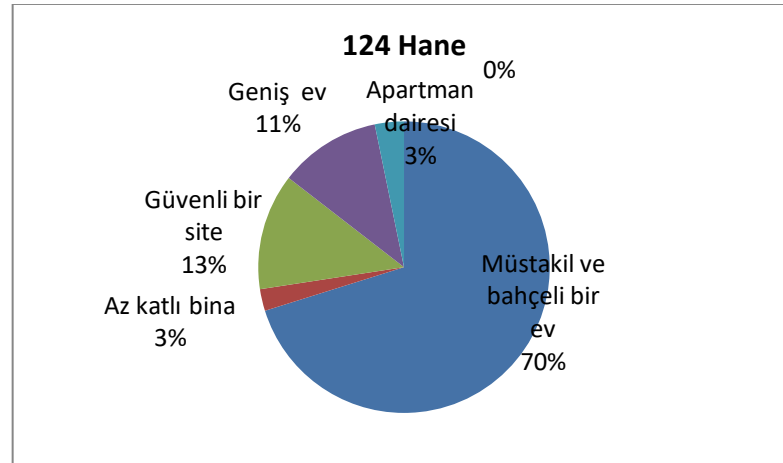
Kopyala

Şekil 3.50.Covid sürecinde kaldığınız konutta dönüşen alanlar/mekânlar nelerdir?

Şekil 3.51.Covid süreci konut tercihlerinizi etkiledi mi?

Şekil 3.52. Covid sürecinden sonra hangi tip konutta oturmak istersiniz?

Covid sürecinde konut kullanıcılarının deneyimleri değerlendirildiğinde, dış dünya ile etkileşim içinde olmak için dönüşen mekânlar ortaya çıkmıştır. Konutlarda genelde bahçe/avlu olmadığı için kısıtlı bir şekilde egzersiz/spor yapabilecek mekânlar oluşturulmaya başlandı. Yeşille/doğayla tamamen kopartılmış olan insanlar evdeki balkonlarda bitki/sebze yetiştirerek yeşil ile buluşabileceği çok küçük alanlar oluşturuldu. Balkonlar, müzisyenler için bir sahne görevi gördü. Ebeveyn odalarında ayrı bir wc/banyo olduğu için bu odalar genellikle karantina odaları olarak kullanıldı. Ebeveynler için bir oda çalışma alanı olarak dönüştürüldü. Çocuklar için online eğitimi alabilecekleri bir alan oluşturulmaya çalışıldı ama yeteri kadar gerçekleştirilemedi. Çocuklar için dört duvar arasında toplumdan, topraktan, gökyüzünden izole bir oyun alanı oluşturulmaya çalışıldı. Konutlar her anlamda salgına karşı yetersiz kaldı. Açık alan, yarı açık alanlar, bağımsız karantina alanlarının oluşturulmasında yetersiz kaldı. Yeşil alan eksikliği büyük bir sorun meydana getirdi çünkü insanlar bahçe/avlu olmadığı ya da yeteri kadar büyük olmadığı için evde, çevreden bağımsız yaşamak zorunda kaldı.

Apartmanda yaşayanların müstakil evde yaşayan insanlara göre pandemiden daha fazla etkilendiği söylenebilir. Çünkü müstakil evlerin genelde bir avlu ve bahçesi vardır. Pandemi sürecinde bahçe ve avluda daha sağlıklı bir yaşam alanı oluşturuldu. Anket kullanıcıların çoğu konutunun bu süreçte yeterli işlevselliğe sahip olmadığını düşünmektedir. Günümüzde özellikle çok katlı binaların tasarlanırken ki ana teması yasaların/yönergelerin izin verdiği ölçüde, olabildiğince çok daire tasarlamak. Bu nedenle konut çevresi tasarımı ikinci planda tutulmaktadır. Konut kullanıcıların çoğu dış dünyadan koparılarak dört duvar arasına sıkıştırılmaktadır. Konut kullanıcıların ihtiyaç duyduğu yaşam alanı, esnek ve dönüştürülebilir olmalıdır. Daha iyi havalandırma daha az toksit madde düşüncesi konut tasarımında önemli bir nokta olmalıdır. Konut kullanıcıların istekleri doğrultusunda, konutların en iyi şekilde tasarlanıp kullanıcılara sunulmalıdır.

SONUÇ

Bu çalışmada, Covid-19 pandemisinin etkileri değerlendirilmiştir. Literatür kapsamında, geçmiş pandemiler ve bu pandemilerin toplum ve mimarlık üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Ayrıca araştırmacıların ideal konut ve konut çevresi için oluşturulmuş oldukları ilkeler kapsamlı bir şekilde irdelenmiştir. Daha sonra tez kapsamında Mardin kenti özelinde pandemi deneyimi değerlendirilmiş ve mevcut krizle mücadelede mimarının rolü anlamlandırılmıştır.

Salgınların tarihsel arka planına bakıldığında insanların avcı toplayıcı olduğu dönemden, tarım dönemine geçtikten sonra bulaşıcı hastalıkların ortaya çıktığı bilinmektedir. Tarımla beraber insan tüketici konumdan üretici konuma geçmiş ve yerleşik hayata geçiş kolaylaşmıştır. Genellikle suya yakın yerlerde kalıcı yerleşimler oluşturmaya başlayan insanlar, zamanla küçük topluluklar meydana getirmiştir. Artan nüfusla beraber genişleyen şehirler ekosistem üzerinde etkiler bırakmaya başlamıştır. Hastalıklara, hayvanlarla artan temas nedeniyle insanlara bulaşan patojenler yol açmıştır. Topluluklar arasında gerçekleşen ticaret, savaş, göç gibi nedenlerle etkileşimin artmasıyla bulaşıcı hastalıklar salgınlara yol açmıştır.

İnsanların üst üste yığıldığı yerleşim yerleri, mikropların gelişmesi için son derece uygun ortamlardır. Bir kent, çöp yığınları yaratmada, suya pislik karıştırmada ve havayı kirletmede eşsizdir. İnsanlar, kendi çöplüklerinin yakınında yaşamaya başladıklarında, mikropların hedefi oldular ve çok sayıda hastalık edindiler. Kuraklık, nüfus patlaması gibi sebeplerden kıtlıkla tanıştılar. Toprağın sürekli sürülmesi ve ormanların yok edilmesi fareleri, sıçanları, keneleri ve pireleri insan topluluklarına daha yakın yaşamaya zorladı. Bu hayvanlar, yanlarında salgın hastalıklarla geldiler. Yüz binlerce insanın yaşadığı kentler ortaya çıktıkça, toplu ölümler de yaygın hale geldi(Özmat, 2020).

İnsan, sürekli olarak salgın hastalıklar tarafından tehdit edilmiştir. Bu salgınlar, bazen küçük bir toplulukta var olmuş bazen de küresel çapta bir felakete dönüşmüştür. Salgınlar özellikle hijyen koşullarının yeterli olmadığı yoksul yerlerde ağır hasarlar vermiştir. Veba gibi salgınlar toplumda kırılmalara neden olmuş neredeyse sosyal dokunun tamamını değiştirmiştir. Özellikle sağlık sisteminin yetersiz olduğu dönemlerde salgınlar dünyada milyonlarca insanı etkilemiştir.

Küresel ısınma, aşırı nüfus artışı, havanın, denizlerin, doğanın kirletilmesi ve ormanların yok edilmesi gibi insan eliyle ortaya çıkmış iklim değişiklikleri bulaşıcı hastalıklar için davetiye çıkarmıştır. Son yüzyıla bakıldığında birden çok salgın hastalık baş göstermiştir. Günümüzde ortaya çıkan Covid-19 pandemisi de tıpkı diğer pandemiler gibi milyonlarca insanı etkisi altına almıştır. Ekonomiden eğitime her alanda bu etki net bir biçimde gözlemlenebilmiştir. Toplumun her noktasına ulaşmış olan pandemi elbette mimarlığı da dönüştürmüştür. Küresel çapta bir krizde mimarlığın rolü yarının kentlerini yaşanabilir bir alan olarak kalacak şekilde tasarlamaktır. Bu tasarım sadece konut özelinde değil tüm kent genelinde düşünülmelidir. Dirençli konut ve kentler meydana getirmek için aşağıda belirtilen tasarım ilkeleri dikkate alınmalıdır.

Kimlikli Konut Tasarımları: Konutun tasarlanacağı yerin tarihi ve kültürüyle bütünleşmiş, doğa ile barışık konut ve konut çevresi tasarlanmalıdır. Her kent sosyal/kültürel/mimari dokusuyla biricik olmalıdır. Konutun iç organizasyonu esnek ve işlevsel olmalıdır. Bulunduğu yere ait kimliği olan yapılar tasarlanmalıdır. Bu tasarım, sadece konutlar için değil eğitim yapıları, sağlık yapıları için de yapılmalıdır. Kamusal bina tasarımları gözden geçirilmedir. Çünkü pandemi bize açık alan tasarımlarının ana bina kadar önem arz ettiğini göstermiştir. Konutlarda ve kamusal alanlarda hijyen standartlarının sağlanması gerekmektedir.

Kendi kendine yeten konut tasarımları: Geleceğin konutları enerji anlamında çevresinden bağımsız kendi kendine yetebilen bir pozisyonda olmalıdır. Dünyada kendi kendine yeten konut modelleri popülerlik kazanmaya başladı. Hollanda'da bir öğrenci grubu olan VIRTUe, Ripple adlı bir model geliştirdi.

Ripple evi, esas olarak yeniden tasarlanmış ahşap kullanılarak inşa edilmiş. Güneş enerjisinden yararlanmak için ahşabın tonuna uygun renkli güneş panelleri kullanılmış. Sahaya bağlı olarak, güneş ışığını en iyi şekilde yakalamak için güneş panelleri farklı şekilde hareket ettirilebiliyor. Güneş enerjisi dış duvarlara yerleştirilen

fotovoltaik paneller ile sağlanırken, çatı kentsel tarım için boş bırakılmış ve bölgenin biyolojik çeşitliliğini desteklemek için bir mikro iklim oluşturmak için kullanılıyor. Bakımı kolaylaştırmak için evde güneş enerjili sıcak su sistemi, ısı pompası, havalandırma ve akıllı ev sistemi EQUI dahil olmak üzere kendi kendine yeterli sistemler bulunuyor. EQUI, enerjinin gün boyunca mümkün olduğunca verimli bir şekilde dağıtılmasını sağlıyor. Sistem, her gün yaklaşık olarak ne kadar enerji depolanacağını hesaplamak için hava tahmini bilgilerini kullanıyor. Ek olarak, sakinler, pasif enerji kaynaklarının kullanımını en üst düzeye çıkarmak için güneş enerjisi zirveye ulaştığında tesislere güç sağlamak için sistemi kullanabiliyor(Ekoyapı, 2021).

Türkiye’de de bunun gibi sürdürülebilir projeler üretmek/tasarlamak için mimariye ve mühendisliğe gerekli önem verilmeli ve bu alanlar desteklenmelidir.

Konutlarda Filtreleme/nötralizasyon: Havadaki virüs yüklü damlacıkların insanlar tarafından solunması ile virüs bulaşmaktadır. Bu durumun önüne geçmek için pandemi ile beraber akıllı sistemler geliştirilmeye başlandı. Konutlarda dışarıdan gelen havayı ve suyu filtrelemek için akıllı ev sistemleri kurulması gerekmektedir. Sudan ya da havdan bulaşacak virüslerin önüne geçmek için bir temizleme görevi görmektedir. Bu durum evdeki havanın kalitesini kontrol ederek daha sağlıklı ve güvenli bir yaşam alanı sunulmuş olacaktır.

Homojen kentler: Sürekli olarak artan kent nüfusu, beraberinde yapı yoğunluğunu da arttırmaktadır. Bu durum salgınların hastalıkların bulaş riskini arttırmakta ve müdahaleyi zorlaştırmaktadır. Kentlerin sağlıklı ve güvensiz olmasına yol açmakta bu şekilde kentin direncini düşürmektedir. Türkiye’deki kent nüfusu ile kırsal nüfusu arasında ciddi bir fark bulunmaktadır. Yanes, kentlerin durumunu şu şekilde ifade etmektedir;

Ne zaman özel tıbbi müdahaleye ihtiyaç duysak, büyük şehir merkezlerine gidiyoruz. Dünyanın her yerinde şehirler en iyi hastanelere, en yüksek eğitimli profesyonellere ve en gelişmiş sağlık altyapısına sahiptir. Yine de, salgın hastalıklarla ilgili her kurgu eserinde insanlar şehirlerini olabildiğince çabuk terk ederler çünkü bulaşma riskinin en yüksek olduğu yer burasıdır. Bu, şehirlerin çarpıcı paradoksudur (Yanes, 2020).

Bu paradoksu ortadan kaldırmak için kırsal alanlar desteklenmelidir. Kenti cazibeli kılan değerler kırsal alanlar için de yaratılmalıdır. Sanayiden eğitime tüm alanlar devlet tarafından finanse edilmeli ve fırsat eşitliği sağlanmalıdır. Tarım ve

hayvancılık desteklenmelidir. Kentle kır arasındaki yaşam standartları yaklaştıkça iç göçler azalacaktır. Kentler daha yaşanılır bir noktaya ulaşacaktır.

Sürdürülebilir kentler tasarlamak: Yeşil ve mayi alanları koruyarak hava kalitesini yükseltmek. Kentlerin altyapısını iyileştirmek. Mikromobilité ile yavaş kentler tasarlayarak etkileşimi azaltmak. Yolları araçsızlaştırmak. Yaya ve bisiklet yollarını ön plana çıkarmak. Arabaya bağımlılığı azaltmak. Paris'te bunu gerçekleştirmek için bir tasarım yapılması hedeflenmektedir. Büyük kentlerde bisikletle “15 dakika” kuralı ile insanlar kamusal alanlara ulaştırılmak istenilmektedir. Bu durum kenti merkezsizleştirerek yoğunluğu azaltacaktır. Kentte yığılma olmadan, homojen bir dağılıma sahip olmak kenti daha sağlıklı ve yaşanılabilir kılacaktır. Kolombiya'da da buna benzer bir çalışma yapılmaktadır. Medellin kentinde sıfır emisyonlu bir pilot bölge kurulmaya başlamıştır. Londra'da da taksilerden kaynaklanan sera gazı emisyonlarını ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Bulunduğumuz coğrafyada da yarının kentlerini sürdürülebilir kılmak için çalışmalar yapılmalıdır.

Modüler yapı ve hafif strüktür: Pandemi gibi krizlerin patlak verdiği durumlarda hızlı ve planlı müdahale hedeflenmektedir. Modüler yapı gibi hafif strüktürler bu durumlarda tercih edilir olmalıdır. Lubell;

Salgın büyüdükçe, mimarideki en acil ihtiyaç hız olmuştur: hastaneler, karantina merkezleri, test alanları ve geçici lojmanlar gibi acil durum tesislerinin hızla oluşturulması. Modüler yapı buna iyi bir örnektir. Standartlaştırılmış bileşenlerin bir fabrikada önceden üretilmesi ve ardından yerinde hızlı bir şekilde monte edilmesi. Uzun zamandır geleneksel yapılara hızlı, esnek ve daha az savurgan bir alternatif olarak lanse edilmektedir (Lubell, 2020).

Çin'in Wuhan kentinde, 1 hafta gibi kısa bir zamanda modüler yapı tasarımı ile pandemi hastanesi inşa edildi. Bu hız, kısa sürede tıbbi müdahaleyi yapılabilir kıldı. İhtiyaç bittikten sonra prefabrik modüller yerinden söküldü ve o alan tekrar açık otopark olarak kullanılmaya devam etti. Türkiye'de ise geleneksel metodlarla ve genellikle kentin dışında kalıcı hastaneler inşa edildi. Hastaneler modüler yapıya göre çok daha uzun sürelerde yapıldı. Kentin dışındaki hastanelere ulaşmak için de gerekli altyapıyı inşa etmek hem zaman kaybına hem de maddi zarara neden olmuştur.

Sonuç olarak salgın hastalıklar, her çağda toplumun yaşayış biçimini önemli ölçüde değiştirmiştir. Günümüzde de salgın hastalık gerçeğini kabul ederek yarının kentlerini

sürdürülebilir olarak tasarlamamız gerekmektedir. Olası bir krizde toplum üzerindeki tahribatı en aza indirmek için dirençli ve sağlıklı kentsel yapılar tasarlamamız gerekmektedir. Kentsel yapının önemli bir parametresi olan konut üzerinden yapılmış olan bu çalışma, konut ve konut alanları mercek altına alarak pandemi sürecindeki dönüşümleri irdelenmiştir.124 hane ile yapılan anket verilerine göre Covid-19 pandemisi, konut kullanıcıların %74'nün konut tercihini etkilediğini ifade etmiştir. Covid sürecinden sonra katılımcıların %70'i müstakil ve bahçeli bir evde yaşamak istediğini belirtmiştir. Ekonomik olarak insanları zorlayan müstakil evler devlet desteği ile mümkün kılınmalıdır. Çevresinden tamamen kopuk tasarlanan beton yığınlarının yerine çevresel açıdan sürdürülebilir, doğayla barışık, bulunduğu yerin tarihine, sosyal dokusuna uygun, kendi kendine yetebilen konut ve konut alanları tasarlanmalıdır. Açık ve yarı açık alanların daha fazla ön planda olduğu, yeşil alanlarla iç içe, sağlıklı/hijyenik, işlevsel, esnek mekanların olduğu bir iç organizasyon yapılmalıdır. Kentlerde de yeşil ve mavi alanlar korunmalıdır. Kentsel altyapı sağlamlaştırılmalıdır. Kent merkezlerindeki yığılmaları azaltarak daha homojen dolayısıyla daha sağlıklı kentler ve konutlar oluşturmak yaşam alanımızı daha yaşanır kılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abbasoğlu, H. (1996). Anadolu’da antik çağda konut. Yıldız. Sey (Der.). Tarihten günümüze Anadolu’da konut ve yerleşme içinde. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Aigbavboa, C.O. (2015). “A Model ForAssessingTheHousingSatisfaction Of Beneficiaries In PubliclyFundedHousing In South Africa”. *International Journal forHousing Science andIts Applications*. Sayı. 9, 39-52.
- Akurgal, E. (1984). Ulusal mimarlığın yeniden doğuşu. Mimaride Türk milli üslubu semineri içinde (s.31-33). İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü.
- Alioğlu, F., (1989). *Geleneksel Mardin Şehir Dokusu ve Evleri Üzerine Bir Deneme*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Alioğlu, F. (2000). *Mardin Şehir Dokusu ve Evleri*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları
- Altuntaş, A. (2012). “Sürdürülebilir Toplumlar Ve Metropollerin Baskılarından Kurtulmak İçin Alternatif Bir Yol: Sürdürülebilir Kentler”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı. 9, 136-148.
- Aluçlu, İ. & “Özyılmaz, H. (2009). Malatya Geleneksel Ve Güncel Konutları’nda Kullanıcı Gereksinimleri ve Tasarıma Yansıması”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt. 8. Sayı. 29, 168-183.
- Amerigo, M. &Aragones, J. (1997). “A theoreticalandmethodologicalapproachtothe study of residentialsatisfaction”. *Journal of Environmental Psychology*. Sayı. 47-57.
- Atabek, E. M. (1977), *Ortaçağ Tababeti*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları
- Ataş, Z., Atmaca, Y. (2022). “Mardin Eski ve Yeni Kent Merkezinde Covid 19 Sürecinin Mekansal Değerlendirilmesi”. *7. Uluslararası Kent Araştırmaları Kongresi*. Ankara, 16-18 Mayıs.
- Ayşe, Ö., & Gül, S. A. (2020). “The Effect of Covid-19 Pandemic On Urban Life: Evaluations On ThePublic Space”. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*. Sayı. 16, 237-250.

- Ayyoob, S., Amir, R. (2020). "The COVID-19 pandemic: Impacts on cities and major lessons for urban planning, design, and management". *Science of The Total Environment*. 749, 1-12.
- Batty, M. (2020). "The Coronavirus crisis: What will the post-pandemic city look like"? *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*. Sayı. 47, 1-4.
- Bodur, A., & Dülgeroğlu, Y. (2017). "Assessing change in quality of life following rehousing from slum settlement to social housing". *Article in A|Z ITU Journal of Faculty of Architecture*. Sayı. 14, 53-65.
- Bozkurt, S. G., & Altınçekiç, H. (2013). "Anadolu'da geleneksel konut ve avluların özellikleri ile tarihsel gelişiminin Safranbolu evleri örneğinde irdelenmesi". *İstanbul Ormancılık Fakültesi Dergisi*. Cilt. 63. Sayı. 1, 69-91.
- Bruin, M., & Cook, C. (1997). "Understanding constraints and residential satisfaction among low income single-parent families". *Environment and Behavior*. Cilt. 29. Sayı. 4, 532-553.
- Catanese, A., & Snyder, J. (1988). *Introduction to urban planning*. New York: McGrawHill Company
- Ceylan, B. (2004). "Antik dönem Anadolu kentler ve kent mimarisi: Antik kentlerde kent ve yapı etkileşimi". *Bursa yapı yaşam kongresi*. Bursa, 1-10.
- Çağlayan, M. (2016). "Cumhuriyet Taşrasında Geleneksel Üzerine Modern Şehirleşme: Mardin Örneği", *Medeniyet, Şehir ve Mimarlık Sempozyumu*, İstanbul, 1-20.
- Çetinkaya Karafakı, F. (2021). "Covid-19 Pandemisi: Covid-19 Pandemisi Sonrası Ekolojik Temelli Yavaş Kent Hareketinin Yaygınlaştırılması". *Social Sciences Research Journal*, Cilt. 10. Sayı. 2, 357-363.
- Eisner, S., Gallion, A. & Eisner S. (1963). *The urban pattern*. New York: D. Pinceton Van Nostrand Reinhold.
- Enosh, N., Leslau, A., Shacham, J. (1984). "Residential quality assessment: a conceptual model and empirical test". *Social Indicators Research volume*. 453-476.
- Flinn, M.W. (1987). *Avrupa ve Akdeniz Ülkelerinde Veba, Tarih ve Toplum*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Francescato, G., Weidemann, S., Anderson, J., Chenoweth, R. (1974). "Evaluating residents' satisfaction in housing for low and moderate income families: a multi method approach". *Housing Research and Development University of Illinois*. Illinois, Ocak, 285-295.
- Galster, G. & Hesser, G. (1981). "Residential satisfaction: compositional and contextual correlates". *Environment and Behavior*. Cilt. 13. Sayı. 6, 735-758.
- Gilbert, A., & Ward, P. (1985). *Housing, The State and the Poor: Policy and Practice in*

Three Latin American Cities, University of Cambridge: Press Cambridge

- Gönen, T. & Çetinkaya E. (2021). “Covid-19 Salgınının Konut Tercihlerine Etkisi”. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*. Cilt. 3. Sayı. 2, 25-33.
- Gür, Miray, *Kullanıcıların konut ve çevresel kalite memnuniyetinin belirleyicileri: istanbul metropoliten alan örneği*, Uludağ Üniversitesi FBE, Bursa, 2009, Yüksek Lisans Tezi.
- Hatipoğlu Şahin, B. & Tereci, A. (2021). “Konut ve Çevresi Kavramına Yaşam Kalitesi Bağlamındaki Yaklaşımların Değerlendirilmesi”. *Kent Araştırmaları Dergisi*. Cilt. 12. Sayı. 33, 852-872.
- Hourihan, K. (1984). “Context-dependent models of residential satisfaction: An analysis of housing groups in cork Ireland”. *Environment and Behavior*. Sayı. 16, 369-393.
- Je, H., Lee, J., Cheong, S., Shin, S.-W. (2007). “A study on residential quality index of superhigh-rise apartment housing through survey with experts”. *Proceedings Of The International Conference On Sustainable Building Asia*. Seul, 899-904.
- Kalak, M. & Bakar, S. (2021). “Geleneksel Mardin’den Yeni Mardin’e: Ayrışma, Kimliksizleşme, Aidiyetsizlik”. *Uluslararası Kültür, Sanat ve Toplum Sempozyumu*. Van, 18-20 Ekim.
- Karahan, E., & Özüekren, A. Ş. (2009). “Konut kariyerini etkileyen faktörler üzerine nitel bir araştırma yöntemi”. *itüdergisi/a mimarlık, planlama, tasarım*. Sayı. 8, 569-76.
- Karagülle, Can, *Yerel Verilerin Konut Tasarım Sürecinde Değerlendirilmesi, Mardin Örneği*, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2009, Doktora Tezi.
- Karakurt Tosun, E., & Fırat, Z. (2012). “Kentsel Mekândaki Değişimler ve Kişilerin Konut Tercihleri: Bursa Örneği”. *Business and Economics Research Journal*. Sayı. 3, 173-195.
- Karakuş, O. S. (2018). Doğu’dan Gelen Ölüm: Antoninus Vebası. *Toplumsal Tarih*, 296, 38-41.
- Karasu, M. A. (2017). “Nasıl Bir Toplu Konut İdaresi”. *YYÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt. 1. Sayı. 4, 455-477.
- Keleş, R. (1980). *1980 Kent Bilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Keleş, R. (1984). *Kentleşme ve Konut Politikası*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimleri Fakültesi Yayınları
- Kellekci, Ö. & Berköz, L. (2006). “Konut ve çevresel kalite memnuniyetini yükselten faktörler”. *İtü Dergisi/A Mimarlık, Planlama, Tasarım*. Cilt. 5. Sayı. 2, 167-178.
- Kilerci, İlkin, *Kar amaçlı toplu konut firmalarında yürütülen üretim pazarlama*

çalışmalarının kullanıcı istekleri üzerindeki etkileri ve Ankara Angora evleri uygulaması, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, İzmir, 2003, Yüksek lisans tezi.

Kohn, G. C. (2008). *Encyclopedia of Plague and Pestilence: From Ancient Times to the Present. Third Edition*. New York: Infobase Publishing.

Marans, R., & Spreckelmeyer, K. (1981). "Evaluating Built Environments: A Behavioral Approach". Michigan: Survey Research Center, Institute for Social Research, University of Michigan.

Michelson, W. (1977). *Environment Choice, Human Behaviour, and Residential Satisfaction*. İngiltere: Oxford University Press

Muhyi, M. M. & Adianto, J. (2021). "Literature Review: The Effect of COVID-19 Pandemic-Driven Home Behavior in Housing Preference". *Smart City*. Cilt 1. Sayı. 1, 1-15.

Mumford, L. (2013). *Tarih boyunca kent (5.bs.)*. (G. Koca ve T. Tosun, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları (Orijinal eserin yayın tarihi 1773).

Nikiforuk, A. (1991). *Fourth Horseman: A Short History of Epidemics, Plagues, Famine, and Other Sources*. Kanada: Penguin Group

Özcan, Z. (2007). "Anadolu konut yerleşim deseninde ikili oluşum Ankara Batıkent Ergazi örneği". *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*. Cilt. 22. Sayı. 2, 295- 306.

Özden, K., & Özmat, M. (2014). "Salgın ve Kent: 1347 Veba Salgınının Avrupa'da Sosyal, Politik ve Ekonomik Sonuçları". *İdeal kent dergisi*. Sayı. 12, 60-87.

Özcü, A. & Sayan Atanur, G. (2020). "Kovid-19 Pandemisinin Kent Yaşamına Etkisi: Kamusal Alan Üzerine Değerlendirmeler". *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji Ve Politika Dergisi*. Cilt. 16. Sayı. 2, 237-250.

Özdemir, M. (2017). "Neolitik dönem Anadolu mimarisinden bir kesit: Çayönü". *Tarih ve Gelecek Dergisi*. Cilt. 3. Sayı. 3, 248-265.

Özkaraduman, Tugay, *Geleneksel Mimari Dil İçin Geliştirilen Tasarım Grameri: Mardin*, Yıldız Teknik Üniversitesi FBE, İstanbul, 2007, Yüksek Lisans Tezi.

Özbek, Hakan, *Gelenekselden Türeyen Çağdaş Mardin Konut Yerleşimi*, Yıldız Teknik Üniversitesi FBE, İstanbul, 2004, Yüksek Lisans Tezi.

Özmat, M. (2020), "1348 veba salgınının Avrupa'da toplumsal yaşama etkileri ve yerel yönetimlerin aldığı tedbirler". *Adalı Dergisi*. Sayı. 199, 1-5.

Özmen, B., Nurlu, M. ve Güler, H., 1997. Coğrafi Bilgi Sistemi ile Deprem Bölgelerinin İncelenmesi. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, 89s., Ankara

Pirenne, H. (1990). *Ortaçağ Kentleri*. Şaban Karadeniz (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları

- Polat, E., & Kahramant, S. (2021). "Antroposen Çağı'nda pandemi ve kentlerin durumu". *Antropoloji Dergisi*. Sayı. **41**, 21-31.
- Serdar, M. (2014). "Ortaçağ Avrupasında Tanrının Laneti Cüzzam ve Cüzzam Evleri". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. Sayı. **2**, 101-110.
- Şimşek, Nurhilal, *Mardin Geleneksel Konutlarında Değişimin Mekân Dizimi Yöntemiyle İrdelenmesi*, İstanbul Teknik Üniversitesi FBE, İstanbul, 2013, Yüksek Lisans Tezi.
- Tanilli, S. (1986). *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası, İnsanlık Tarihine Giriş, Ü. Ortaçağ*. İstanbul: Say Kitap Pazarlama
- Tanyeli, U. (2004). *İstanbul: 1900–2000 konutu ve modernleşmeyi metropolden Okumak*. İstanbul: Ofset yayınevi
- Tekeli, İ. (2001). *Modernite Aşılırken Kent Planlaması*. Ankara: İmge Kitapevi
- Tekeli, İ. (1998). "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması". *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*. Yıldız Sey (haz.), İstanbul: Türkiye İş Bankası- Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını. 1–24.
- Tekeli, İ. (2020). "Salgınlar ve Kentler Sarmalında Dünyanın Geldiği Nokta: Covid-19. *Salgın Ekonomisi*". *Efil yayınları*. 53-88.
- Tekçe, Ö. (2021). "Pandemi Sürecinde Yeniden Anlam Kazanan Kamusal Mekân ve Toplumsal İlişkiler". *İdeal Kent Dergisi*. Sayı.12, 46-70.
- Torus, Belinda, *Konut Ön Tasarım Sürecinde Kural Tabanlı Bir Yazılım Modeli: Mardin Örneği*, Yıldız Teknik Üniversitesi FBE, İstanbul, 2008, Yüksek Lisans Tezi.
- Tosun, E. K. (2017). "Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekolojik Kent Söylemi". *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı. 17, 170-189.
- Trautman, J.R. (1984) "A Brief History of Hansen's Disease". *Bulletin of The New York Academy of Medicine*. Cilt. 60. Sayı. 7, 689-695.
- Tuğaç, Ç. (2021). "Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Anadolu'daki Yerleşimler ve Konut Tipolojileri Üzerine Bir Değerlendirme". *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*. Cilt. 6. Sayı. 1, 223-248.
- Türkoğlu, H. (1997). "Residents' satisfaction of housing environments: The Case of Istanbul, Turkey". *Landscape and Urban Planning*. 55-67.
- Weidemann, S. ve Anderson, J. (1985). A conceptual framework for residential satisfaction. I. Altman, & C. Werner içinde, *Home Environments. Human Behavior and Environment (Advances in Theory and Research)*, Boston: Springer, 153-182.
- Yeşilbaş, E., & Acat Akgül, F. (2020). "Artuklu Yapıları Örneğinde Sanatta Kültürel Etkileşim". *Kadim Akademi SBD*. Cilt. 4. Sayı. 2, 64-99.

Yıldırım, Ö. C., &Özmertyurt, G. (2021). “Antivirüs Kentlerin Planlanmasında Yavaş Kent Yaklaşımı”. *İdeal Kent Dergisi*. Sayı. 12, 301-332.

Yüksel, A. T., &Hepcan, Ç. C. (2021). “Pandemi – Sürdürülebilir Kent Hedefleri”. *Şehir Sağlığı Dergisi*. Cilt. 2. Sayı. 2, 91-98.

Ziegler, P. (1972). *Veba, Tarih Mecmuası*. İstanbul: Hayat Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

URL 1, <https://www.tdk.gov.tr/>

URL 2, <https://www.tuik.gov.tr/>

URL 3, <https://konda.com.tr/>

URL 4, <https://trends.google.com/trends/?geo=TR>

URL 5, <https://www.worldhistory.org/>

URL 6, Stanford University. (2020). History of Leprosy. <https://web.stanford.edu/class/humbio103/ParaSites2005/Leprosy/history.htm> Erişim Tarihi: 14.10.2022.

URL7, Horgan,J.(2019) AntoninePlague. https://www.worldhistory.org/Antonine_Plague/. Erişim Tarihi: 10.10.2022.

URL 8, Oxford University. (1867). A suggestivecommentary on the New Testament.<https://archive.org/details/asuggestivecomm03robigoog>.Erişim Tarihi: 14.01.2022.

URL9, World History Encyclopedia, Mark.J.J (2020).<https://www.worldhistory.org/trans/tr/2-1543/vebann-avrupa-uzerindeki-etkileri/> Erişim Tarihi: 14.10.2022.

URL 10, Arkitera, (2020). 19. Yüzyılda Salgın Hastalıklar Kentleri Nasıl Şekillendirdi? (Ü). <https://www.arkitera.com/gorus/19-yuzyilda-salgın-hastalıklar-kentleri-nasil-sekillendirdi-ü/>,Erişim Tarihi: 20.12.2021.

URL 11, University of Glasgow. (1893). Furtherreportandpapers on epidemic influenza, <https://archive.org/details/b21459393/page/4/mode/1up>, Erişim Tarihi: 15.10.2022

URL 12, Biratannica, Kara Ölüm. <https://www.britannica.com/event/Black-Death/Effects-and-significance>, Erişim Tarihi: 02.04.2022.

URL 13, Medicalpark. (2020). <https://www.medicalpark.com.tr/ispanyol-gribi/hg-2471/>, Erişim Tarihi: 20.12.2021.

URL 14, Editors, H. co. (2020). PandemicsThatChangedHistory. A&E Television Networks, <https://www.history.com/topics/middle-ages/pandemics-timeline>.Erişim Tarihi: 14.10.2022.

- URL 15,** Özazar,H.(2020) Tarihin En Büyük Salgınları. (Anadolu Platformu)<https://www.anadoluplatformu.org.tr/category/makaleler/huseyin-ozhazar-makaleler/tarihin-en-buyuk-salginlari/>. Erişim Tarihi: 10.10.2022.
- URL 16,** http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/tarih_ao/anadolumtarihi.pdf
Erişim Tarihi: 26.09.2022.
- URL 17,** <https://www.globalpropertyguide.com/investment-analysis/Q2-2022-Worlds-housing-markets-are-now-visibly-cooling>, Erişim Tarihi: 06.10.2022
- URL 18,** McGill, Office for science and society (2021).<https://www.mcgill.ca/oss/article/health-and-nutrition-history/leprosy-and-its-stigma-are-both-curable>. Erişim Tarihi: 14.10.2022.
- URL 19,** Hays, J. N. (1938). Epidemics and pandemics : their impacts on human history. <https://archive.org/details/epidemicspandemi0000hays/page/193/mode/1up>, Erişim Tarihi: 15.10.2022.
- URL 20,** Sharifi,A., Reza Khavarian-Garmsir, A. 2020,The COVID-19 pandemic: Impacts on cities and major lessons for urban planning, design, and management <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7499053/>, Erişim Tarihi: 05.02.2022.
- URL 21,** Susantono, B. 2021,Asia's cities must become greener, more inclusive, more competitive, and more resilient to build forward better and be better place to live.<https://blogs.adb.org/blog/how-asia-s-cities-can-become-more-livable-after-pandemic>, Erişim Tarihi: 05.02.2022.
- URL 22,** Thompson, D. (2020). How Disaster Shaped the Modern City. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2020/10/how-disaster-shaped-the-modern-city/615484/>, Erişim Tarihi: 05.02 2021.
- URL 23,** BBC, 2020. Coronavirus: 1918'de İspanyol gribi salgınını nasıl frenlemeye çalıştılar? <https://www.bbc.com/news/in-pictures-52564371>, Erişim Tarihi: 20.12.2021.
- URL 24,** Can Akademi Ortak sağlık Güvenlik Birimi, 2021. Pandemi nedir? <https://canakademiosgb.com/pandemi-nedir/>, Erişim Tarihi: 20.03.2022.
- URL 25,** Cartwright, M. 2020. Veba (Kara Ölüm) <https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-17097/veba-kara-olum/>, Erişim Tarihi: 02.04.2022.
- URL 26,** Gürlek, C. (2020) Çağlar Boyu Kara ölüm-Veba Salgını. <http://www.felsefesi.org/caglar-boyu-kara-olum-veba-salgini/>, Erişim Tarihi 11.02. 2022.

- URL 27,** Hickman, M. 2020. From parkinggaragestoparks, thesearethe pop-upmedicalfacilities of the COVID-19 pandemic. <https://www.archpaper.com/2020/03/covid-19-hospital-conversions/>, Erişim Tarihi 06.02.2022.
- URL 28,** Yanes, J. (2020). Will OurCities Change Afterthe Pandemic? <https://www.bbvaopenmind.com/en/science/environment/will-cities-change-after-pandemic/>, Erişim Tarihi: 11.02.2022.
- URL 29,** Ross, D. 2020.The Orta Çağ'da Kara Ölümle Mücadelede Sosyal Mesafe ve Karantina Kullanıldı.<https://www.history.com/news/quarantine-black-death-medieval>, Erişim Tarihi: 10.01.2022.
- URL 30,** Denizli, Y. 2020.Endemi, Epidemi ve Pandemi Nedir? <https://yasemindenizli96.medium.com/endemi-epidemi-ve-pandemi-nedir-eb76447aaf52>, Erişim Tarihi: 17.03.2022.
- URL 31,** Wade, L. (2020).Kara Ölüm'den ölümcül gribe kadar, geçmişteki salgınlar neden sınırdaki insanların en çok acı çektiğini gösteriyor.<https://www.science.org/content/article/black-death-fatal-flu-past-pandemics-show-why-people-margins-suffer-most>, Erişim Tarihi:02.04.2022
- URL 32,**Göğebakan, T. 2020. Tarihteki Diğer Pandemiler: İnsanlık Diğer Ölümcül Salgın Hastalıklardan Nasıl Kurtuldu? <https://verianaliz.net/pandemi-tarihi-corona-covid19-veri-analiz-infografik/>, Erişim Tarihi: 02.04.2022.
- URL 33,** <http://www.mardin.gov.tr/yeni-mardin-evleri>, Erişim Tarihi: 18.10.2022.
- URL 34,** Padar, M. (2021). BriefHistory of Houses. <https://www.realtygroup.property/brief-history-of-houses>, Erişim Tarihi: 21.11.2022.
- URL 35,** KrisHirst, K. (2019).<https://www.thoughtco.com/chalcolithic-period-copper-metallurgy-170474>, Erişim Tarihi: 21.11.2022.
- URL 36,** Karar, (2022). Türkiye'de halkın yüzde 40'ı 'aşırı kalabalık' evlerde yaşıyor. <https://www.karar.com/ekonomi-haberleri/turkiyede-halkin-yuzde-40i-asiri-kalabalik-evlerde-yasiyor-1657825>, Erişim Tarihi: 05.02.2022.
- URL37,** Ekoyapı, (2021). Kendi kendine yeten konut modeli. <https://www.ekoyapidergisi.org/kendi-kendine-yeten-konut-modeli>, Erişim Tarihi: 04.04.2022.
- URL 38,** The National İnterest, (2021). Tarihin Rotasını Değıştiren 5 Bela. (Çev: M5).<https://m5dergi.com/one-cikan/tarihin-rotasini-degistiren-5-bela/>,Erişim Tarihi: 16.03.2023.
- URL 39,** Halais, F. (2020). Dünyanın dört bir yanındaki şehirlerin "vatandaşları geride bırakmamak" için üzerinde çalıştığı iklim değışikliği önlemleri. <https://wired.jp/2020/05/14/cities-climate-change-equity-paris-agreement/>, Erişim Tarihi: 11 Şubat 2022
- URL 40,**Gleadow, E (2023)<https://www.dailystar.co.uk/news/world-news/bill-gates-believes-next-pandemic-29033431> Erişim Tarihi: 25.01.2023

EKLER

EK1

OFİS ADI: M..... MİMARLIK

OFİS SAHİBİNİN ADI SOYADI: Y. Mimar Ö..... D....

ADRES:

Pandemi Öncesi ve Sonrası Konut Tercihlerinin İnşaat Firmaları Açısından Değerlendirilmesi

1-Kaç kişilik bir ofis? (kaç mimar, mühendis vs.)

2-Kaç yıllık bir ofis

3-Ne tür projeler yapılmakta bu ofiste? (altyapı, kamusal binalar, sivil konut vs.)

4-Mardin’de inşaat, gayrimenkul sektörünün gelişimi, değişimi ile ilgili bir değerlendirme yapabilir misiniz?

5-ilk projenizi nerde yaptınız. Daha sonra nasıl projelere evirildi? Ofis sürecini anlatır mısınız?

6-Konut sektöründe nasıl yapılar tercih ediliyor(yüksek katlı, müstakil, kompleks, apartman, site...)?

7- Mardin’deki konut sektöründe nasıl alanlar tercih ediliyor? (şehir merkezi, kent çeperi vs.)

8-konut tercihleri ne yönde?

9-Pandemi sürecinde konut satışları hangi yönden etkilendi?(olumlu mu olumsuz mu)

11-Pandemi süreci konut sektörünü ne yönde etkiledi?

12-Pandemi süreci konut tercihlerini ne yönde değiştirdi?

13-Pandemi döneminde ve sonrasında yönetmeliklerde herhangi bir değişim oldu mu?

14-Pandemilerin etkisini azaltmak için konut ve konut çevrelerinde nasıl bir dönüşüm olabilir?

15-Sizce mevcut yapı stoğu pandemide yeterli işlevselliğe sahip miydi?

16-Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

EK 2

OFİS ADI: G.. MİMARLIK

OFİS SAHİBİNİN ADI SOYADI: Mimar O... A...

ADRES:....

Pandemi Öncesi ve Sonrası Konut Tercihlerinin İnşaat Firmaları Açısından Değerlendirilmesi

1-Kaç kişilik bir ofis? (kaç mimar, mühendis vs.)

2-Kaç yıllık bir ofis

3-Ne tür projeler yapılmakta bu ofiste? (altyapı, kamusal binalar, sivil konut vs.)

4-Mardin’de inşaat, gayrimenkul sektörünün gelişimi, değişimi ile ilgili bir değerlendirme yapabilir misiniz?

5-ilk projenizi nerde yaptınız. Daha sonra nasıl projelere evirildi? Ofis sürecini anlatır mısınız?

6-Konut sektöründe nasıl yapılar tercih ediliyor(yüksek katlı, müstakil, kompleks, apartman, site...)?

7- Mardin’deki konut sektöründe nasıl alanlar tercih ediliyor? (şehir merkezi, kent çeperi,

8-konut tercihleri ne yönde?

9-Pandemi sürecinde konut satışları hangi yönden etkilendi? (olumlu mu olumsuz mu neden?)

11-Pandemi süreci konut sektörünü ne yönde etkiledi?

12-Pandemi süreci konut tercihlerini ne yönde değiştirdi?

13-Pandemi döneminde ve sonrasında yönetmeliklerde herhangi bir değişim oldu mu?

14-Pandemilerin etkisini azaltmak için konut ve konut çevrelerinde nasıl bir dönüşüm olabilir?

15-Sizce mevcut yapı stoğu pandemide yeterli işlevselliğe sahip miydi?

16-Ekleme istediğiniz bir şey var mı?

EK 3

S.no	KATILIMCI DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER
1.	Cinsiyetiniz : ()Kadın ()Erkek
2.	Yaşınız : ()18-30 ()31-43 ()44 ve üstü
2.	Medeni hal : ()Bekar ()Evli
4.	Mesleğiniz : ()Emekli ()Memur ()İşçi ()Serbest meslek ()Ev hanımı ()Öğrenci ()Özel sektör.....()Yok ()Diğer.....
5.	Hanenin toplam geliri : ()8506 TL ve altı ()8507-17.012 TL ()17.013 ve üstü
6.	Hanede kişi sayısı : ()2 kişi ve altı ()3-5 kişi ()6-8 kişi ()9-10 kişi ()10 kişiden fazla

S.no	KATILIMCININ MEVCUT KONUTUNUN NİTELİKLERİ
7.	Mülkiyet durumunuz? () Ev sahibi () Kiracı () Diğer.....
8.	Bu konutta kalış süreniz ne kadar? () 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11 yılve daha fazla
9.	Konutun büyüklüğü kaç m2? () 100 m ² den küçük () 101-150 m ² () 151-200 m ² () 201 m ² 'den büyük
10.	Konutunuzun oda sayısı kaç? () 1+0 () 1+1 () 2+1 () 3+1 () 4+
11.	Konutunuz tipi ? () Müstakil ve bahçeli bir ev () Az katlı bina () Güvenli bir site () Geniş bir ev () Apartman dairesi () Diğer.....

S.no	KONUT SEKTÖRÜNDE BİREYİN TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER (KENTSEL YER ve KONUT ÇEVRESİ)
	(1)HİÇ (2)ÇOK AZ (3)KISME N (4)ÇOK (5)TAMAMEN

22.	Konutun bulunduğu yerin kent merkezine yakın olması önemli.					
23.	Konutun güvenli bir yerde olması önemli					
24.	Konutun bulunduğu yerin yeşil alana yakın olması önemli.					
25.	Konutun insan ve araç sirkülasyonunun daha az yoğun olduğu bir yerde olması önemli.					
26.	Konutun eğitim yapılarına yakın olması önemli.					
27.	Konutun iş yerine yakın olması önemli.					
28.	Konutun sağlık yapılarına yakın olması önemli.					
29.	Konutun avm/sosyal/ticaret alanlarına yakın olması önemli.					
30.	Konutun toplu taşımaya yakın olması önemli.					
31.	Çevredeki yollar ve trafik durumu önemli					
32.	Konutun bulunduğu yerin sosyoekonomik düzeyi önemlidir					
33.	Manzara önemlidir.					
34.	Konutun olduğu yerin hava kalitesinin yüksek olması önemli.					
35.	Komşularla yakın ilişki önemli.					
S.no	KONUT SEKTÖRÜNDE BİREYİN TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER (KONUTUN NİTELİĞİ)					
		(1)HİÇ	(2)ÇOK AZ	(3)KISME N	(4)ÇO K	(5)TAMAME N
36.	Konutun fiziksel özellikleri önemli.					
37.	Konutun geniş olması önemli.					
38.	Konutta havuz olması önemli.					
39.	Konutta egzersiz/spor alanının olması önemli.					
40.	Konutta sanatsal etkinlikler için atölye					

	olması önemli.					
41.	Konutun doğal afetlere dayanıklılığı önemli.					
42.	Konutun hijyenik olması önemli.					
43.	Konutun doğal havalandırılması ve doğal ışık alması önemli.					
44.	Konutta yarı açık mekanların geniş olması önemli(balkon,veranda).					
45.	Konutta avlu/bahçe olması önemli.					
46.	Konutta birden fazla wc/banyo olması önemli.					
47.	Konutun müstakil olması önemli.					
48.	Konutun az katlı olması önemli.					
49.	Konut yaşının az olması önemli.					
50.	Konutun site içinde olması önemli					
51.	Konutun Otoparkı olması önemli					
52.	Konutun bulunduğu semt önemli.					
53.	Konutun mimari planı önemli.					
54.	Konutun bulunduğu yerin arazi yapısı önemli.(Eğimli, düz...)					
55.	Konutun estetik olması önemli					
56.	Konutun bulunduğu yerin iklimi ve doğal özellikleri önemli					
57.	Konutun yeşil alanla iç içe olması önemli					
58.	Konutun sağlıklı olması önemli					

S.no	KONUT MEMNUNİYETİ					
		(1)HİÇ	(2)ÇOK AZ	(3)KISMEN	(4)ÇOK	(5)TAMAMEN

12.	Kendimi burada güvende ve mutlu hissediyorum.					
13.	Burası sosyal etkileşim için imkân sağlıyor.					
14.	Bulunduğum konut kişiliğimi yansıtıyor.					
15.	Bulunduğum konut doğal afetlere dayanıklı.					
16.	Komşuluk ilişkileri iyi ve genel olarak herkes birbirini tanır.					
17.	Evin manzarası beni mutlu ediyor.					
18.	Bulunduğum konuttan gökyüzünü görebiliyorum.					
19.	Kendimi bulduğum eve ait hissediyorum.					
20.	Burada eğitim, sağlık, ulaşım vb. gibi imkânlardan memnunum.					
21.	Burada uzun süre yaşamak isterim.					
21.	Bulunduğum konut sağlıklı/hijyenik					

S.no	COVID SÜRECİNDE KONUTUNDA İHTİYAÇ DUYDUĞU İŞLEVLER /DEĞİŞTİRDİĞİ KULLANIM ALANLARI GELECEK EĞİLİMLERİ
59.	Covid-karantina geçmişi var mı? () Evet () Hayır
60.	Covid süreci konut tercihlerinizi etkiledi mi? () Evet () Hayır
61.	Covid sürecinde Konutun büyüklüğü yeterli miydi? () Evet () Hayır

62.	Covid sürecinde konutta bahçeye ihtiyaç duyuldu mu? () Evet () Hayır
63.	Covid sürecinde konutta ekstra balkona ihtiyaç duyuldu mu? () Evet () Hayır
64.	Covid sürecinde konutta daha geniş balkona ihtiyaç duyuldu mu? () Evet () Hayır
65.	Covid sürecinde konutta geniş terasa ihtiyaç duyuldu mu? () Evet () Hayır
66.	Covid sürecinde konutta çatı/dam kullanma ihtiyacı arttı mı? () Evet () Hayır
67.	Covid sürecinde konutta ekstra wc/banyoya ihtiyaç duyuldu mu? () Evet () Hayır
68.	Covid sürecinde karantina için yeterli alan var mıydı? () Evet () Hayır
69.	Covid sürecinde konutta spor/egzersiz alanına ihtiyaç duyuldu mu? () Evet () Hayır
70.	Covid sürecinde konutta yeşil alanlara yakın olma ihtiyacı oldu mu? () Evet () Hayır
71.	Covid sürecinde evde çalışmak için yeterli alan var mıydı? () Evet () Hayır
72.	Covid sürecinde çocuklar için yeterli oyun alanları var mıydı? () Evet () Hayır
73.	Covid sürecinde çocukların online eğitimi alabilecek sağlıklı bir mekân var mıydı? () Evet () Hayır
74.	Konutunuz pandemi sürecinde yeterli işlevselliğe sahip miydi? () Evet () Hayır
75.	Covid sürecinden sonra hangi tip konutta oturmak istersiniz? () Müstakil ve bahçeli bir ev () Az katlı bina () Güvenli bir site () Geniş bir ev () Apartman dairesi () Diğer.....
76.	Kaç odalı bir konutta oturmak istersiniz? () 1+0 () 1+1 () 2+1 () 3+1 () 4+
77.	Covid sürecinde kaldığınız konutta dönüşen alanlar/mekânlar var mı? Varsa hangileri ? () Uzaktan çalışmak için alan oluşturuldu. () Karantina alanı oluşturuldu . () Ebeveyn odaları karantina alanı olarak kullanıldı.

	☐ Uzaktan çalışabilmek için mekân oluşturuldu. ☐ Online eğitim alan çocuklar için bir mekân oluşturuldu. ☐ Balkon/ teras kullanımı arttı. ☐ egzersiz/spor alanları oluşturuldu. Diğer.....
78.	Kaç wc/banyo olan bir konutta oturmak istersiniz? ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 +
79.	Kaç balkonu olan bir konutta oturmak istersiniz? ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3+
80.	Salgınınların tekrar edeceğini düşünüp endişeleniyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Ahin Erkek
Yabancı Dili	İngilizce
Orcid Numarası	0000-0001-9697-0033
Ulusal Tez Merkezi Referans Numarası	10524662
Lise	Nusaybin Anadolu Lisesi
Lisans	Mustafa Kemal Üniversitesi 2015-2016 Mardin Artuklu Üniversitesi 2016-2020
Yüksek Lisans	Hasan Kalyoncu Üniversitesi 2020-2022 Wroclow Science and Technology University 2021-2021 Mardin Artuklu Üniversitesi 2023-2023
Mesleki Deneyim	Gap Mimarlık 2022-2023
Akademik Çalışmalar	The Effects Of Pandemic Processes On Urban Space; Principles For Sustainable Urban Design (INTERNATIONAL EUROASIA Congress on Scientific Researches and Recent Trends- IX, February 18-20, 2022 in Antalya, Türkiye).